

INTALIGENCIJA ORIGINALNOST
RADOZNALOST DEJA
TALENA POSVEĆENOST
DAROVITOST
IZNAD PROSEČNE SPOSOBNOSTI
POSVEĆENOST ZADATKU KREATIVNOST

METODOLOŠKI PROBLEMI ISTRAŽIVANJA DAROVITOSTI

18.
OKRUGLI
STO

ASPECTELE METODOLOGICE ÎN
CERCETAREA SUPRADOTĂRII
METHODOLOGY ISSUES IN
GIFTEDNESS RESEARCH

ZBORNİK REZIMEA
REZUMATELE COMUNICĂRIILOR
BOOK OF ABSTRACTS

Vršac, 29.06.2012.

<p><i>Висока школа струковних студија за образовање васпитача „Михаило Палов“ у Вршцу Србија Preschool Teacher Training College “Mihailo Palov” Vrsac Serbia</i></p>			<p><i>Universitatea „Aurel Vlaicu” din Arad Romania</i></p> <p><i>University “Aurel Vlaicu” Arad Romania</i></p>
--	---	--	--

18. ОКРУГЛИ СТО
Међународни научни скуп

Cea de-a XVIII-a Masă Rotundă – Conferință Internațională

International Scientific Conference – 18th Round Table

МЕТОДОЛОШКИ ПРОБЛЕМИ ИСТРАЖИВАЊА ДАРОВИТОСТИ

PROBLEME METODOLOGICE ÎN CERCETAREA SUPRADOTĂRII

METHODOLOGY ISSUES IN GIFTEDNESS RESEARCH

29. 06. 2012.
VRŠAC

Biblioteka: Zbornici

Izdavač:

Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača „Mihailo Palov“ – Vršac

Za izdavača:

prof. dr Grozdanka Gojkov

Lektor:

mr Dragana Josifović

Korice:

Stanislav Suhecki

Zbornik uredile:

prof. dr Grozdanka Gojkov

Biljana Vujsin

Recenzenti: anonimni (domaći i strani)

ISBN 978-86-7372-153-8

Štampa: Tuli, Vršac

Tiraž: 100 primeraka

SADRŽAJ /CONTENTS:

Грозданка Гојков, Висока васпитачка школа „Михаило Палов“ Вршац <i>Уместо увода / Instead of an Introduction</i>	8
Славица Шевкушић, научни сарадник, Институт за педагошка истраживања - Београд <i>Статус квалитативних истраживања у области образовања даровитих- Уводни импулси</i>	11
Ion Albuлесcu, Mirela Albuлесcu Babes-Bolyai University Faculty of Psychology and Sciences of Education - Cluj-Napoca, Romania <i>THE ROMANIAN STUDENTS' RESULTS AT THE PISA EVALUATIONS: FAILURES, EXPLANATIONS AND SOLUTIONS / Rezultati rumunskih učenika na Piza testovima: neuspesi, objašnjenja i rešenja</i>	12
Milica Andevski, Filozofski fakultet, Novi Sad Željko Vučković, Pedagoški fakultet, Sombor Jasmina Arsenijević, Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača, Kikinda <i>Modeli integracije metoda u istraživanju darovitosti</i>	12
Радован Антонијевић, Филозофски факултет Универзитета у Београду - Одељење за педагогију и андрагогију <i>Постигнуће даровитих ученика у оквиру студије TIMSS</i>	14
Звездан Арсић - Филозофски факултет, Косовска Митровица <i>Методолошки поступци у идентификацији и праћењу даровитих ученика у основној школи</i> .	15
Snežana Babić-Kekez, Prirodno-matematički fakultet, Novi Sad - Univerzitet u Novom Sadu <i>Akciona istraživanja u funkciji planiranja rada sa darovitim studentima</i>	16
Ana Ban, Sofija Vrcelj, Sveučilište u Rijeci - Filozofski fakultet - Odsjek za pedagogiju - Hrvatska <i>Kako prepoznati nadarenog učenika?</i>	17
Blanka Bogunović, Gordana Karan i Jelena Dubljević Fakultet muzičke umetnosti, Univerzitet umetnosti u Beogradu <i>Veštine izvođenja kao pokazatelji razvoja muzički darovitih</i>	18
Euđen Činč, Tanja Nedimović Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača „Mihailo Palov“ Vršac <i>Kompetencije vaspitača i mogući uzroci pogrešnih metodoloških pristupa identifikaciji muzički darovite dece</i>	19
Alina Constantin - Univerzitet „Eftimie Murgu“ Rešica, Rumunija <i>Savetovanje nastavnog osoblja za obrazovanje darovite dece</i>	20
Мирко Дејић - Учитељски факултет у Београду Крстивоје Шпијунувић - Учитељски факултет у Ужицу Тебић Саво - Висока техничка школа струковних студија, Зрњанин <i>Нестандардни задаци у функцији идентификације математичких способности</i>	21
Svetozar Delic, Istraživacki centar za otkrivanje i razvoj talenata "NIKOLA TESLA", Novi Sad <i>Metodološke odlike "SISTEMA RANOG OTKRIVANJA I UBRZANOG RAZVOJA DAROVITIH U REPUBLICI SRBIJI"</i>	22

Laura Veronica DEMENESCU - Univerzitet de Vest Temišvar , Fakultet muzičke umetnosti <i>Metodološki problemi iluzije i konfuzije identifikacije muzičke darovitosti</i>	22
Stela Dragulin, Fakultet za muzičku umetnost - Univerzitet Transilvania, Brašov Rumunija <i>Čudo od deteta: Darovitost i inteligencija – problemi metodologije istraživanja</i>	23
Drobot Loredana - Eftimie Murgu University from Resita <i>Counseling parents with gifted children</i>	24
Bosiljka Đorđević. Srpska akademija obrazovanja - Beograd <i>Faktori (ne) uspeha darovitih i kreativnih žena - Metodologija procenjivanja i ocenjivanja</i>	24
Jovan Đorđević, Srpska akademija obrazovanja - Beograd <i>Pregled metodoloških istraživanja o društvenom i moralnom razvoju i vaspitanju darovitih</i>	25
Mirosava Đurišić-Bojanović i Slavica Maksić Filozofski fakultet u Beogradu, Srbija i Institut za pedagoška istraživanja, Beograd, Srbija <i>Šta je kreativno u kreativnom produktu?</i>	26
Ivan Ferbežer, BISTRICA OB DRAVI - SLOVENIA, EUROPE <i>EKSPERIMENTI IN IZKUŠNJE O SOCIALNIH KOMPETENCAH NADARJENIH OTROK</i> ..	27
Olivera Gajić, Spomenka Budić, Biljana Lungulov Filozofski fakultet – Odsek za pedagogiju, Univerzitet u Novom Sadu <i>Savremeni metodološki pristupi mapiranju konteksta obrazovanja darovitih</i>	28
Gabriela-Felicia Georgevici, University “Eftimie Murgu” of Reșița <i>Gifted education – a challenge for contemporary school</i>	29
Владимир С. Глаголев, МГИМО (У): кафедра философии, Москва <i>Endowment through the prism of individual plants makrokulturnyh</i>	29
Грозданка Гојков, Висока васпитачка школа „М. Палов“ Вршац <i>Метатеоријски концепти и проучавање метакогниције даровитих</i>	30
Aleksandra Gojkov-Rajić, Učiteljski fakultet, Beograd Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača „Mihailo Palov“, Vršac <i>Metodološki problemi identifikovanja jezičke darovitosti</i>	32
Branko Jovanović , Univerzitet u Prištini, Filozofski fakultet Kosovska Mitrovica Marija Jelić, Univerzitet u Beogradu, Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju <i>Mogućnosti primene kvalitativnih istraživačkih metoda u proučavanju razvoja darovitih učenika</i>	33
Mojca Jurišević in Janez Vogrinc, Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta, Ljubljana - Slovenija <i>Aktualna metodološka vprašanja na področju identifikacije nadarjenih učencev v Sloveniji</i>	34
Gabriela Kelemen, Univerzitet „Aurel Vlaicu”- Arad, Rumunija <i>Pitanja istraživanja darovitosti i talenta</i>	34
Љупчо Кеверески, Педагошки факултет Битола, Р. Македонија <i>Методолошки процедури во примената на Ренцули-Хартмановата скала за процена на карактеристиките на однесувањето на супериорните ученици во Р. Македонија</i>	35
Мара Кнежевић, Марија Сакач, Педагошки факултет, Сомбор <i>Проучавање даровитости у контексту породичне генетике и окружења</i>	36

Ljiljana Krneta, Fakultet političkih nauka - Banja Luka, RS, BiH Emina Simunić, O.Š. "Mato Lovrak", Županja Hrvatska <i>Podsticanje emocionalne kompetentnosti darovitih učenika u školi</i>	37
Zora Krnjaić, Institut za psihologiju - Filozofski fakultet, Univerzitet u Beogradu <i>Izazovi istraživanja darovitosti u ekološki validnom kontekstu</i>	38
Radenko Krulj, Srpska akademija obrazovanja, Beograd <i>Meta-analiza kao kvantitativni metod u istraživanju darovitosti - dometi i ograničenja</i>	39
Svetlana Kurteš, Univerzitet u Portsmutu - Velika Britanija <i>Pojam kompetencije u obrazovanju: još jedno sučeljavanje teorije i prakse</i>	39
Dušanka Lazarević, Univerzitet u Beogradu - Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja <i>Identifikovanje darovitosti učenika - Oslonci u Blumovoj taksonomiji</i>	40
Jelena Maksimović, Univerzitet u Nišu - Filozofski fakultet <i>Kvalitativna studija slučaja u istraživanjima darovitosti</i>	41
Данило Ж. Марковић, Српска академија образовања, Београд <i>Социјална екологија и решавање методолошких проблема истраживања даровитих</i>	42
Tanja Nedimović, Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača „Mihailo Palov“ Vršac <i>Podbacivanje darovitih – mogućnosti i ograničenja kvantitativnih istraživanja</i>	43
Adrijan Negru, Učiteljski fakultet Beograd, Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača „Mihailo Palov“ Vršac <i>Menkovo vrednovanje Renzulijeve teorije o darovitima</i>	44
Victor NEUMANN, Universitatea de Vest din Timișoara Miodrag MILIN, Universitatea „Aurel Vlaicu” din Arad <i>REINHART KOSELLECK AND THE TIMIȘOARA SCHOOL OF CONCEPTUAL HISTORY</i>	44
Радмила Николић, Универзитет у Крагујевцу, Учитељски факултет у Ужицу Вера Ж. Радовић, Универзитет у Београду, Учитељски факултет Јелена Стаматовић, Универзитет у Крагујевцу, Учитељски факултет у Ужицу <i>Тенденције у истраживању даровитости</i>	46
Nițulescu Lavinia, „Eftimie Murgu” University of Reșița <i>THE IMPACT OF GROUP EXERCISES ON CREATIVITY</i>	47
Александар М. Петровић, Универзитет у Приштини, Филозофски факултет Косовска Митровица, Косово-Србија <i>Прилог методологији разматрања проблема даровитости у духовним наукама</i>	48
Prodan Gianina Cătălina „Eftimie Murgu” University of Reșița <i>The Impact of Teachers’ Educational Conceptions from West Region of Romania to the curriculum for Gifted and Talented Pupils</i>	50
Predrag Prtljaga, Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača „Mihailo Palov“ u Vršcu <i>Realno i virtuelno – dva lica darovitosti</i>	51
Dario Saftich, EDIT Rijeka, Rijeka <i>Nadarenost i princip neodređenosti</i>	52
Margarita Silantjeva , MGIMO University MID Russia	

Philosophy Department Moscow, Russia <i>Methodological foundations and endowments determine the boundaries of possibilities to diversify its approach in light of contemporary philosophy of culture</i>	53
Dragica Stanojlović, Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača „Mihailo Palov“ Vršac <i>Metodološke specifičnosti u proučavanju socijalizacije darovite dece</i>	53
Jasmina Starc, Faculty of Business and Management Sciences School of Business and Management METHODS OF DETECTING OF GIFTED EMPLOYEES IN AN ORGANIZATION	55
Milena Stipić, Radovan Grandić, Filozofski fakultet, Novi Sad <i>Novi tokovi u istraživanju darovitosti</i>	56
Petar Stojaković, Odsjek za psihoogiju , Filozofski fakultet - Univerzitet u Banjoj Luci <i>Postupak meta-analize i proučavanje povezanosti varijabli reda rođenja i darovitosti (kreativnosti)</i>	57
Aleksandar Stojanović, Učiteljski fakultet, Beograd Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača „Mihailo Palov“ -Vršac <i>Metodološka ograničenja u proučavanju moralnosti darovitih</i>	58
Љубивоје Стојановић, Висока васпитачка школа - Вршац <i>Истраживање даровитости као креативне различитости у теолошком контексту</i>	59
Nataša Sturza Milić, Visoka vaspitačka škola «Mihailo Palov» Vršac <i>Provera metrijskih karakteristika baterije motoričkih zadataka za identifikaciju motorički darovite dece</i>	60
Tomislav Suhecki, Visoka vaspitačka škola «Mihailo Palov» Vršac <i>Metode u identifikaciji likovne darovitosti</i>	61
Slavica Ševkušić, Institut za pedagoška istraživanja, Beograd <i>Status kvalitativnih istraživanja u oblasti darovitosti i obrazovanja darovitih</i>	61
Александра Шиндић, Центар за предшколско васпитање и образовање - Бања Лука Ранко Рајовић, Комитет Mensе International за даровиту децу, Нови Сад Ненад Сузић, Филозофски факултет, Бања Лука <i>Примјена НТЦ система учења у почетном музичком описмењавању</i>	62
Крстивоје Шпијуновић, Миленко Кундачина, Сања Маричић Учитељски факултет, Ужице <i>Методолошки проблеми проучавања даровитости за математику</i>	63
Урош В. Шуваковић, Универзитет у Приштини, Филозофски факултет са привременим седиштем у Косовској Митровици, Катедра за социологију <i>Биографски метод (метод животне приче) у истраживању даровитости</i>	64
Ogica Tomić, Pokrajinski sekretarijat za sport i omladinu, Novi Sad <i>Nagrađivanje i promovisanje postignuća darovitih učenika kao podsticaj razvoju njihove darovitosti – naučni kriterijumi u identifikaciji darovitih učenika</i>	65
Valerija Večei-Funda, OŠ Ante Starčevića, Lepoglava, Hrvatska Jelena Portner Pavićević, I. osnovna škola, Varaždin, Hrvatska <i>Darovitost, kreativnost i humor</i>	66
Даница Веселинов, Висока школа струковних студија за образовање васпитача „М. Палов“, Вршац	

<i>Холистички приступ даровитим ученицима у интердисциплинарној тематској настави природе и друштва</i>	67
Нада Вилотијевић, Горан Вилотијевић, Учитељски факултет, Београд Висока школа струковних студија за образовање васпитача „М. Палов“, Вршац <i>Методолошки поступци истраживања потреба и интересовања даровитих</i>	68
Biljana Vujsan, Visoka visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača «Mihailo Palov» Vršac <i>Metodološke specifičnosti prepoznavanja darovitosti u posebnoj populaciji („hendikepirani daroviti“)</i> .	69
Jasminka Zloković, Petra Polić Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci, Odsjek za pedagogiju <i>Obitelj kao (ne)poticatelj nadarenog djeteta</i>	70
Slađana Zuković, Jovana Milutinović, Filozofski fakultet, Univerzitet Novi Sad <i>Metodološki aspekti istraživanja porodice kao sredinskog faktora razvoja darovitosti</i>	70
Ivan Ferbežer, Slovenija Prikaz monografije: <i>Talenti 2000-2010, podsticaji darovitim učenicima i učenicama nagrađivanjem i promovisanjem njihovih postignuća</i> . Uredila dr Olgica Tomić. Pokrajinski sekretarijat za sport i omladinu. Novi Sad, 2012. god.	71
Naučni odbor	74
Program rada	75
Beleške	76

УМЕСТО УВОДА

Методолошки проблеми последњих деценија потресају “истраживачки свет”. Сукоби парадигми, појава нових, покушаји триангулације, само су неке од тачака око којих се дискусије не стишавају, а истраживачи, пропуштајући кроз фокус сопствених истраживања покушавају да, различитим методолошким апаратурама, дођу до одговора на питања која се често тичу и самог одређења, дефиниције феномена, тестирају претпоставке, идеје, теоријске поставке, па и понуђене моделе за решавање поменутих и других питања. Ово је био један од разлога који је покренуо размишљања о тематици скупа и на крају одређење за тему. Аутори пријављени за овај скуп, као и теме о којима су најављене дискусије, потврђују оправданост потребе да се о овоме дискутује на 18. округлом столу у Вршцу, који се посвећује МЕТОДОЛОШКИМ ПРОБЛЕМИМА У ИСТРАЖИВАЊУ ДАРОВИТИХ..

У зборнику резимеа најављују се дискусије на бројна значајна питања савремених токова истраживања даровитости. Сагледавају се модели интеграција метода у истраживању даровитости кроз призму времена, постмодерне у којој се чврсто повезани светови и стилови живота разилазе, траже у стратегије истраживања којима се долази до тачних и потпуних описа, уз узимање у обзир тачке гледишта субјекта; наглашава се отвореност према искуствима и принципи конструкције који квалитативним истраживањима дају централно место у стварању теорија заснованих на предмету (Засноване теорије). Такође се дискутују границе између квалитативних и квантитативних методолошких приступа и методолошке основе за интеграцију ових приступа и указује на предности интеграције метода, али и на некомпатибилности и друге проблеме.

Пажњу ће свакако задржати питања попут: могућности да се ТИМСС студијама сагледају образовна постигнућа даровитих контекстуално; методолошки проблеми идентификације даровитих, посебно идентификације креативности; могућности да се испитивањем индивидуалне креативности уоче кључни индикатори креативности, као и заблуде и конфузије у идентификацији у областима попут: језика, математике, музике, ликовног, проучавању породице као фактора подстицања даровитости; улоге и значаја акционих истраживања у стварању стратегије за подстицање даровитости; однос методологије идентификације даровитих и успеха, односно неуспеха у школском систему; мапирање као методолошки поступак у истраживању даровитости; инструкциони приступ као нова истраживачка парадигма; актуелна методолошка питања на подручју идентификације даровитих у Румунији, Македонији, Босни и Херцеговини; методолошки изазови проучавања даровитости из угла генетике; мета-анализа као метод у истраживању даровитости- донети и ограничења; Блумова таксономија као ослонац у идентификацији даровитости; предности студије сличаја, холостичког и хермнеутичко-феноменолошког приступа у проучавању даровитости; Мџнкова критика Рензулије теорије даровитости и структурисање модела интеракције између њих; методолошки приступи опису феномена даровитости из угла духовне саморазвијености; угао неодређености, детерминизма и детерминистичког хаоса у предвиђању остварења даровитости...

Поменутих питања из више аспеката могу се узети као допринос преиспитивању онтолошких и епистемолошких претпоставки о природи сазанања, а тиме и методолошке основе развоја концепата даровитости. Пут којим је проучавање феномена даровитости ишао је пут различитих концепата: од нормативних, преко емпиријских и херменутичких до теорије система и сада већ теорије детерминистичког хаоса и теорије свега, а оцене истраживача у овом зборнику близу су сагласју да допринос ових методолошких концепата у истраживању феномена даровитости није био адекватан намерама, тј. да феномен даровитости, као ни начини његовог подстицања нису у правој мери објашњени. Наговештавају се зато нови методолошки концепти који обећавају нове могућности у смислу веће сигурности предвиђања манифестовања и подстицања комплексне појаве даровитости. Поменуте идеје и ставови у апстрактима обећавају свеже тонове у дискусији на ову тему, као и интересантне методолошке погледе.

Проф. др Грозданка Гојков

ÎN LOC DE INTRODUCERE

Problemele metodologice din ultimile decenii au zguduit „lumea cercetării”. Conflictele paradigmelor, apariția noilor conflicte, încercări de triangulare sunt doar câteva dintre punctele în jurul cărora discuțiile nu încetează, și cercetătorii, prin intermediul focarului propriilor investigații încearcă, cu diferite aparate metodologice, să obțină răspunsuri la întrebări care adesea se referă la determinarea, definirea fenomenului, testează ipoteze, idei, concepții teoretice, precum și modele prevăzute pentru rezolvarea problemelor amintite, precum și a altora. Acesta a fost unul din motivele care au trezit interesul pentru tematica reuniunii și în final stabilirea temei. Autorii care participă la această reuniune, precum și temele care vor fi abordate, confirmă justificarea necesității de a se discuta acestea la Cea de-a 18-a Masă Rotundă din Vârșeț, care este dedicată PROBLEMELOR METODOLOGICE ÎN CERCETAREA SUPRADOTAȚILOR.

Cuprinsul volumului cu rezumate anticipează dezbateri asupra multor probleme importante ale tendințelor contemporane de cercetare a supradotării. Se iau în considerare medelele de integrare a metodelor în cercetarea supradotării prin prisma timpului posmodern în care lumi și stiluri de viață strâns legate se dispersează, se caută strategii de cercetare prin care se ajunge la descrieri exacte și complete, ținând seama de punctul de vedere al subiectului; se accentuează deschiderea către experiențele și principiile de construcție care prin cercetări calitative oferă un loc central în crearea teoriilor bazate pe obiect (Teorii întemeiate). Se discută, de asemenea, limitele dintre abordările metodologice calitative și cantitative și bazele metodologice de integrare a acestor abordări și indică avantajele de integrare a metodelor, dar și incompatibilitățile, precum și alte probleme.

Atenția va fi desigur reținută de aspecte cum ar fi: posibilități de observare prin studii TIMSS a realizărilor educaționale ale supradotaților în context dat; problemele metodologice de identificare a supradotaților, în special, identificarea creativității; oportunități de intuire a indicatorilor cheie ai creativității prin investigarea creativității personale; precum și concepțiile eronate și confuziile în identificarea supradotării din domenii precum: limba, matematica, muzica, arte plastice, studiul familiei ca factor de stimulare a supradotării; rolul și importanța cercetării - acțiune în crearea strategiei de stimulare a supradotării; relația dintre metodologia identificării supradotaților și succes, respectiv insucces în cadrul sistemului de învățământ; cartografierea ca procedeu metodologic în investigarea supradotării; abordarea instructivă ca paradigmă nouă de cercetare; problemele metodologice actuale din domeniul identificării supradotaților în România, Macedonia, Bosnia și Herțegovina; provocări metodologice de studiere a supradotării din punct de vedere al geneticii; meta-analiza ca metodă de cercetare a supradotării – domenii și limite; Taxonomia lui Bloom ca suport în identificarea supradotării; avantajele studiilor similare, abordarea fenomenologică holistică și hermeneutică în studiul supradotării; opinia critică a lui Möks referitoare la teoriile lui Renzulli despre supradotare și structurarea modelelor de interacție între acestea; abordări metodologice a descrierii fenomenului supradotării din punct de vedere al dezvoltării spirituale individuale, al incertitudinii, determinismului, haosului deterministic în estimarea realizărilor supradotării...

Problemele amintite pot fi considerate, din mai multe aspecte, drept contribuție la reexaminarea ipotezelor ontologice și epistemologice privind natura cunoștințelor, de altfel și bazele metodologice ale dezvoltării conceptelor supradotării. Calea urmată de investigarea fenomenului supradotării a străbătut diverse concepte: de la cele normative, la empirice și hermeneutice, până la teoria sistemelor și acum deja la teoria haosului deterministic și teoria totului, iar aprecierile cercetătorilor cuprinse în acest volum sunt apropiate de consensul care vizează contribuția acestor concepte metodologice în cercetarea fenomenului supradotării nu a fost adecvat intențiilor, că fenomenul supradotării și nici modalitățile lui de stimulare nu au fost explicate îndeajuns. Prin urmare, se sugerează noi concepte metodologice care promet noi oportunități în ceea ce privește o mai mare precizie în estimarea manifestărilor și stimularea fenomenului supradotării. Ideile de mai sus și atitudinile exprimate în rezumate promet tonuri proaspete în dezbaterile acestei teme, precum și interesante viziuni metodologice.

Prof. dr. Grozdanka Gojkov

Instead of an Introduction

Methodological problems have in the recent decades been shaking the “research world”. The clashes of paradigms, the appearance of new ones and the attempts of triangulation are only some of the issues of ongoing heated discussions; on the other hand, perceiving through the focus of their own research, researchers have tried, according to various methodological apparatuses, to find the answers to the questions often related to the very determination, i.e. definition of a phenomenon; they have tested assumptions, ideas, theoretical grounds, as well as the offered models for solving of problems, those mentioned and others. This was one of the reasons initiating reflection on the conference topic and influencing the choice. The authors applied for the conference, as well as the topics of the discussions confirm the justification of the need to discuss the matter at the 18th Round table in Vrsac, dedicated to **METHODOLOGICAL PROBLEMS IN GIFTEDNESS RESEARCH**.

The book of abstracts announces the discussions on numerous significant issues within the contemporary currents in giftedness research. The models of integration of methods are considered in giftedness research through the prism of time, i.e. postmodernism, in which closely bonded worlds and world styles have been separating, research strategies have been searched for in order to get to accurate and comprehensive descriptions, taking the viewpoints of the subjects into consideration; being open to new experiences has been emphasized, as well as construction principles giving in the creation of object grounded theories (Grounded Theories) the central place to qualitative research. What is also discussed are the boundaries between qualitative and quantitative methodological approaches and methodological grounds for the integration of the approaches, pointing to the advantages of methods integration, but also to their incompatibility and other problems.

The attention will certainly be paid to the following: the possibility to contextually consider the educational achievements of the gifted according to TIMSS studies; methodological problems of identification of the gifted, especially creativity identification; possibility to notice key indicators of creativity according to research of individual creativity, as well as the misconceptions and confusions in identification in the fields like languages, mathematics, music, visual arts; research on family as a factor of giftedness encouragement; the role and the importance of action research in creation of a strategy for encouragement of giftedness; the relation between the methodology of identification of the gifted and achievement, i.e. underachievement in the school system; mapping as a methodological procedure in giftedness research; instructional approach as a new research paradigm, the current methodological issues in the field of giftedness identification in Romania, Macedonia, Bosnia and Herzegovina; methodological challenges of examining giftedness from the angle of genetics; meta-analysis as a method of giftedness research – reaches and limitations; Blooms’ taxonomy as a cornerstone in giftedness identification; advantages of case studies, holistic and hermeneutic-phenomenological approach to giftedness research; Monk’s criticism of Renzulli’s giftedness theory and structuring of a model of interaction between them; methodological approaches to the description of the phenomenon of giftedness from the angle of spiritual self-development; the standpoint of vagueness, determinism and deterministic chaos in the anticipation of giftedness reaches...

The mentioned question can from a number of aspects be taken as a contribution to reconsideration of ontological and epistemological assumptions on the nature of knowledge, thus as methodological grounds of development of giftedness concept. The way along which the research on the phenomenon of giftedness has gone is the way through a variety of concepts: ranging from normative, empirical and hermeneutical to the theory of systems and now the theory of deterministic chaos and the theory of everything; the assessments of the researchers included in the book of abstracts are close to agreement that the contribution of all methodological concepts in the research on the phenomenon of giftedness has not been adequate for intentions, i.e. neither giftedness phenomenon nor the ways of its encouragement have been illuminated to the right extent. As a consequence there are hints of new methodological concepts promising new possibilities in the sense of greater reliability of anticipation of manifestation and encouragement of the complex phenomenon of giftedness. The ideas and standpoints stated in the abstracts promise fresh tones in the discussion dealing with the subject, as well as interesting methodological views.

Grozdanka Gojkov, PhD

Уводни импулси

Др Славица Шевкушић, научни сарадник, Институт за педагошка истраживања -
Београд

Статус квалитативних истраживања у области образовања даровитих

Cuvânt de deschidere

Dr. Slavica Ševkušić, colaborator științific, Institutul pentru Cercetări
Pedagogice – Belgrad

Statutul cercetărilor calitative în domeniul educației supradodaților

Introductory impulses

Dr Slavica Sevkusic, scientific associate, The Institute for pedagogic research – Belgrade
The Status of Qualitative Research in the Field of Giftedness Education

Dr. Ion Albulescu, dr. Mirela Albulescu
Lecturer, Babes-Bolyai University
Faculty of Psychology and Sciences of Education
Cluj-Napoca, Romania
albulescump@yahoo.com

THE ROMANIAN STUDENTS' RESULTS AT THE PISA EVALUATIONS: FAILURES, EXPLANATIONS AND SOLUTIONS

The results obtained by Romanian students over the last years at the international tests such as PISA, TIMSS or PIRLS have been unsatisfactory, giving rise to many discussions and debates regarding the educational system in Romania. Beyond the excellent results obtained by Romanian students in various international competitions and the quality of the learning process that can be easily determined in many schools, a large number of students have failed at the aforementioned assessments. In this study we will briefly outline the poor results that students obtained at these assessments, their causes and possible ways to remedy this unfavourable situation.

Dr Ion Albulescu, Dr Mirela Albulescu
Univerzitet „Babes-Bolyai“
Fakultet za psihologiju i obrazovne nauke
Cluž-Napoka, Rumunija

Rezultati rumunskih učenika na Piza testovima: neuspesi, objašnjenja i rešenja

Rezultati koje su poslednjih godina postigli učenici u Rumuniji na međunarodnim testovima kao što je PISA, TIMSS ili PIRLS su nezadovoljavajući i pokrenuli su brojne diskusije i debate koje se bave sistemom obrazovanja u Rumuniji. I pored izvanrednih rezultata koje osvajaju rumunski učenici na različitim međunarodnim takmičenjima i kvaliteta procesa učenja koji se lako može utvrditi u mnogim školama, veliki broj učenika podbacio je na gorepomenutim testovima procene. U ovom proučavanju kratko ćemo se osvrnuti na slabe rezultate koje su učenici postigli na ovim testovima, njihove uzroke i moguće načine prevazilaženja ovako nepovoljne situacije.

dr Milica Andevski
Filozofski fakultet, Novi Sad
andevski@ff.uns.ac.rs
dr Željko Vučković
Pedagoški fakultet, Sombor
dr Jasmina Arsenijević
Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača, Kikinda

MODELI INTEGRACIJE METODA U ISTRAŽIVANJU DAROVITOSTI

U vremenu, u kome se čvrsto povezani svetovi i stilovi života razilaze, traže se strategije istraživanja koje daju tačne i potpune opise i pritom uzimaju u obzir tačke gledišta subjekata. Iako je postmoderna možda već na kraju, procesi pluralizacije i razilaženja, nove nepreglednosti i dalje opstaju. Standardizovane metode za koncipiranje svojih instrumenata istraživanja, trebaju stabilnu predstavu o predmetu koji se istražuje, nasuprot čemu kvalitativno istraživanje može biti otvoreno za novo u proučavanom, nepoznato u prividno poznatom. Time se mogu opisati i opažanja stranog u modernoj svakodnevnici, u kojoj „avantura počinje iza ćoška“ (Bruckner/Finkielkraut) i locira u svom značenju. Ova otvorenost prema iskustvima i

principi konstrukcije su za kvalitativno istraživanje ne samo *Selbstzweck* za panoramu „slika običaja“ malih svetova, već centralna polazna tačka za građenje teorija zasnovanih na predmetu.

Pitanja, dileme i problemi darovitih i darovitosti zahtevaju od istraživača diferenciran pristup istraživanju kao i izboru novih trendova u oblasti teorija i razvoja metoda, u uspostavljanju odnosa, ukazivanja na zajedničke linije i diferencije u heterogenom razvoju teorijskih principa, teorijske klasifikacije, metodoloških pozicija i razvoja metoda u kvalitativnoj nauci.

S druge strane, granica između kvalitativne i kvantitativne metodologije ne mora biti baš tako nepremostiva. Postoji čitav niz radova koji razvijaju metodičke i metodološke osnove za integraciju ovih pristupa (Barton, Lazarsfeld, Denzin, Fielding, Flick, Kelle, Erzberger) i u praksi se sve češće povezuju interpretativni „kvalitativni“ postupci sa standardizovanim „kvantitativnim“ metodama u zajednički dizajn istraživanja. U radu ćemo raspravljati o pitanjima integracije kvalitativnih i kvantitativnih istraživanja - kroz postupak međusobne validacije metoda i rezultata istraživanja - metodološku triangulaciju. Ukazaćemo ne samo na prednosti integracije metoda, već i na moguće nekompatibilnosti, poteškoće i probleme.

Ključne reči: kvalitativan i kvantitativan pristup istraživanju, integracija metoda, triangulacija, daroviti.

Milica Andevski, PhD

Faculty of Philosophy, Novi Sad

Željko Vučković, PhD

Pedagogical Faculty, Sombor

Jasmina Arsenijević, PhD

Faculty of Pre-School Teacher Training in Kikinda

MODELS OF METHODS INTEGRATION IN STUDYING GIFTEDNESS

In the time when tightly connected worlds and life styles split up, research strategies that provide correct and complete descriptions and also take into account subject's points of view are required. Although postmodern might be at the end, processes of pluralisation and splitting up, new confusions still remain. Standardized methods for designing research instruments require stable image of the research subject, in contrast to which qualitative research can be open for the new in studied, unknown in apparently known. Thus we can describe the perceptions of foreign in modern everyday life in which „adventure begins behind the corner“ (Bruckner/Finkelkraut) and locates in its meaning. This openness towards the experiences and principles of construction are for qualitative research not only *Selbstzweck* for panorama of „customs image“ of small worlds, but a central point for building the theories based on a subject.

Questions, dilemmas and problems of the gifted and giftedness require a differentiated approach to the study from researchers, as well as to the selection of new trends in the field of theories and development of methods, in establishing a relationships, pointing to common lines and differences in heterogeneous development of theoretical principles, theoretical classification, methodological positions and development of methods in qualitative science.

On the other hand, border between qualitative and quantitative methodology does not have to be insurmountable to that extent. There is the whole series of works that develop methodical and methodological basis for integration of these approaches (Barton, Lazarsfeld, Denzin, Fielding, Flick, Kelle, Erzberger) and in practice interpretative „qualitative“ procedures and increasingly connected to standardized „quantitative“ methods into common design of research. In this paper we will discuss the issues of the integration of qualitative and quantitative research – through the procedure of mutual validation of methods and results of research – methodological triangulation. We will point out not only the advantages of methods integration, but also possible incompatibilities, difficulties and problems.

Key words: qualitative and quantitative approach to research, integration of methods, triangulation, gifted.

Доц. др Радован Антонијевић
Филозофски факултет Универзитета у Београду
Одељење за педагогију и андрагогију
aa_antonijevic@yahoo.com

ПОСТИГНУЋЕ ДАРОВИТИХ УЧЕНИКА У ОКВИРУ СТУДИЈЕ TIMSS¹

Студија TIMSS (Trends in International Mathematics and Science Study) представља међународну студију образовних постигнућа ученика 8. разреда основне школе. Ова студија пружа могућност да се образовна постигнућа ученика сагледавају контекстуално, у односу на услове у којима се остварују. Кључни контексти постигнућа односе се на наставни програм, активности наставе и учења у учионици и услове учења који постоје у породици. Путем секундарне анализе података у оквиру студије TIMSS постоји могућност издвајања групе ученика који на међународно стандардизованој скали из математике и природних наука (физика, хемија, биологија и географија), постижу резултат који се налази у категорији напредног постигнућа, односно налазе се области четвртог квантила по постигнућу (25% најбољих ученика). Ову групу ученика условно можемо окарактерисати као даровите ученике, с обзиром да карактеристика даровитих ученика није само ниво постигнућа у одређеној предметној области.

Секундарна анализа TIMSS података пружа различите могућности сагледавања нивоа и квалитета постигнућа даровитих ученика. У овом раду обраћамо пажњу на следеће могућности: (1) сагледавање нивоа постигнућа у одређеним предметним областима, у односу на различите контекстуалне услове (активности у учионици, коришћење Интернета у процесу наставе и учења, однос ученика према наставном предмету, услови за учење у породици, образовни статус родитеља и слично), (2) испитивање нивоа и квалитета постигнућа даровитих ученика у посебним предметним областима, као и повезаност тих области постигнућа са општим постигнућем из математике и природних наука, и (3) испитивање квалитета постигнућа подузорка даровитих ученика кроз мере повезаности општег постигнућа у одређеним предметним областима са постигнућем на појединим нивоима когнитивних вештина и знања (нивои знања чињеница, примене знања и резоновања), као и у односу на подзорак осталих ученика.

У раду су представљени примери секундарне анализе TIMSS 2007 података у претходно наведеним областима испитивања постигнућа даровитих ученика, а узорак су сачињавали ученици 8. разреда из Србије.

Кључне речи: TIMSS, образовно постигнуће, даровити ученици, предметне области постигнућа, нивои когнитивних вештина и знања.

Dr. Radovan Antonijević, Assist. Prof.
University of Belgrade, Faculty of Philosophy
Department of Pedagogy and Andragogy

ACHIEVEMENT OF GIFTED STUDENTS IN THE TIMSS

Study TIMSS (Trends in International Mathematics and Science Study) is an international study of 8th grade student achievement. This study provides opportunities to perceive contextually the educational achievements of students, in relation to conditions in which they generate. The key achievement contexts are related to curriculum, teaching and learning activities in the classroom, and learning conditions that

¹ Рад је настао у оквиру пројекта "Моделі процењивања и стратегије унапређивања квалитета образовања у Србији" (број: 179060), који финансира Министарство просвете и науке Републике Србије (2011-2014).

exist in the family. Through secondary data analysis in the TIMSS study there is the opportunity to identify groups of students on international standardized scale in mathematics and natural sciences (physics, chemistry, biology and geography), which achieved a result that is in the advanced category of achievement, in the areas of the fourth quartile achievement (25% best students). This group of students we can tentatively be described as gifted, as the characteristics of gifted students is not only the level of achievement in a particular subject area.

A secondary analysis of TIMSS data provides different possibilities of perception of the level and quality of achievement of gifted students. In this paper we pay attention to the following features: (1) understanding the level of achievement in specific subject areas, in relation to different contextual conditions (classroom activities, Internet usage in the teaching and learning, students' attitudes towards the teaching, learning conditions in the family, educational status of parents, etc.), (2) examine the level and quality of achievement of gifted students in particular subject areas, as well as the connection of these achievements to the general area of achievement in mathematics and natural sciences, and (3) testing the quality of achievement subsample of gifted students through measures connection of general achievement in specific subject areas to the achievement of certain levels of cognitive skills and knowledge (the levels of knowing facts, applying knowledge and reasoning), as compared to subsample of the rest of students.

The paper presents examples of secondary analysis of TIMSS 2007 data in the above areas of research achievements of gifted students, and the sample consisted of students of 8th grade students from Serbia.

Key words: TIMSS, educational achievement, gifted students, subject areas of achievement, levels of cognitive skills and knowledge.

Доц. др Звездан Арсић
Филозофски факултет, Косовска Митровица
zvezdanars@gmail.com

МЕТОДОЛОШКИ ПОСТУПЦИ У ИДЕНТИФИКАЦИЈИ И ПРАЋЕЊУ ДАРОВИТИХ УЧЕНИКА У ОСНОВНОЈ ШКОЛИ

Даровита деца која у себи имају изузетне потенцијале и од којих се, с правом, очекује, да у будућности предводе друштвену и интелектуалну елиту у разним областима људске делатности (наука, култура, уметност, спорт, политика...), налазе се свуда око нас. Потребно их је само на време идентификовати и правилно усмеравати.

Међутим, велики број школа, не само код нас већ и у окружењу, суочен је са проблемима који се односе на идентификацију даровитости код ученика. Неки од тих проблема су објективне природе и произилазе из унутрашње структуре система школства и организације рада у њему. Други су субјективне природе и условљени су недовољним познавањем методолошких поступака од којих зависи адекватна и правовремена идентификација даровитих ученика и њихово праћење, у циљу оптималног развоја њихових потенцијалних способности.

Идентификација значи одлучивање о даљој судбини развоја даровитости. Неадекватни мерни инструменти, непримерен начин или време идентификације, немогућност препознавања појединих категорија деце, само су неки од фактора који утичу да деца са великим развојним потенцијалима остану непримећена и да у школама имамо више неидентификоване него препознате даровите деце.

Уважавајући претходно наведене чињенице и констатације, намера нам је да, у раду, укажемо на опште методолошке поступке у идентификацији и праћењу даровитих ученика. Посебна пажња биће посвећена проблемима који се у овом домену јављају у основној школи.

Кључне речи: Методолошки поступци, даровитост, идентификација, школа, ученици.

METHODOLOGY IDENTIFICATION PROCEDURES AND MONITORING OF GIFTED STUDENTS IN ELEMENTARY SCHOOL

Talented children who themselves have outstanding potential and who are rightly expected to lead to future social and intellectual elite in various fields of activity (science, culture, arts, sports, politics ...), are all around us. They just have to be identified and properly directed.

However, a number of schools, not only here but also in the region is faced with problems relating to the identification of gifted students. Some of these problems have an objective nature and result from the internal structure of the system of education and organization of work in it. Others are subjective in nature and are due to an insufficient knowledge of the methodological procedures of which depends on adequate and timely identification of gifted students and their monitoring, in order to optimally develop their potential abilities.

Identification of means to decide fate of their talents. Inadequate measuring instruments, inappropriate manner or time of identification, the inability to recognize certain categories of children, are just some of the factors that affect the children with great development potential and to remain unnoticed in the unidentified schools have more than identify gifted children.

Recognizing the above facts and observations, it is our intention that, in the work, point out the general methodological procedures in the identification and monitoring of gifted students.

Special attention will be devoted to issues that arise in this domain in grade school.
Keywords: methodological , giftedness, identification, school, pupils.

Doc. dr Snežana Babić-Kekez
Prirodno-matematički fakultet, Novi Sad
Univerzitet u Novom Sadu
snezanabk@gmail.com

AKCIONA ISTRAŽIVANJA U FUNKCIJI PLANIRANJA RADA SA DAROVITIM STUDENTIMA²

U radu se razmatra uloga i značaj akcionih istraživanja u visokoškolskoj nastavi u cilju njenog kvalitetnog menjanja i unapređivanja. Potrebe za savremenim pristupom u nastavnom radu na fakultetima, posebno u mentorskom radu sa studentima, pretpostavljaju razvoj i jačanje kompetencija nastavnika i to naučnih, profesionalno stručnih, personalnih i pedagoško-didaktičkih. Mentorski rad sa studentima, kao jedan od tradicionalnih oblika rada, u reformskim promenama na načelima Bolonjske deklaracije, dobija karakteristike savremenog upravo u radu sa darovitim i predstavlja osnovu za suštinsku, a ne formalnu individualizovanu nastavu na univerzitetu. Dobro osmišljena strategija podsticanja razvoja darovitih studenata treba da se odnosi na sveukupnost nastavnog rada: utvrđivanje cilja i zadataka, organizaciju rada, obrazovne sadržaje, oblike, sredstva i metode nastave i učenja, na funkcije nastavnika, praćenje i vrednovanje rada i ostvarenih rezultata. Polazeći od toga da su akciona istraživanja, prema McNiff (1988), pristup koji unapređuje obrazovanje kroz promenu, ohrabrujući nastavnike da postanu svesni svoje vlastite prakse, da budu kritični prema toj praksi i da budu pripravnici da je promene, sama akcija koju provocira istraživanje neposredne prakse, motiviše i nastavnika i studenta na promenu. Specifičnost obrazovnih potreba, gde zadovoljenje jedne rađa sledeću, podstiče i nastavnike i studente da u neposrednom nastavnom radu tragaju za novim putevima poučavanja i učenja, da kontinuirano vrednuju i planiraju rad, a tu operativnost je moguće postići akcionim istraživanjima jer se „u akcionim istraživanjima problem ne bira, već otkriva“ (Gilli, 1974). Rezultati akcionih istraživanja su osnova za planiranje rada sa darovitim studentima, uvažavanjem principa individualizacije, a u cilju razvoja njihove kreativnosti, stvaralaštva i postupnog preuzimanja odgovornosti za sopstveno učenje i razvoj. Ostvarivanje tog cilja, istovremeno, doprinosi podizanju i unapređivanju kvaliteta visokoškolske nastave, ali i razvoju i jačanju kompetencija samih nastavnika.

Ključne reči: daroviti, akciona istraživanja, kompetencije nastavnika, osiguranje kvaliteta visokoškolske nastave.

² Rad je deo projekta br.179036 Ministarstva prosvete i nauke RS.

Snežana Babić-Kekez, PhD
University of Novi Sad, Faculty of Sciences, Novi Sad

ACTION RESEARCHES IN FUNCTION OF PLANNING OF WORK WITH GIFTED STUDENTS

We are considering role and significance of action research in high school education in order to change and develop its quality. Needs for modern approach in faculty teaching, especially in mentoring students supposes development and strengthening of teachers' competence and in scientific, professional, personal and pedagogic-didactical. Mentoring students, as one of the traditional forms of work in reform changes with principles of Bologna Declaration is getting characteristics of modern in working with the gifted and represents the basis for essential, not formal individual university education. Well-designed strategy of encouraging gifted students should refer to the totality of educational work: goal establishment, work organization, educational contents, forms means and methods of teaching and learning; to the function of teachers, monitoring and grading of their work and the results achieved. Claiming that the action research, according to McNiff (1988), approach that develops education through change, encouraging teachers to become aware of their own practice, to be critical of that practice and to be prepared to change it, the action itself that provokes research of direct practice, motivates both teachers and students, for a change. Specificity of educational needs, where satisfaction of one gives birth to another, encourages both teachers and students that in direct educational work seek for new paths of teaching and learning, to continually evaluate and plan work. That kind of operation is possible to achieve with action research because "in action research the problem is not chosen, it's discovered" (Gilli, 1974). Results of action research are basis in planning work with gifted students, in respecting principles of individualization in order of development of their creativity and taking responsibility for their own learning and development. Achieving that goal in the same time contributes raising quality of high school education and to development of competence of teachers.

Key words: the gifted, action research, competence of teachers, insurance of quality of high school education.

Ana Ban, znanstvena novakinja - asistentica

aban@ffri.hr

Sofija Vrcelj, redovna profesorica

svrcelj@ffri.hr

Sveučilište u Rijeci - Filozofski fakultet - Odsjek za pedagogiju

Hrvatska

Doktorski studij pedagogije – Filozofski fakultet u Zagrebu

KAKO PREPOZNATI NADAREN OG UČENIKA?

U radu se raspravlja o (potencijalno) nadarenim učenicima i o problemima njihova prepoznavanja. Autorice ističu da se često nadareni poistovjećuju s odličnim učenicima što znači da su ocjene kriterij identifikacije. U vezi s time, potrebno je redefinirati „nadarenost“ kao i uspjeh i neuspjeh u školskim sustavima. Isto tako, školska praksa pokazuje da nadarenost najčešće biva problemom onih koji su nadareni, ali i sredine u kojoj žive jer rad u školama je orijentiran prema općeprihvaćenom kriteriju „normalnosti“ kao kriteriju prosudbe učenikovih potencijala (što nije samo fenomen hrvatskih škola). Prema zakonskom određenju, nadareni učenici imaju mogućnost ubrzanog školovanja/studiranja, međutim u praksi takvi slučajevi gotovo ne postoje. Programi koji se nude u većini škola znatno rjeđe se poklapaju sa sposobnostima i osobinama nadarene djece, te se njihovim potrebama nastoji udovoljiti izvan okvira škole.

Ključne riječi: nadareni učenici, školski programi, potencijali, škola, sposobnosti, uspjeh

ANA BAN, young researcher – teaching assistant

aban@ffri.hr

SOFIJA VRCELJ, full professor

svrcelj@ffri.hr

University of Rijeka

Faculty of Humanities and Social Sciences

Department of Pedagogy

Croatia

Doctoral Study of Pedagogy - Faculty of Arts and Sciences in Zagreb

HOW TO IDENTIFY GIFTED STUDENT?

The paper discusses the (potentially) gifted students and the problems of recognizing them. The authors point out that gifted students are often equated with excellent ones, which means that marks are taken as the criteria of identification. In this connection, it is necessary to redefine the "talent" as well as success and failure in school systems. Also, school practice shows that talent is a problem most of those who are gifted, but also the environment in which they live, because the schools are oriented to generally accepted criteria of "normality" as a criterion of judging the students potential (which is not only a phenomenon of Croatian schools). Under the statutory definition, gifted students have an opportunity of accelerated schooling/studying, but such cases in practice almost do not exist. Programs that are offered in most schools significantly less overlap with the capabilities and characteristics of gifted children, and they are trying to meet their needs outside of school.

Key words: gifted students, school programs, resources, schools, skills, success

Dr Blanka Bogunović, dr Gordana Karan i Jelena Dubljević

Fakultet muzičke umetnosti, Univerzitet umetnosti u Beogradu

bbogunovic@rcub.bg.ac.rs

Veštine izvođenja kao pokazatelji razvoja muzički darovitih

Razvoj darovitosti u domenu umetnosti je neodvojivo vezan za sticanje kompetencija, koje predstavljaju meru napredovanja, odnosno onoga što darovita osoba može da izvede u onoj razvojnoj, obrazovnoj i profesionalnoj fazi u kojoj se trenutno nalazi. Procesno praćenje napredovanja darovitih u specijalizovanoj muzičkoj školi se odvija na tri obrazovna nivoa (osnovni, srednji i visoki) i započinje na prijemnim ispitima gde se odvija identifikacija sposobnosti. Evaluacija nivoa i kvaliteta veština kojima su učenici ovladali u svakoj od ovih razvojno-obrazovnih faza, predstavlja osnovu za predikciju daljeg tempa, kvaliteta i dugoročnosti napredovanja darovitih muzičara. Tokom obrazovnog procesa, učenici/studenti se kontinuirano prate i procenjuju preko postignuća na javnim nastupima, takmičenjima i smotrama, tokom godine i na kraju, izvođenjem na godišnjim ispitima i to u okviru instrumentalnog i izvođenja u okviru solfeđa.

U okviru istraživanja koje je pred nama, imamo nameru da definišemo relevantne parametre praćenja napredovanja darovitih muzičara u okviru dva osnovna cilja koje ima nastava solfeđa na svim obrazovnim nivoima, a to su razvoj muzičkih sposobnosti i razumevanje muzičkog sadržaja. Realizacija istraživanja je planirana u dva dela. U prvom delu predmet ispitivanja su stavovi i praktična iskustva nastavnika solfeđa u vezi sa veštinama/ishodima, koje bi učenici/studenti trebalo da steknu na kraju svake faze školovanja/razvoja. U drugom delu planira se praćenje sticanja veština izvođenja učenika/studenata u okviru solfeđa tokom dužeg vremenskog perioda sa ciljem da se ustanovi tempo i kvalitet napredovanja ka ekspertskim nivoima, koji podrazumevaju automatizam, tačnu i fluentnu muzičku interpretaciju. Nalazi istraživanja mogu imati značajnu praktičnu vrednost, kako u domenu sagledavanja uzrasno određenih uslova razvoja muzičkih sposobnosti i veština, tako i metodike nastavne prakse solfeđa. **Ključne reči: muzički daroviti, veštine, izvođenje, solfeđa.**

Blanka Bogunović, Ph.D.³, Gordana Karan, Ph.D. and Jelena Dubljević
Faculty of Music, University of Arts Belgrade

Performance skills as musically gifted development indicators

Development of giftedness in music and art domain is inseparably bounded to the acquisition of competencies, which represents the measure of progress, namely it represents what gifted person can perform during a certain developmental, educational and/or professional phase. Monitoring of gifted individuals progress in a specialized music school takes place during the three educational levels (elementary, high school, faculty), starting with entrance examination where the level of abilities is identified. Evaluation of level and qualities of skills mastered by students in each of these developmental-educational phases represent a basis for prediction of the further tempo, quality and long-term development of talented musicians. In the course of educational process students are continuously monitored and assessed through their achievements on public performances, competitions and reviews, during the school year, and at the end, on yearly examination performance and that in the framework of instrumental and solfege performance.

The current research has an aim to define relevant parameters within the two main goals of solfege at all educational levels, and these are: music abilities development and understanding of musical content. Research realization is planned in two steps. At first, the theme of investigation will be attitudes and practical experiences of solfege teachers considering skills/outcomes which students should master at the end of each phase of development/education. The second step covers follow up of performance skills acquisition in the framework of the solfege tuition and during the long-term period, with an aim to determine the tempo and quality of progress towards expert performance levels, which assume automatism in performance and accurate and fluent musical interpretation. Research findings could have significant practical value, considering possibility of developmentally defined conditions of music abilities and skills development, and of the methods of solfege tuition.

Keywords: musically gifted, skills, performance, solfege

dr Euden Činč

dr Tanja Nedimović

Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača „Mihailo Palov“ Vršac

eugencinci@gmail.com

Kompetencije vaspitača i mogući uzroci pogrešnih metodoloških pristupa identifikaciji muzički darovite dece

Vaspitači predstavljaju jednu od najvažnijih karika u složenom nizu faktora koji utiču na pravilnu identifikaciju i kasniji rad sa muzički darovitom decom. U novim pedagoško-psihološkim modelima koji su integrativne prirode, pod kompetencijama se podrazumeva skup potencijala, vaspitljivi razvojni kapacitet pojedinca za uspešno ostvarivanje sopstvenih ciljeva, potreba i uloga u različitim oblastima društvenog i profesionalnog života, ali i za međusobno zadovoljavajuće komuniciranje sa drugima. Kompetencije uključuju i sledeće elemente: znanja i razumevanje (teorijsko znanje o akademskom području, kapacitet za spoznaju i razumevanje), znanje o tome kako delovati (praktično primenljiva znanja u određenim situacijama), znanja o tome kako biti (vrednosti kao integralni elementi načina opažanja i življenja sa drugima u društvenom kontekstu). Nedovoljno i/ili neadekvatno razvijene kompetencije vaspitača, ali i mnogi drugi, naizgled minorni, elementi mogu uticati na korišćenje pogrešnih postupaka identifikacije što kao rezultat ima i pogrešnu procenu potencijalno muzički darovite dece.

Ključne reči: kompetencije, vaspitač, instrumenti, darovitost.

Dr Eudjen Cinc
Dr Tanja Nedimovic
Preschool Teacher Training College "Mihailo Palov" Vršac
eugencinci@gmail.com

The Competences of Preschool Teachers and Possible Causes of Wrong Methodological Approaches to Identification of Musically Gifted Children

Preschool teachers are one of the most important links in the complex set of factors influencing proper identification and subsequent work with musically gifted children. In the recent integrative pedagogic-psychological models competences imply the capacity of an individual to successfully reach one's own aims, needs and roles in a variety of fields of social and professional life, as well as satisfying communication with others. Competences also include the following elements: knowledge and understanding (theoretical knowledge on academic achievement, capacity to gain insights and understanding), knowledge on how to be (values as integral elements of the way of observing and living with others in social context). Insufficiently and/or inadequately developed competences of preschool teachers, along with many other seemingly minor elements, can influence the use of wrong procedures of identification, resulting in improper evaluation of potentially musically gifted children.

Key words: competencies, preschool teacher, instruments, giftedness.

Assist. PhD. Alina Constantin
Eftimie Murgu University from Resita

The counselling of teaching staff for the education of gifted children

The studies carried out in Romania on over- developed students have shown a special attention in the last years. The psycho- pedagogy of gifted students represents one of the novelties of the curricular area belonging to special psycho- pedagogy, through the fact that the concern of specialists in this field must encompass the whole sphere of special educative needs. In this sense the research carried out in this paper attempts to identify the perceptions regarding the need to counsel teaching staff who have in their classes gifted children. The main objective of the research is to find out which are the work difficulties, another objective, after identifying the work difficulties is to create certain differential techniques, followed by personalised intervention plans. The research has been carried out on a group of 10 students, aged 3 to 8 from kindergartens and schools in Resita. The method used is a pool for identifying the perceptions of the teaching staff and for learning certain work techniques. The results allow us to make several proposals regarding the work with over-developed students.

Key words: gifted students, teaching staff, intervention plan, differential techniques.

Dr Alina Constantin
Univerzitet „Eftimie Murgu“
Rešica, Rumunija
asist_soc@yahoo.com

Savetovanje nastavnog osoblja za obrazovanje darovite dece

Studije koje su sprovedene u Rumuniji i koje se bave izuzetno naprednim učenicima pobudile su poslednjih godina značajnu pažnju. Psiho-pedagogija darovitih učenika predstavlja jednu od novina kurikularnih oblasti koje pripadaju specijalnoj psiho-pedagogiji, s obzirom na činjenicu da bavljenje specijalista u ovoj oblasti mora obuhvatiti čitavu lepezu posebnih obrazovnih potreba. U ovom smislu, istraživanje koje je sprovedeno, i kojim se rad bavi, pokušava da identifikuje percepcije koje se tiču savetovanja nastavnog osoblja koje u svojim odeljenjima ima darovitu decu. Glavna svrha istraživanja je saznati na koje teškoće nastavnici nailaze u svom radu; nakon toga, treba stvoriti određene diferencijalne tehnike, posle kojih treba da uslede personalizovani planovi intervencije. Istraživanje je sprovedeno na

grupi od 10 učenika između 3 i 8 godina starosti, u vrtićima i školama u Rešici. Metod koji je korišćen je anketa za identifikaciju percepcija nastavnog osoblja i za učenje određenih tehnika rada. Rezultati nam omogućavaju da iznesemo nekoliko predloga koji se odnose na rad sa naprednim učenicima.

Кључне речи: даровити ученици, nastavno osoblje, plan intervencije, diferencijalne tehnike.

Проф. др Мирко Дејић
Учитељски факултет у Београду
e-mail: mirko.dejic@gmail.com, mdejic@panet.rs

Проф. др Крстивоје Шпијуновић
Учитељски факултет у Ужицу

Др Саво Ђебић
Висока техничка школа струковних студија, Зрељанин
Cebics@gmail.com

НЕСТАНДАРДНИ ЗАДАЦИ У ФУНКЦИЈИ ИДЕНТИФИКАЦИЈЕ МАТЕМАТИЧКИХ СПОСОБНОСТИ

Теорије које се баве математичким способностима истичу различите концепције и карактеристике тих способности. Такође, постоје и различити начини да се одреди степен математичких способности за посматрану карактеристику (геометријске способности, аритметичке способности, апстраховање итд.). У раду обрађујемо методологију идентификације математичких способности помоћу нестандартних задатака. Деци се задаје сет сродних нестандартних задатака за чију израду су потребне одређене математичке способности и, зависно од њихове израде, одређују различити степени математичких способности: изузетне, високе, добре, средње и слабе. У раду још обрађујемо појмове везане за математичке способности, неке методе откривања математичких способности, нестандартне задатке и методологију њихове израде.

Кључне речи: Математичке способности, Нестандардни задаци, Даровитост, Математика, Израда задатака

Prof. Mirko Dejić, Ph.D.
Teacher -Training Faculty in Belgrade
e-mail: mirko.dejic@gmail.com, mdejic@panet.rs

Prof. Krstivoje Špijunović, Ph.D.
Teacher -Training Faculty in Uzice

Savo Ćebić, Ph.D.
Technical College of Professional Studies in Zrenjanin
Cebics@gmail.com

NON-STANDARD TASKS IN THE FUNCTION OF MATHEMATICAL ABILITIES IDENTIFICATION

Theories dealing with mathematical abilities emphasize various conceptions and characteristics of these abilities. There are also different ways to determine the level of mathematical abilities of observed characteristic (geometrical abilities, arithmetical abilities , abstracting, etc.). Methodology of mathematical abilities identification by means of non-standard tasks has been elaborated in this work. Children are given a set of related non-standard tasks for whose solution certain mathematical abilities are needed and different levels of mathematical abilities are determined depending on their working out: exceptional, high, good, medium and poor. The ideas connected with mathematical abilities, some methods of revealing mathematical abilities, non-standard tasks and methodology of their solutions have also been elaborated in this work .

Key words: Mathematical abilities, Non-standard tasks, Talent, Mathematics, Solving the tasks

Prof. Svetozar Delic

Istrazivacki centar za otkrivanje i razvoj talenata "NIKOLA TESLA", Novi Sad

svetozardelic@gmail.com

METODOLOSKE ODLIKE "SISTEMA RANOG OTKRIVANJA I UBRZANOG RAZVOJA DAROVITIH U REPUBLICI SRBIJI"

U ovom radu predstavljen je jedan od mogućih, sistemskih, modela organizacije i realizacije trajne brige o darovitima u Republici Srbiji. Kompleksnost ove problematike iziskivala je i kompleksan i integralan pristup u kreiranju metoda, metodologija i organizacije čitavog Sistema. Licno, tridesetogodišnje iskustvo stručnog i praktičnog bavljenja ovom problematikom, ubjedljivo nam je pokazalo i dokazalo da je za uspješnost u ovom poslu, pored odabira, smislene, kvalitativno i kvantitativno dobro dimenzionirane stručne metodologije, isto toliko značajno i kreiranje predloga metoda i metodologija osmišljavanja i uređivanja odnosa u okruženju u kojem potencijalno daroviti žive i razvijaju se: u porodici, obrazovnim ustanovama, užoj i široj društvenoj zajednici. I pored ograničenja, koja su immanentna tradicionalnoj pedagoškoj i psihološkoj nauci, njihovi instrumentariji su nam omogućili da osmislimo, koherentan i po svim svojim dimenzijama standardizovan Sistem, čiji su rezultati, u potrebnoj mjeri mjerljivi i apsolutno uporedivi. Ta osobina, Sistemu omogućava stabilan razvoj, kreativno modeliranje i usavršavanje kao i segmentalnu, vremensku i prostornu primjenu, u zavisnosti od mogućnosti pojedinih sredina i nivoa istraživačkih zahvata, koji će u njima biti realizovani.

Ključne riječi: otvoren um, potencijalno daroviti, sistem ranog otkrivanja darovitih, ubrzan razvoj darovitih, talenti - nacionalno dobro.

Prof. Svetozar Delic

Research Centre for the Discovery and Development of Talents "NIKOLA TESLA", Novi Sad

svetozardelic@gmail.com

METHODOLOGICAL FEATURES OF "THE SYSTEM OF EARLY DETECTION AND ACCELERATED DEVELOPMENT OF TALENTS IN SERBIA"

In this paper we present one of the possible system models, organization and realization of the permanent care for talents in the Republic of Serbia. The complexity of this issue required a complex and integrated approach to the creation of methods, methodologies and organization of the entire System. Thirty years of professional and practical experience of dealing with this issue convincingly demonstrated and proved us that for the success in this field we need not only meaningful selection and qualitatively and quantitatively good sized professional methodology, but also the creation of the proposals of methods and methodologies for designing and regulating relations in an environment where potentially gifted live and develop: in family, in educational institutions and in the wider community. Despite the limitations inherent to traditional pedagogy and psychology, their instruments have allowed us to design a coherent and standardized system, whose results are sufficiently measurable and absolutely comparable. This feature allows the System stable progress, creative modeling and improvement as well as segmental, temporal and spatial application, depending on the possibilities of the specific environment and levels of research project which will be implemented in them.

Key words: open mind, potentially gifted, system of an early detection of talents, rapid development of talents, talents - national treasure

Conf.univ.dr Laura Veronica DEMENESCU

Univerzitet de Vest Temišvar

Fakultet muzičke umetnosti

METODOLOŠKI PROBLEMI, ILUZIJE I KONFUZIJE IDENTIFIKACIJE MUZIČKE DAROVITOSTI

Prvi znaci muzičke darovitosti mogu se primetiti već na uzrastu od dve godine kada je najčešće roditelj onaj koji bi te znake prvi trebalo da identifikuje. Na pomenutom uzrastu, a i kasnije, javljaju se određeni problemi u metodama identifikacije darovitosti koji se ponajviše tiču neupućenosti, a nekada i nestručnosti odraslih, tako da se stečene odlike često mešaju sa naslednim elementima. Rad pokušava da skrene pažnju na zablude i konfuzije koje su često prisutne u procesu identifikacije muzičke darovitosti.

Ključne reči: muzička darovitost, provera, posmatranje, subjektivnost.

Dr Laura Veronica DEMENESCU
University De West, Timisoara
Faculty of Musical Arts

Methodological Problems, Illusions and Confusions in the Identification of Musically Gifted Children

The first signs of musical giftedness can be noticed already at the age of 2 years, when the parent is the one who should be first to identify the signs. At the mentioned age and later, certain problems in the methods of giftedness identification appear, most often due to the ignorance or sometimes the incompetence of the adults; thus the acquired characteristics are frequently confused with the inborn elements. The paper is an attempt to draw the attention to the misapprehension and confusions arising in the process of identification of musical giftedness.

Key words: musical giftedness, verification, observation, subjectivity.

STELA DRAGULIN
Faculty of Music - Transilvania University of Brasov
ROMANIA
steladragulin2005@yahoo.com <http://www.unitbv.ro>

Child Prodigies: Giftedness and Intelligence – Metodology Problems of Researches

The environment wherein the gifted children live and develop their inborn capacities exerts great influence on their evolution. Therefore attention must be paid for the child prodigies not to waste their talent. To this purpose, they must avail themselves of all physical, psychical, social and spiritual conditions. Talent is a prerogative, however all environmental factors must interweave so as to blossom accomplished youth. Within a balanced social and political frame, which recognizes the importance of education, culture and civilization, supported by dedicated families who ensure their multilateral development, animated by their own impulse to go beyond themselves, these children and young persons will carry further their inborn legacy and will materialize a brilliant future. There are some important difficulties in researches of relation between role of giftendess and intelligence in music area.

Keywords: - child prodigy, gifted child, environment, education, talent, development.

STELA DRAGULIN
Fakultet za muzičku umetnost
Univerzitet Transilvania, Brašov Rumunija
steladragulin2005@yahoo.com <http://www.unitbv.ro>

Čudo od deteta: Darovitost i inteligencija – problemi metodologije istraživanja

Okruženje u kom darovita deca žive i razvijaju svoje urođene potencija ima snažan uticaj na njihov razvoj. Stoga se značajna pažnja mora posvetiti čudima od deteta da ona ne bi protračila svoj talenat. Zbog toga daroviti moraju iskoristiti sve fizičke, psihičke, socijalne i duhovne uslove. Talenat je privilegovan, međutim svi uticaji sredine moraju se preplesti da bi uspešni mladi ljudi procvetali u svom talentu. U

okviru uravnoteženog socijalnog i političkog konteksta, koji prepoznaje značaj obrazovanja, kulture i civilizacije, koji je podržan posvećenim porodicama koje obezbeđuju višestruki razvoj darovitih koji su pokrenuti sopstvenim impulsom da prevaziđu sebe, ovakva deca i mladi ljudi će obogatiti i unaprediti ono što su nasleđem dobili i pred njima će biti izvanredna budućnost. Postoje određene značajne teškoće u istraživanju odnosa između uloge darovitosti i inteligencije u oblasti muzike.

Ključne reči: čudo od deteta, darovito dete, okruženje, obrazovanje, talenat, razvoj.

CPsychol Associated prof. Drobot Loredana
Universitatea Eftimie Murgu din Resita
loredana_drobot@yahoo.com

Consilierea părinților cu copii supradotați

Supradotarea constituie o provocare pentru politicile educaționale, care încearcă să identifice cele mai bune modalități de abordare ale problematicei derivate. România a acordat atenție educației copiilor cu deficiențe sau cu Cerințe Educaționale Speciale (C.E.S.), precum și copiilor din școlile de masă, supradotarea constituind un aspect în fața căruia autoritățile au preferat, cel mai adesea să considere că implicarea revine, în principal, familiilor copiilor supradotați. Lucrarea are ca obiectiv identificarea principalelor preocupări, probleme ale părinților care au copiii supradotați. Studiul s-a realizat pe un grup de dezvoltare personală constituit din mamele unor copii: olimpici naționali la concursurile școlare, copii cu aptitudini muzicale și aptitudini sportive. În grupul de dezvoltare personală au făcut parte 8 mame, întâlnirile au fost săptămânale, timp de 10 săptămâni, cu durata de 3 ore pentru fiecare întâlnire. Chiar după un an de la finalizarea grupului de consiliere și de dezvoltare personală, mamele continuă să păstreze legătura.

C. Psychol. Associated Prof. Drobot Loredana
Eftimie Murgu University from Resita
loredana_drobot@yahoo.com

Counselling parents with gifted children

Gifted constitutes a challenge for educational policies that try to identify the best ways of tackling this derived problem. Romania has granted attention to the education of children with deficiencies or with Special Educational Needs (S. E. N.), as well as to the children in mass schools, gifted being as aspect that the authorities have more and more often preferred to assign to the families of these children. This paper has as an objective to identify the main concerns, the main problems of parents who have gifted children. The study has been focused on a personal development group made up of mothers of some children: winners of national Olympiads, children with musical and sportive aptitudes. Eight mothers were part of the personal development group, the meetings being held weekly, for 10 weeks, with 3 hours for every meeting. Even after one year since the closure of the personal counselling and development group, the mothers continue to keep in touch.

Akademik Bosiljka Đorđević
Srpska akademija obrazovanja
Beograd

Faktori (ne) uspeha darovitih i kreativnih žena **- Metodologija procenjivanja i ocenjivanja -**

Faktori uspeha i neuspeha darovitih i kreativnih žena su brojni i raznovrsni. Položaj i uloga žene u društvu sve do naših dana, bila je podcenjena, marginalizovana i svedena na ulogu majke i domaćice. Razlike između muškaraca i žena su postojale u svim sferama života. U radu su prikazani glavni faktori

koji su uticali na njihovo formiranje i održavanje. Glavni faktori su: 1. rodne razlike; 2. civilizacijske razlike; 3. istorijske razlike.

Promene koje su se u dugom vremenskom periodu odvijale u društvu, imale su iticaja i na promenu položaja i ulogu žena. Tek kasnim sticanjem građanskih, društvenih i političkih prava, žene, a posebno darovite i kreativne, imale su ograničene mogućnosti da manifestuju svoje potencijale.

Za potpunije razumevanje darovitosti i kreativnosti, prikazane su neke bitne teorije i definicije o tim fenomenima, koje objašnjavaju svu raznovrsnost čovekovih darova, a posebno raznovrsnost darovitosti i kreativnosti žene. Prikazani su postupci, instrumenti i kriterijumi za procenjivanje (ocenjivanje) darovitosti i stvaralaštva. Instrumenti su brojni i raznovrsni: testovi (verbalni i neverbalni) za utvrđivanje intelektualnih sposobnosti; testovi za utvrđivanje kreativnosti; različito stepenovane skale; ankete; intervjui i dr.

U tom kontekstu su iznesene i mogućnosti kreativnih potencijala žene.

Ključne reči: darovitost, stvaralaštvo, postupci za utvrđivanje (procenjivanje, instrumenti, kriterijumi).

**Academician Bosiljka Đorđević
Serbian Academy of Education
Belgrade**

The Factors of (Under) Achievement of Gifted and Creative Women - Methodology of Appraisal and Evaluation -

The factors of achievement and underachievement of gifted and creative women are numerous and versatile. The position and the role of a woman in a society have been underestimated, marginalized and boiled down to the role of a mother and a housewife. The differences between men and women have existed in all spheres of life. The paper outlines the main factors influencing their forming and being sustainable. The most important factors are the following: 1. sex differences; 2. civilisation differences and 3. historical differences.

The changes that have been occurring in society for a long period of time have had influence on the change of the position and the role of women. Only having finally won civil, social and political rights, women, especially those gifted and creative, have had limited possibilities to manifest their potentials.

In order to gain more comprehensive understanding of giftedness and creativity, some relevant theories and definitions of the phenomena are outlined in the paper, explaining all the versatility of man's gifts, with special emphasis on the diversity of giftedness and creativity of women. The procedures, instruments and criteria for appraisal (evaluation) of giftedness and creativity are described. The instruments are numerous and diverse: tests (verbal and non-verbal) for the identification of intellectual abilities; creativity tests, scales with various grades, questionnaires, interviews, etc.

The possibilities of creative potential of women are stated in the same context.

Key words: giftedness, creativity, identification procedures (evaluation, instruments, criteria).

**Akademik Jovan Đorđević
Srpska akademija obrazovanja
Beograd**

Pregled metodoloških istraživanja o društvenom i moralnom razvoju i vaspitanju darovitih

Autor kritički razmatra i analizira metode, tehnike i instrumente proučavanja relevantnih problema moralnog razvoja dece i mladih, primenjene u radovima (studijama) Pijažea, Hartšorna i Tabe, Kolberga, Mekgovena i Lia, N. Bula, Bronfenbremera i saradnika. U tim istraživanjima korišćene su različite metode, tehnike i instrumenti: vođeni intervjui, objektivno beleženje ponašanja, skale, inventari ličnosti, upitnici, sociometrijske tehnike, priče-dileme sa konfliktnim situacijama, projektivne tehnike, testovi, kontrolisani eksperimenti. Ova metodologija je primenjivana za sve učenike, uključujući i darovite.

Pitel i Mendelson su (1966. god.) sačinili selektivni pregled različitih metodoloških postupaka koji su primenjivani od 1894-1965. godine. Pregled proučavanja društvenog razvoja i vaspitanja uradio je P.E. Vernon (1963. god.) iznoseći i komentarišući prednosti i nedostatke „glavnih tipova metoda“: intervjua, objektivnih beležaka, skaliranja, inventara, upitnika, sociometrije, projektivnih tehnika, testova ponašanja i kontrolisanih eksperimenata.

U savremenom društvu, ukazuje autor saopštenja, sve više se primenjuju metode prognoziranja i futuroloških predviđanja uz multidisciplinarnu primenu specifičnih metoda i postupaka i u kombinaciji sa drugim naukama.

U Engleskoj su 2007. godine (Univerzitet u Warwick-u) obavili ispitivanje društvenih i moralnih vrednosti darovitih učenika, uz primenu sedmostepene skale na upitniku sa 79 ponuđenih vrednosti. Rezultati su procenjivani prema: polu, religijskoj pripadnosti, etičkoj pripadnosti i tipu škole u kojoj su identifikovani daroviti učenici. Slična ispitivanja su obavljena i u Srbiji (Visoka škola za obrazovanje vaspitača u Vršcu) da bi se utvrdili faktori koji bitno utiču na sistem vrednosti darovitih učenika, na uzorku članova MENSE (136 članova) i kontrolnoj grupi od 225 učenika srednjih škola. Primenjen je grupni test opštih sposobnosti i petostepena skala na upitnik sa ponuđenim vrednostima.

Ključne reči: učenici, vrednosti, vaspitanje, darovitost, metodologija.

**Academician Jovan Đorđević
Serbian Academy of Education
Belgrade**

An Overview of Methodological Research on Social and moral Development and Upbringing of the Gifted

The author critically considers and analyses models, techniques and instruments of research on the relevant problems of moral development of children and young people, applied in the studies of Piaget, Hartshorn, Kohlberg, McGovern and Li, N. Bull, Bronfenbrenner et al. Various methods, techniques and instruments have been used in the studies: guided interviews, objective records of behaviours, scales, personality inventories, questionnaires, sociometric techniques, narrations – dilemmas with conflict situations, projective techniques, tests, controlled experiments. The methodology has been applied for all the participants, including the gifted.

Pitel and Mendelson (1966) made a selective overview of various methodological procedures applied between 1894 and 1965. The research on social development and upbringing was outlined by P. E. Vernon (1963), who commented on the advantages and shortcomings of the “main types of methods”: interviews, objective records, scaling, inventory, questionnaire, sociometric techniques, projective techniques, behaviour tests and controlled experiments.

A study on social and moral values of gifted students was undertaken in England (Warwick University) in 2007, according to a seven-grade scale in a questionnaire with 79 offered values. The results were assessed according to: sex, religion, ethnic group and the type of school where gifted students had been identified. Similar study was carried out in Serbia (Preschool Teacher Training College in Vrsac) in order to establish the factors significantly influencing the value system of gifted students, at the sample of MENSA members (136 members) and the control group of 225 secondary school students. A group test of general ability was used, along with the five-grade scale in the questionnaire with offered values.

Key words: students, values, upbringing, giftedness, methodology.

**Prof. dr Miroslava Đurišić-Bojanović i dr Slavica Maksić, naučni savetnik
Filozofski fakultet u Beogradu, Srbija
Institut za pedagoška istraživanja, Beograd, Srbija
mdjurisic@rcub.bg.ac.rs
smaksic@ipisr.org.rs**

ŠTA JE KREATIVNO U KREATIVNOM PRODUKTU

U radu se ispituje procenjivanje individualne kreativne produkcije sa ciljem da se otkriju ključni indikatori kreativnosti, ako ih ima. Ispitivanje je bilo usmereno na traganje za ključnim razlikama između kreativnih i nekreativnih crteža koji su proizvedeni u toku ispitivanja kreativnosti pomoću testa. Uzorak su činili studenati Beogradskog univerziteta (N= 140 studenata mašinstva, psihologije i likovnih umetnosti). Primenjen je Test kreativnog mišljenja - crtanje forma A i B čiji su autori Urban i Jelen. Dobijeni podaci analizirani su u dve faze: kvantitativno (korelaciona analiza) i kvalitativno (analiza sadržaja). Rezultati kvantitativne analize ukazivali su da nema statistički značajnih razlika u pogledu kreativnosti merene testom između studenata mašinstva i psihologije, ali su studenti likovnih umetnosti bili u značajnoj prednosti u odnosu na obe grupe, kao što je i očekivano. Rezultati kvalitativne analize pokazali su da količina i bogatstvo detalja nisu bili presudan kriterijum u proceni kreativnosti produkta. Kritičan faktor koji smo identifikovali kvalitativnom analizom bio je kvalitet integracije elemenata: estetske, emocionalne ili kognitivne.

Ključne reči: kreativni produkt, kritični indikator procene, kreativna integracija, kvalitativna analiza.

Mirosava Đurišić-Bojanović & Slavica Maksić

WHAT IS CREATIVE IN CREATIVE PRODUCT

Paper explores assessment of individual creative production in order to find some crucial indicators of creative quality, if there is any. The study was focused to key differences between creative and noncreative drawings which were produced in the process of creativity measurement by test. The sample consisted of Belgrade University students (N=140 students of engineer, psychology and arts). It was applied Urban-Jellen Test of Creative Thinking- Drawing Production Form A and Form B. The obtained data were analysed in two phases: quantitative (correlation analysis) and qualitative (content analysis). There were not statistically significant differences in test measured creativity among students of engineer and psychology, but students of art were much better in comparison with both other groups, as it was expected. Results of qualitative analyse showed that quantity and riches of details in drawings did not been the most relevant indicator of their creativity. Crucial factor which was identified by two of us was quality of integration of elements: aesthetic, emotional or cognitive.

Key words: creative product, crucial indicator in assessment, creative integration, qualitative analysis.

Dr. Ivan Ferbežer

Mirna ulica 6 - 2345 BISTRICA OB DRAVI, SLOVENIA, EUROPE

T: 00386 (0) 2 661 19 31

M: 00386 (0)41 866 222

E.M: ivan.ferbezer@siol.net

EKSPERIMENTI IN IZKUŠNJE O SOCIALNIH KOMPETENCAH NADARJENIH OTROK

Obstajajo pomembne razlike med znanstveno raziskovalnimi spoznanji v literaturi o socialnih kompetencah nadarjenih otrok in o učiteljevih subjektivnih izkušnjah o socialnih problemih talentov. Preučevanih je bilo pet alternativnih hipotez, ki odgovarjajo na te razlike v obravnavanih perspektivah. Da bi razrešili omenjene razlike med subjektivnimi izkušnjami in eksperimenti sugeriramo spremembe v petih arejah z namenom, da bi izpopolnili raziskovanja o socialnih kompetencah nadarjenih otrok.

KLJUČNE BESEDE: Socialne kompetence nadarjenih otrok, objektivna in subjektivna evalvacija raziskovanja

EXPERIMENTS AND EXPERIENCES ABOUT SOCIAL COMPETENCES OF GIFTED CHILDREN

Discrepancies exist between the research literature on the social competence of gifted children and educators' subjective experience of their students' social problems. Five alternative hypotheses are examined which may account for discrepancies in this perspective. To resolve these discrepancies between experience and experiment, five areas of change are suggested to improve research on the social competence of gifted children.

KEY WORDS: Social competences of gifted children, objective and subjective evaluation of research

Vanredni prof. dr Olivera Gajić

Vanredni prof. dr Spomenka Budić

MA Biljana Lungulov, asistent

Filozofski fakultet – Odsek za pedagogiju, Univerzitet u Novom Sadu, dr Zorana Đindića br. 2

gajico@ff.uns.ac.rs

budics@sbb.rs

biljana.lungulov@gmail.com

SAVREMENI METODOLOŠKI PRISTUPI MAPIRANJU KONTEKSTA OBRAZOVANJA DAROVITIH

U radu se razmatraju neki od savremenih metodoloških pristupa proučavanju darovitosti, dok je posebna pažnja posvećena mapiranju konteksta obrazovanja darovitih uz pomoć diskusije u tzv. fokus grupama, koje sve više stiču akademski legitimitet. Cilj ovakvog istraživanja je prikupljanje kvalitativnih indikatora o postojećem znanju, interesovanju i razumevanju darovitosti, sa svrhom osvetljavanja problema identifikacije i obrazovanja darovitih, od strane različitih učesnika vaspitno-obrazovnog procesa, ali i šireg okruženja, što je u osnovi strateških odluka i smernica podsticanja darovitosti.

Ova metodološka matrica, koja korespondira sa različitim modelima istraživanja darovitosti, ali koja još uvek zaostaje za istraživačkim trendom zapadnih zemalja, nudi smernice za pripremu strukturisanog intervjua za diskusiju u fokus grupi, ne samo sa ciljem prikupljanja podataka, već i u svojstvu emancipatornog zamajca koji pokreće socijalne promene, a koja se može modifikovati prema konkretnim potrebama i mogućnostima svake institucije.

Ključne reči: Darovitost, metodološki pristupi, kontekst, fokus-grupe.

Olivera Gajić, Ph.D

Spomenka Budić, Ph.D

Biljana Lungulov, Ph.D

CONTEMPORARY METHODOLOGICAL APPROACHES TO MAPPING THE CONTEXT OF EDUCATION OF THE GIFTED

The paper analyzes some of the contemporary methodological approaches to the study of giftedness, while a special attention is paid to mapping the context of education of the gifted through discussions in the so-called focus groups, which increasingly obtain academic legitimacy. The objective of this research is to collect qualitative indicators on the existing knowledge, interest and understanding of giftedness, in order to highlight the problems of identification and education of the gifted by different participants in the educational process, and the broader environment as well, which is basically a strategic decision and a policy for encouraging the talent.

The methodological matrix, which corresponds to different models of the giftedness research, but which still lags behind the research trends of the Western countries, provides guidelines for preparation of a structured interview for discussion in the focus group, not only to collect data, but also as an emancipatory flywheel that instigates social changes, which can be modified according to specific needs and capabilities of each institution.

Key words: Giftedness, methodological approaches, context, focus-groups.

Lect. univ. dr. Gabriela-Felicia Georgevici
Universitatea „Eftimie Murgu” din Reșița
georgevicigabriela@yahoo.com

Educația de excelență - o provocare a școlii contemporane

Fiecare copil intră în această lume înzestrat cu har și potențial. Copiii supradotați sunt o categorie socială cu nevoi deosebite, care necesită o educație cu un puternic accent creativ. Aceștia pot fi fragili pe anumite direcții, unde sunt la nivelul vârstei cronologice și extrem de performanți în alte direcții unde sunt cu mult mai dezvoltati decât le-ar indica numărul de ani.

Educația de excelență (Gifted education) vine să utilizeze anumite practici, proceduri sau teorii prin programe specifice, care să valorifice social această imensă resursă umană-superinteligența. În acest sens, trebuie avut în vedere faptul că, metodologiile didactice practicate în programul „Gifted education” trebuie diferențiate în funcție de obiectivele curriculei, de gradul ridicat de absorbție a informației în cazul supradotaților, de abilitățile particularizate ale elevilor, de specificul unității școlare și de nevoia de educare individualizată a copiilor și tinerilor cu caracteristici deosebite.

Rezultatele obținute presupun și din partea profesorilor o preocupare constantă în ceea ce privește perfecționarea stilului de învățare, integrarea practică a informațiilor, comunicarea pe diferite paliere și socializarea, formarea unui caracter etic, respectarea valorii și calității, ridicarea factorului motivațional sau formarea abilităților de atingere a scopurilor sau țintelor propuse.

Cuvinte cheie: copil, creativitate, educație, excelență, performanță

Univ. lecturer PhD. Gabriela-Felicia Georgevici
University “Eftimie Murgu” of Reșița

Gifted education – a challenge for contemporary school

Each child comes into this world endowed with talent and potential. The over-gifted children are a social category with special needs who necessitate an education with a strong creative accent. They may be fragile in certain ways, where they are at the level of their chronological age, but they may reach high performances in other fields, where they are much more developed compared to the expected level for their age.

Gifted education uses certain practices, procedures or theories through specific curricula, meant to reach the optimum social use of this immense human resource – super-intelligence.

In this respect, we must take into account that the didactic methodologies practised within the “Gifted education” programme should be differentiated in accordance with the objectives of the curriculum, the high degree of information absorption in the case of over-gifted children, the pupils’ particular abilities, the specificity of the school institution and the individualised need for education of children and young people with remarkable capacities.

The results obtained suppose also that the teachers should be constantly preoccupied to refine the learning style of gifted pupils, to ensure the practical integration of information, the communication through different channels and socialisation, as well as the construction of an ethic character, respect for values and quality, enhancement of the motivational factor and of the abilities to reach the set goals and targets.

Key words: child, creativity, education, gifted education, performance

Владимир С. Глаголев
МГИМО (У):
119454 Москва, пр-т Вернадского, 76
кафедра философии
silvari@mail.ru

Одаренность сквозь призму макрокультурных установок личности

В статье рассматривается вопрос о специфике определения параметров одаренности творческой личности. Длительное время в исследовании проблемы человеческих способностей было принято противопоставлять способности логические и художественно-образные. Однако анализ примеров конкретной творческой деятельности показывает значительный разброс в поведении и предпочтениях творческих людей («феномен Леонардо»). Можно выделить ряд стандартных требований, позволяющих ориентировать педагогов на выявление и развитие возможного потенциала одаренной личности даже в тех случаях, когда его наличие неочевидно. В их числе: терпение в постановке азов профессиональной грамотности; открытая система ориентаций; запрет на безапелляционное отрицания результатов творчества со стороны педагога и готовность к самосовершенствованию со стороны учащегося; вера одаренной личности в свое призвание и, как следствие, резистивность к негативным воздействиям среды.

Ключевые слова. Педагогика, философия образования, творческая личность, макрокультурные установки поведения, одаренность, «феномен Леонардо».

V.S.Glagolev

Endowment through the prism of individual plants makrokulturnyh

The article discusses the specifics of determining the parameters of talent of the creative personality. For a long time to study the problem of human abilities has been made to contrast the ability of the logical and artistic imagery. However, analysis of specific examples of creative work shows considerable variation in behavior and preferences of creative people ("Leonardo phenomenon"). There are a number of standard requirements, allowing teachers to focus on identifying and developing opportunities for potential gifted person, even in cases where its presence is not obvious. Among them: patience in setting the basics of professional competence; open system orientation, a ban on categorical rejection of the results of creativity on the part of the teacher and the willingness to self-improvement by the student, gifted person faith in his vocation, and as a consequence, the resistivity of the negative effects of the environment.

Keywords. Education, philosophy of education, creative personality, makrokulturnye installation behavior, giftedness, "Leonardo phenomenon".

Проф. др Грозданка Гојков

Висока васпитачка школа „Михаило Палов“ Вршац

ggojkov@hemo.net

Метатеоријски концепти и проучавање метакогниције даровитих

Интересовање за метакогницију, због њене регулативне функције било је велико још самим настанком овога појма (метакогнитивна контрола у контексту теорије Виготског је и код његових следбеника била најатрактивнији део теорије - код Гаљперина "оријентациони део предметне радње" као елемент метакогнитивне контроле и сл.). Истраживања су посебну пажњу посветила аспектима метакогниције који имају функцију интелектуалних процеса, тј. регулишу и контролишу понашање у току решавања неког проблема. Овим аспектима метакогниције, тј. овим мета-процесима највише је пажње посветио и сам Стернберг; сматрајући их метакомпонентама интелектуалног функционисања, дао им је фундаментално место у својој теорији интелигенције. Тако да се у емпириским истраживањима најчешће наилази на фокусирање метакомпонената које је дефинисао Стернберг (одлучивање о томе шта је суштина проблема, избор начина презентовања информација, избор стратегија за комбиновање компоненти, избор тежишта пажње, праћење тока решавања, осетљивост за спољашњи фидбек и др).

У тексту се дискутује метатеоријски аспект проучавања поменутих метакомпоненти за које се сматра да представљају процес који прожима ток решавања проблема; неке од њих и претходе проблему и кроз њих се и настоји вршити операционализација сложених ауторегулационих механизма, којима субјект на паралелној равни управља сопственом когнитивном делатношћу, што је у основи разлога што Стернберг метакогнитивне компоненте сматра централним процесом у

интелектуалном функционисању. Инструкциони приступ посматра се као нова истраживачка парадигма у истраживању интелектуалних процеса, па и метакогниције, као вид уклапања у неовиготскијанске токове процесне дијагностике. Такође се дискутују домети схватања зоне наредног развоја, као дијагностичке парадигме, све више имплициранане као дијагностичка пракса којом се покушавају превазићи проблеми: немогућности елиминисања утицаја искуства различите врсте на резултат на тестовима, што дискриминише испитанике са искуством које није тестовима очекивано, и неопорности класичних тестова способности на утицај ванинтелектуалних фактора (црте личности, мотивација...). Значајан закључак односи се на констатацију да сложеност појма и његово дефинисање чини његову манифестацију и сагледавање „неухвативим“; егземпларни описи модела дају тек делимичну емпиријску основу за опис и јасну слику о ингеренцијама.

Инструкциона методологија, сужена је с много питања за које психологија и дидактика још немају јасне и недвосмислене одговоре, те се моћи инструкционог приступа још сматрају ограниченима. Ипак, задњих година, и поред ограничења, метакогниција је поље истраживања за које и дидактичари показују све више интересовања, те се посебно на пољу даровитости трага за одговором на питање: како да се делује на способности, тако да инструкција буде довољно конкретна, а ефекат довољно уопштен? Дискусије се заснивају на налазима који у основи имају парадигму трансфера и посматрају однос дидактичких инструкција и метакогниције даровитих.

Кључне речи: метатеоријски концепти, метакогниција, даровити, инструкциони приступ истраживању.

Grozdanka Gojkov, Preschool Teacher Training College “M. Palov” Vrsac

Meta-theoretical Concepts and Research on Metacognition of the Gifted

Due to its regulative function, meta-cognition has been of particular interest to scientific circles, since the very appearance of the notion (metacognitive control in the context of the theory of Vygotsky and his followers was the most attractive part of the theory – in the case of Galjperin it was the “orienting part of the subject matter” as an element of metacognitive control, etc). The research has paid special attention to the aspects of metacognition that have the function of intellectual process, i.e. they regulate and control behaviour during problem solving. Sternberg himself has paid most attention to these aspects of metacognition, i.e. these meta-processes, considering them the meta-components of intellectual functioning and giving them the fundamental place in his theory of intelligence. Consequently, empirical research has most frequently focused on meta-components defined by Sternberg (decision making on what the essence of the problem is, the choice of ways to present information, the choice of strategies for components combining, the choice of focus, monitoring of problem solving, sensitivity for extrinsic feedback, etc).

The text discusses meta-theoretical aspect of research dealing with the mentioned meta-components considered to be the process permeating problem solving; some of them are prior to the problem and through them the operationalization of self-regulating mechanisms is intended, according to which the subject manages his/her own cognitive functioning at a parallel level; this is the reason why Sternberg considers that metacognitive components are the central process in intellectual functioning. Instruction approach has been viewed as a new research paradigm in research on intellectual processes, as well as meta-cognitive, as a way to fit into neo-Vygotskian trends of process diagnostics. The text also discusses the reaches of the views on the zone of subsequent growth as diagnostic paradigm, increasingly more implied as diagnostic practice aiming at overcoming of the following problems: impossibility to eliminate the influence various experiences have on test results, discriminating the subjects whose experience has not been expected by the tests, and the classic ability tests not being resistant to the influence of non-intellectual factors (personality features, motivation...). An important conclusion refers to the statement that the complexity of the notion and its definition makes its manifestation and consideration “impossible to seize”; exemplary descriptions of the model give nothing else but a partial empirical grounds for the description and clear picture of the mantles.

Instruction methodology has been narrowed down due to a number of questions to which psychology and didactics have not given clear and unambiguous answers; as a consequence, the powers of instruction approach are still considered limited. Nevertheless, despite its limitations, metacognition is a research field didactic researchers have shown an increased interest in, especially in the field of giftedness, searching for an answer to the question: how to influence abilities, so that the instruction is concrete enough and the effect general enough. The discussions are based on the findings permeated by the transfer paradigm and the relation between didactic instructions and metacognition of the gifted is considered.

Key words: meta-theoretical concepts, metacognition, the gifted, instructional approach to research.

Aleksandra Gojkov-Rajić

Učiteljski fakultet, Beograd

Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača „Mihailo Palov“, Vršac

rais@nadlanu.com

Metodološki problemi identifikovanja jezičke darovitosti

Opšte je prihvaćeno mišljenje da postoji više oblasti darovitosti ili više različitih vrsta darovitosti. One se kod različitih autora različito klasifikuju i određuju, ali se u svim tim podelama pojavljuje i jezička darovitost, odnosno darovitost za jezik. Kao i većina drugih, ni ova oblast darovitosti nije jednostavna i jednoznačna. Njome se obuhvataju poznate jezičke veštine, ali i talenat pisanja književnih dela, recitovanja i javnog govorništva. Pored navedenog, pod jezičkom darovitošću se obično podrazumeva i darovitost za usvajanje stranog jezika, koja predstavlja oblast za sebe. Iako se o ovom pitanju dosta govori, čini se da ono još nije sasvim izdiferencirano, pa se tako često nailazi na radove u kojima se ne pravi razlika između učenja maternjeg i stranog jezika, odnosno između mehanizama za njihovo usvajanje, pa tako ni između pomenutih segmenata jezičke darovitosti. Rad je rezultat pokušaja da se ova oblast jezičke darovitosti (darovitost za učenje stranog jezika) sagleda iz perspektive njene identifikacije i metodoloških problema koji se pritom pojavljuju budući da se prevazilaze granice jedne i često povezuju dve ili više različitih oblasti, a time i njihovih specifičnih metodologija.

Ključne reči: jezička darovitost, učenje stranog jezika, identifikacija jezičke darovitosti, metodologija.

Aleksandra Gojkov-Rajić, PhD

Teacher Training Faculty – Belgrade

Preschool Teacher Training College “Mihailo Palov” Vršac

The methodological problems of identifying linguistic giftedness

It is generally accepted that there are more areas of giftedness, or more different kinds of giftedness. Various authors classify and determine them differently, but language ability or talent for language appears in all these classifications. Like most others, this one area of giftedness is neither simple nor unambiguous. It includes language skills, talent for writing and literary work, public speaking and reciting. Linguistic giftedness usually includes the ability to learn a foreign language too, which is a separate area. Although there is a lot of discussion about this issue, it seems that it is not differentiated enough, so that there are many papers in which no distinction is made between the mother tongue and a foreign language, i.e. the mechanisms for their acquisition, or between these segments of linguistic giftedness. This paper is the result of attempts to consider this area of linguistic giftedness (ability to learn a foreign language) from the perspective of its identification and methodological issues, having in mind that it goes beyond the boundaries of an area and often connects two or more different areas, and their specific methodologies.

Keywords: linguistic giftedness, foreign language learning, identification of linguistic giftedness, methodology.

Prof. dr Branko Jovanović
Univerzitet u Prištini, Filozofski fakultet Kosovska Mitrovica
mr Marija Jelić, Univerzitet u Beogradu, Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju

MOGUĆNOSTI PRIMENE KVALITATIVNIH ISTRAŽIVAČKIH METODA U PROUČAVANJU RAZVOJA DAROVITIH UČENIKA

U radu se razmatraju osnovni teorijsko-metodološki zahtevi, okviri, specifičnosti i mogućnosti primene kvalitativnih istraživačkih metoda u proučavanju različitih aspekata i uslova razvoja darovitih učenika. Autori smatraju da kvalitativna istraživanja u značajnoj meri mogu da doprinesu naučno utemeljenijem dijagnostikovanju, praćenju i vrednovanju pojedinih dimenzija i karakteristika ličnosti darovitih učenika, kao i specifičnosti socio-kulturnog miljea u kome se oni školuju i žive.

Primena kvalitativnih metoda, tehnika instrumenata istraživanja naročito je pogodna za utvrđivanje i analizu učenčkih vrednosti, stavova, ubeđenja, pogleda na svet, osećanja, interesovanja, očekivanja, planova, motivacije, kompetencija, slike o sebi, kao i autopercepcije uslova i sredine u kojoj učenik odrasta i participira svoju intelektualnu, socijalnu i radnu aktivnost.

Autori zaključuju da rezultati kvalitativnih istraživanja predstavljaju pouzdanu osnovu za utvrđivanje i kreiranje socio-psiholoških i pedagoških uslova koji pogoduju celovitom, autentičnom i kreativnom razvoju učenika i podsticajno deluju na razvoj njihove darovitosti i uspešnosti.

Ključne reči: kvalitativna istraživanja; metode tehnike i instrumenti; daroviti učenici; aspekti razvoja ličnosti.

Branko Jovanovic, PhD
University of Pristina, Faculty of Phylosophy in Kosovska Mitrovica
Marija Jelic, MA
University of Belgrade, Faculty for the Special Education and rehabilitation in Belgrade
ivanaivica@open.telekom.rs

THE POSSIBILITIES OF APPLYING THE QUALITATIVE RESEARCH METHODS IN THE PROCESS OF STUDYING THE GIFTED STUDENTS' DEVELOPMENT

The paper takes into consideration the basic methodological and theoretical demands, frames, specialities and possibilities of applying the qualitative research methods in the process of studying the different aspects and the condition of the gifted students' development. Authors believe that the qualitative research may significantly bring to the more scientific diagnostic, scientific following and valuation of certain dimensions and personal students' characteristics, as well as to point out the social and cultural environment in which they live and go to school.

Applying the qualitative research methods, techniques and instruments is specially adequate for the determination and analysis of the students' attitudes, beliefs, point of view, feelings, interests, expectations, plans, motivation, competences, image of ones self, as well as the auto-reception of the conditions and the surrounding in which student grows up and participates his own intellectual, social and working activity.

Authors conclude that the qualitative research results represent reliable base for the determination and creation of the social, psychological and pedagogical conditions that suit the whole, authentic and creative student's development and also works motivationally on the development and successfulness of their giftedness.

Key words: qualitative research; methods, techniques and instruments; gifted students; aspects of the personal development.

Dr. Mojca Jurišević in dr. Janez Vogrinc
Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta
Kardeljeva ploščad 16, 1000 Ljubljana, Slovenija
Mojca.Jurisevic@pef.uni-lj.si

Aktualna metodološka vprašanja na področju identifikacije nadarjenih učencev v Sloveniji

Povzetek: V Sloveniji je vzgoja in izobraževanje nadarjenih na nacionalni ravni bolj sistematično urejena od leta 1999, ko je bil na Nacionalnem svetu za splošno izobraževanje Republike Slovenije sprejet dokument "Koncept: Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli". Vzgoja in izobraževanje nadarjenih na osnovni in srednji ravni izobraževanja tako vsebuje dva temeljna dela, in sicer identifikacijo nadarjenih učencev, nato pa prilagajanje pouka v skladu s prepoznano nadarjenostjo posameznega učenca. Namen prispevka je predstaviti temeljne raziskovalne ugotovitve iz nedavno opravljene nacionalne raziskave o vzgoji in izobraževanje nadarjenih v Sloveniji, v kateri je sodelovalo 1451 učiteljev in 121 šolskih koordinatorjev za delo z nadarjenimi učenci. Rezultati bodo osredinjeni na strokovno zaznavo obstoječega postopka identifikacije; predstavljeni bodo večvrstni kriteriji in različni instrumenti za ocenjevanje nadarjenosti ter prednosti ter pomanjkljivosti njihove uporabe. V razpravi bodo izpostavljene smernice za optimizacijo postopka identifikacije nadarjenih učencev.

Ključne besede: vzgoja in izobraževanje nadarjenih, identifikacija nadarjenih, instrumenti za identifikacijo nadarjenosti, kriteriji za ocenjevanje nadarjenosti, slovenska šola.

Current methodological issues in identification of gifted students in Slovenia

Abstract: In Slovenia, gifted education (GE) at elementary education has become more systematically organised and nationally promoted in the last ten years, after the national document "The Concept for identification and provision for gifted students in the nine-year elementary school" was approved by the National Council for General Education in 1999. The GE at elementary as well as at secondary education thus consist of two main parts, identification of the giftedness and the subsequent provision for the gifted students. The purpose of the paper is to present main empirical findings from the recent national survey on gifted education in Slovenia, in which 1451 teachers and 121 school coordinators for the GE participated. The results will focus on the professional perception of the current identification procedure; multiple criteria and different instruments for the identification will be presented by means of their strengths and shortcomings and some implications for the further optimisation of the identification procedure will be discussed.

Key words: gifted education, identification of gifted students, gifted identification instruments, criteria for the assessment of giftedness, Slovenian school.

Gabriela Kelemen Ph.D.
University "Aurel Vlaicu" from Arad, Romania
gabriela_kelemen@uav.ro
kely@rdslink.ro

ISSUES OF RESEARCH ON GIFTEDNESS AND TALENT

"Giftedness" is thus defined as the individual cognitive and motivational potential for—as well as social and cultural conditions of—achieving excellent performances in one or more area such as in languages, mathematics, artistic areas, and talent" can be defined as a domain-specific gift or ability, e.g., "scientific ability" as the competence for scientific expertise in the fields of psychology, medical sciences, or physics. The necessity for the identification (and education) of gifted and talented students is often the subject of several discussions and questions which provoke varying opinions from experts and lay persons alike and deal with many topics regarding identification of gifted.

Over the past few decades, in the concepts of giftedness and talent as they are featured in research literature has known growing emphases on the need of solid empirical finding on gifted level developing. Educators, psychologists, academic researchers, sometimes policy makers and parents have become increasingly concerned about the methodologies for conducting research on Giftedness. Yet it is important for those who are interested in giftedness to put together discussions of research methodology and statistical analysis with a particular focus on the issues of sample selection, data collection, measurement, score validity, statistical and approaches and techniques, and results interpretation.

Key words: giftedness, talented students, identification, education, study, methodology

Dr Gabriela Kelemen
Univerzitet „Aurel Vlaicu” Arad, Rumunija

Pitanja istraživanja darovitosti i talenta

"Darovitost" se definiše kao individualni kognitivni i motivacioni potencijal – kao i socijalni i kulturni uslovi – za postizanje izvanrednih rezultata u jednoj ili više oblasti kao što su jezici, matematika, umetnost; talenat se može definisati i kao sposobnost ili dar koji je specifičan za određeni domen, na primer „naučna sposobnost“, kao kompetencija za naučnu ekspertizu u oblastima psihologije, medicinskih nauka, ili fizike. Neophodnost identifikacije (i obrazovanja) darovitih i talentovanih učenika često je predmet brojnih diskusija i otvara pitanja koja provociraju različita mišljenja eksperata, koji se bave brojnim temama identifikacije darovitih.

Tokom poslednjih nekoliko decenija u konceptima darovitosti i talenta, onako kako se oni danas definišu u istraživačkoj literaturi, naglasak se sve više stavlja na potrebu za valjanim empirijskim nalazom o razvojnom nivou darovitih. Pedagozi, psiholozi, istraživači, ponekad i oni koji kreiraju politiku i sami roditelji se sve više interesuju za metodologije sprovođenja istraživanja o darovitosti. Ipak, za one koji su zainteresovani za darovitost značajno je da dovedu u vezu diskusije o metodologiji istraživanja i statističku analizu sa određenom pažnjom usredsređenom na pitanja selekcije uzorka, prikupljanja podataka, merenja, validnosti rezultata, statistike i pristupa, kao i tehnika i interpretacije rezultata.

Кljučне речи: даровитост, талантвани ученици, идентификација, образовање, проучавање, методологија.

Проф. д-р Љупчо Кеверески,
Педагошки факултет Битола, Р. Македонија
kever@t_home.mk

Методолошки процедури во примената на Ренцули-Хартмановата скала за процена на карактеристиките на однесувањето на супериорните ученици во Р. Македонија

Во последно време Р. Македонија прави забележителни чекори во насока на унапредување, и иновирање на третманот на надарените и талентираниите.

Во трудот се настојува да се екплицира целокупната методолошка процедура во примената односно користењето на Ренцули-Хартмановата скала за процена на карактеристиките на однесувањето на супериорните ученици во Р. Македонија. Преводот на: **скалата за процена на карактеристиките на однесувањето на супериорните ученици (Scale for rating the behavioral characteristics of superior students)** е направен со дозвола на Joseph S. Renzulli/Linda H. Smith/ Alan J. White/ Carolyn M. Callahan/ Robert K. Hartman/ Karen L. Westberg/ M. Katherine Gavin/ Sally M. Reis/ Del Siegle/ Rachel E. Sytsma. Оваа активност е дел од Проектот Македонски таленти на Владата на Р. Македонија односно Министерство за образовни и наука на Р. Македонија, и Биро за развој на образовањето на Р. Македонија, (овластено лице од страна на авторот за Р.Македонија проф.д-р Љупчо Кеверески, Педагошки факултет – Битола). Идентификацијата на карактеристиките на однесувањето на супериорните ученици ќе се реализира во 20 пилот основни училишта во Р. Македонија при што ќе се испитува валидноста на проценката на наставниците.

Истражувачките резултати од примената на скалата за процена на карактеристиките на однесувањето на супериорните ученици треба да укажат на концепциските, методолошките, организациските и други ориентации во третманот на надарените и талентираниите во Р. Македонија
Клучни зборови: процедури, супериорни ученици, скали. процена

**Prof. Ljupce Kevereski, PhD.,
Faculty of Education, Bitola, Republic of Macedonia**

Methodological procedures in the application of Renculli -Hartmanovata-scale assessment of the characteristics of the superior attitude of the students in the R. Macedonia

In recent times R. Macedonia has made significant steps in the direction of advancement and innovation of the gifted and talented. In effort is attempting to be explicit as the total methodological procedures in the application or use of the Renculli-Hartmanov scale for assessment of the characteristics of the superior attitude of the students in the Republic of Macedonia. The translation to: scale to estimate the characteristics of the superior attitude of the students (scale for rating the behavioral characteristics of superior students) is made with a permission of Joseph S. Renzuli/Linda H. Smith/Alan J. White / Carolyn M. Callahan/Robert K. Hartman/ Karen L. Westberg/M. Katherine Gavin/ Sally M. Reis/ Del Siegle/ Rachel E. Sytsma. This activity is part of the project Macedonian talents to the Government of the R. Macedonia and Ministry of Education and Science of R. Macedonia, and the Bureau for Development of the Education the Republic of Macedonia, (a person authorized by the author to Prof. d-r Ljupco Kevereski Pedagogical Faculty-Bitola).

The identification on the characteristics of the superior attitude of the students will be implemented in 20 pilot primary schools in R. Macedonia in what will be tested the validity of the assessment of teachers. Researching the results of application of the scale to estimate the characteristics of the superior attitude of the students should indicate on conceptually, methodologically organizational, and other orientation in the treatment of gifted and talented in the Republic of Macedonia.

Key words: the procedure, superior students, scale, evaluation

**Доц. др Мара Кнежевић
Педагошки факултет, Сомбор
maraknez@sbb.rs
knezevicm49@yahoo.com
Доц. др Марија Сакач, Педагошки факултет, Сомбор**

ПРОУЧАВАЊЕ ДАРОВИТОСТИ У КОНТЕКСТУ ПОРОДИЧНЕ ГЕНЕТИКЕ И ОКРУЖЕЊА

Резиме: Проучавање даровитих с аспекта генетике је један од изазова истраживања. Намећу се заиста питања на која наука још увек нема адекватан одговор. Како препознати даровитог ученика, будућег иноватора, а да га не процењујемо само као способног, вредног са постигнутим одличним резултатима током школовања? Како то да дете из неписмене или полуписмене породице постигне натпросечне резултате у својој генерацији? Како неко постаје врхунски уметник у области музике, сликарства, а да у породици нико није био уметник, да није био у окружењу које би му понудило услове за откривање и развијање талента? Да ле се таленат рађа, или стиче? Истраживањем „животних прича“ даровитих (познатих и признатих научника и уметника које је временски потврђено) могли бисмо стећи бар донекле увид утицаја породичне генетике и окружења на таленат.

Кључне речи: даровити, породица, генетика, окружење, таленат.

Dr Mara Knezevic
Dr Marija Sakac
Pedagogical Faculty - Sombor

Giftedness Research in the Context of Family Genetics and Environment

Giftedness research from the aspect of genetics is one of research challenges. The questions science has not found adequate answers to have been imposed: how to recognize a gifted student, future innovator, not assessing him or her only as an able, hardworking individual who has achieved excellent results during schooling. How is it possible that a child from an illiterate or semiliterate family achieves above-average results in his/her generation? How can a person become an excellent artist, not having been in the environment offering conditions for identification and development of talent? Is a talent born or acquired? It seems to be possible to gain an insight into the influence of family genetics and environment on a talent, according to a research dealing with the "life stories" of the gifted (known and acknowledged scientists and artists verified in time).

Key words: the gifted, family, genetics, environment, talent.

Doc. dr Ljiljana Krneta
Fakultet političkih nauka - Banja Luka, RS, BiH
krnetaljiljana@yahoo.com
Emina Simunić, psiholog
O.Š. "Mato Lovrak", Županja - Hrvatska
emina.simunic@gmail.com

PODSTICANJE EMOCIONALNE KOMPETENTNOSTI DAROVITIH UČENIKA U ŠKOLI

Kognitivne strategije istraživanja darovitosti dosegle su prag zasićenja u objašnjenju fenomena darovitosti. Paradigmu savremenih istraživanja darovitosti čini socio-emocionalni razvoj darovitih. Razmatranje različitih metodoloških pristupa darovitosti, bez empirijske validacije, ostaju nedorečena. Istraživanje je realizovano na uzorku od 480 učenika osnovnih škola BiH i Hrvatske, obuhvata i darovite učenike. Rezultati istraživanja pokazuju da su dobro prihvaćeni različiti modeli komunikacije (crtež, pokret, muzika) u izražavanju, imenovanju i razumijevanju svojih i tuđih emocija, u cilju regulacije emocija. Rezultati, takođe, pokazuju da postoji značajna razlika u broju tačnih prepoznavanja emocija u pred test i post test situaciji, bez obzira na pol ispitanika.

Ključne riječi: emocionalna kompetentnost, daroviti učenici, škola

Ljiljana Krneta, PhD
Faculty of Political Sciences -Banja Luka, RS, BiH
krnetaljiljana@yahoo.com
Emina Simunić, psychologist
O.Š. "Mato Lovrak", Županja - Croatia
emina.simunic@gmail.com

ENCOURAGING EMOTIONAL COMPETENCY OF GIFTED STUDENTS IN SCHOOL

Cognitive strategies in researching giftedness have reached the threshold of saturation in the explanation of the phenomenon of giftedness. Paradigm of modern research of giftedness is socio-emotional development of gifted. The studies of different methodological approaches to giftedness, without empirical validation, remain vague. The research was conducted on a sample of 480 elementary school students in BiH and

Croatia, and includes gifted students. The results show that different models of communication are well-accepted (drawing, movement, music) in the expression, naming and understanding of their own and others' emotions, to regulate emotions. The results also show that there is a significant difference in the number of correct recognitions of emotion in pre-test and post-test situation, regardless of the students sex.

Key words: emotional competence, giftedness, school

Dr Zora Krnjaić, naučni saradnik
Institut za psihologiju
Filozofski fakultet, Univerzitet u Beogradu
E-mail: zkrnjajic@f.bg.ac.rs

IZAZOVI ISTRAŽIVANJA DAROVITOSTI U EKOLOŠKI VALIDNOM KONTEKSTU

Jedna grupa metodoloških ograničenja izučavanja darovitosti izvire iz same prirode pojedinih instrumenata, pokazatelja ili načina kojima se utvrđuje i istražuje darovitost (testova, školskog uspeha, različitih procena i nominacija i td.) i zavređuje da se svaki od načina posebno razmatra. Pored ovih ograničenja, koja se javljaju kroz pojedinačnu primenu, dodatne teškoće stvara i korišćenje više instrumenata ili načina istraživanja koji nalažu uspostavljanje kriterijuma za kompozitni ili višedimenzionalni pristup fenomenu darovitosti. Razmatranje i istraživanje darovitosti u ekološki validnom kontekstu, pak, pokreće niz pitanja koja se odnose i na određivanje pravog, valjanog načina koji je prirodan, smislen i pouzdan. Još je složenije kada se ovom metodološkom poduhvatu uputi i zahtev da istraživanje bude primereno stupnju razvoja darovitosti, uzrastu ispitanika i oblasti u kojoj se darovitost iskazuje ili još zahtevnije da istraživanje bude deo razvojno podsticajnog programa.

Cljučne reči: darovitost, metodološki problemi, ekološki validan kontekst

Rad je urađen u okviru projekta „Identifikacija, merenje i razvoj kognitivnih i emocionalnih kompetencija važnih društvu orijentisanom na evropske integracije“ (br. 179018) koji finansira Ministarstvo prosvete i nauke Republike Srbije

Research Associate
Ph.D. Zora Krnjaić
Institute of Psychology
Faculty of Philosophy, University of Belgrade
zkrnjajic@f.bg.ac.rs

Challenges of giftedness research within ecologically valid context

One group of methodological restrains concerning the giftedness research raise from the very nature of particular instruments, indicators or ways of defining and determination of giftedness (tests, school achievements, different kinds of assessments, etc.) and they all have to be considered separately. In addition to these restrains that arises through particular application, extra difficulties are produced due to the use of multiple instruments or research methods which require the establishment of criteria for composite or multi-dimensional approach to the phenomenon of giftedness. Deliberation about and researching of giftedness in ecologically valid context, however, raises a number of issues regarding the determination of genuine and proper method which is appropriate, meaningful and reliable. Given methodological project becomes even more complex when it is amended with the request that research have to be related to the developmental level of giftedness, age of the respondents and to the domain in which giftedness is expressed, or even more demanding, research have to be the part of a developmentally supportive program.

Keywords: giftedness, methodological challenges, ecologically valid context
This work was conducted under the project "Identification, measurement and development of the cognitive

and emotional competences important for a Europe-oriented society" (no. 179 018) funded by the Ministry of Education and Science of Republic of Serbia.

Akademik Radenko Krulj
Srpska akademija obrazovanja, Beograd

Meta-analiza kao kvantitativni metod u istraživanju darovitosti
- dometi i ograničenja-

Rezime: U tekstu se meta-analiza posmatra kao kvantitativni metod za sažimanje rezultata istraživanja iz ugla mogućnosti da zameni narativnu intuiciju, kao i iz ugla sredstva kvantitativnog identifikovanja i generalizovanja rezultata iz niza odvojenih i sasvim različitih istraživanja; analiziraju se prednosti i nedostaci meta-analize u istraživanju darovitosti, a za ilustraciju koriste se nalazi kojima se nastoje utvrditi kriterijumi za dokaze superiorne performanse, kao i nalazi istraživanja drugih pitanja iz oblasti darovitosti. Takođe se meta-analiza posmatra iz ugla zasnovane teorije, kao opšte metodologije kojom se razvija teorija, zasnovana na sistematski prikupljenim podacima (komparativnom metodom, kvantitativnom, fenomenološkom...), kao nijansom u lepezi difuzije metodologije istraživanja darovitih.

Ključne reči: meta-analiza, istraživanja darovitosti.

Academician Radenko Krulj
Serbian Academy of Education, Belgrade

Meta-analysis as a quantitative method in giftedness research
- reaches and limitations –

Meta-analysis is considered in the paper as a quantitative method for summing of research results from the angle of its potential to replace narrative intuition, as well as from the angle of a means of quantitative identification and generalization of results from a whole range of separate and completely different studies; the advantages and shortcomings of meta-analysis in giftedness research are analyzed, illustrated by the findings aiming at confirming the criteria for superior performance proofs, as well as the results of studies dealing with other issues from the field of giftedness. Furthermore, meta-analysis is considered from the angle of grounded theory (according to comparative method, quantitative, phenomenological...), as a nuance in the spectrum of diffusion of giftedness research methodology.

Key words: meta-analysis, giftedness research.

Dr Svetlana Kurteš
Univerzitet u Portsmutu
Velika Britanija
s.kurtes@googlemail.com

Pojam kompetencije u obrazovanju:
još jedno sučeljavanje teorije i prakse

Rad se bavi pojmom kompetencija, pre svega komunikativnih i interkulturnih, i problematizuje ih u kontekstu postmoderne obrazovne paradigme. Ukratko će se razmotriti pojam kompetencije u pedagoškom i lingvističkom smislu, a zatim kontekstualizovati na primerima tekuće evropske realnosti.

Ključne reči: kompetencija, komunikativna kompetencija, interkulturalna kompetencija, obrazovanje, Evropa.

Dr Svetlana Kurteš
University of Portsmouth, UK

**The notion of competence in education:
revisiting the interface between theory and practice**

The paper revisits the notion of competences, more specifically communicative and intercultural competences, and discusses them in the context of the postmodern educational paradigm. The concepts will be re-evaluated in pedagogical and linguistics contexts and contextualised within the variety of European realities.

Key words: competence, communicative competence, intercultural competence, education, Europe.

Dr Dušanka Lazarević
Univerzitet u Beogradu
Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja
E-mail: dusanka.lazarevic@fsfv.bg.ac.rs

Identifikovanje darovitosti učenika - Oslonci u Blumovoj taksonomiji

U radu se govori o doprinosu nastavnika identifikovanju darovitosti učenika u nastavnom procesu. Polazi se od pristupa u identifikaciji darovitih učenika u kome se ukazuje da nastavnik planiranjem i realizacijom kvalitetne nastave namenjene svim učenicima, može da doprinese i identifikaciji i praćenju razvoja darovitih. Kao jedan od značajnih oslonaca u tome, kada je reč, pre svega, o intelektualnoj i akademskoj darovitosti, može biti Blumova taksonomija obrazovnih ciljeva, posebno segment koji se odnosi na kognitivni domen. U nastavi u kojoj se u planiranju i realizaciji polazi od Blumove taksonomije, a posebno od njene revidirane forme (Bloom's Revised Taxonomy; Anderson & Krathwohl, 2001), stvaraju se uslovi da se daroviti sami ispolje angažovanjem u aktivnostima i zadacima koje nastavnik uvodi u proces učenja. Time se stvara osnova za identifikovanje njihove darovitosti i dalje podsticanje i praćenje njihovog razvoja. U revidiranoj Blumovoj taksonomiji, kategorije/nivoi obrazovnih ciljeva preimenovane su tako da ukazuju na aktivno kognitivno angažovanje, počevši od zapamćivanja, preko razumevanja, primenjivanja, analiziranja do evaluiranja i kreativnog mišljenja i ispoljavanja. U revidiranoj taksonomiji kategorija „znanje“ uvedena je kao nova dimenzija, data u vidu četiri tipa znanja (činjeničko, pojmovno, proceduralno i metakognitivno), čime je stvorena osnova da učenik različite nivoe kognitivnog funkcionisanja ostvaruje na različitim vrstama znanja, kako po njihovoj prirodi, tako i po složenosti. Može se očekivati motivisano i produktivno uključivanje darovitih učenika u nastavu u kojoj su angažovani zadacima kojima napreduju prema sve višim nivoima misaonog angažovanja i vrstama znanja. Nalaženje oslonaca za identifikovanje darovitosti učenika ne iscrpljuje se u potpunosti u kognitivnom domenom Blumove taksonomije. Kada se imaju u vidu potrebe darovitih koje su motivaciono-afektivne prirode, kao i raznovrsnost ispoljavanja darovitosti u različitim domenima (nauka, umetnost, sport i dr.), oslonci za identifikovanje i praćenje razvoja darovitih učenika mogu se naći i u višim nivoima afektivnog i psihomotornog domena u taksonomiji Bluma i saradnika.

U radu su dati i predlozi za koncipiranje obuke nastavnika za identifikaciju i procenu darovitosti učenika i stvaranja uslova za dalji razvoj njihove darovitosti kroz nastavu.

Ključne reči: identifikacija darovitosti učenika, nastavnici, nastava, Blumova taksonomija obrazovnih ciljeva.

Napomena:

Rad je rezultat rada na projektima „Identifikacija, merenje i razvoj kognitivnih i emocionalnih kompetencija važnih društvu orijentisanom na evropske integracije“ (evb: 179018) i „Efekti primenjene fizičke aktivnosti na lokomotorni, metabolički, psiho-socijalni i vaspitni status populacije Republike Srbije“ (evb. III47015) čiju realizaciju finansira Ministarstvo prosvete i nauke Republike Srbije.

Duška Lazarević, PhD
University of Belgrade
Faculty of sport and physical education

Identification of student's giftedness – Supports in Bloom's Taxonomy

The topic of this paper is the teachers' contribution to the identification of student's giftedness through instruction. Theoretical framework is the approach where teacher, through planning and implementation of high-quality teaching designed for all students, is able to identify and monitor gifted students. When it comes to intellectual and academic giftedness, important anchorage is Bloom's taxonomy of educational objectives, specially the segment related to the cognitive domain. In teaching process where planning and implementation is based on Bloom's taxonomy, and specially Bloom's Revised Taxonomy (Anderson & Krathwohl, 2001), it is possible to create environment where gifted engage themselves in activities and in tasks that teacher introduces in teaching process. This creates basis for identification, further stimulation and follow-up of giftedness. Within Bloom's Revised Taxonomy, categories/levels of educational objectives are renamed so that indicate active cognitive engagement, starting from remembering, understanding, applying, analyzing to evaluating and creating. In revised taxonomy, category „knowledge“ is introduced as new dimension, and is divided to four types of knowledge (factual, conceptual, procedural and metacognitive), which creates opportunities for students to accomplish different levels of cognitive functioning on different kinds of knowledge (both by its nature and complexity). It can be expected that motivated and productive inclusion of gifted students in teaching process, where they are involved in tasks leading them towards higher levels of cognitive engagement and different kinds of knowledge.

However, anchors for identification of gifted students are not depleted in cognitive domain of the Bloom's taxonomy. Having in mind both motivational-affective needs of gifted students and diversity of manifestation of giftedness (science, art, sport etc.), anchors for identification and follow-up of gifted students can also be found in higher levels of affective and psychomotor domain in Bloom's taxonomy.

Paper also provides suggestions for training of teachers in identification and assessment of gifted students, and for creation of conditions suitable for further development of giftedness in teaching process.

Key words: Identification of student's giftedness, teachers, instruction, Bloom's Taxonomy.

Doc. dr Jelena Maksimović
Univerzitet u Nišu - Filozofski fakultet
lenamaksimovic@gmail.com

KVALITATIVNA STUDIJA SLUČAJA U ISTRAŽIVANJIMA DAROVITOSTI

Proučavanje pojedinih slučajeva naziva se studijom slučaja. Ono što karakteriše studije slučajeva je da su neodvojivo vezane za kvalitativne metode prikupljanja podataka. U kvalitativnim studijama slučaja dominiraju holistički i hermeneutičko-fenomenološki pristup. Kvalitativne metode omogućavaju poniranje u dubinu proučavanog "slučaja" i sagledavanje onog što se nalazi iza pojavnog; mogu dati bogate deskripcije i objašnjenja varijabli, društvenih i pedagoških procesa i fenomena, tako da je njihova primena neophodna u proučavanjima problematike moralnog vaspitanja. Dobra kategorizacija različitih studija slučaja jeste ona u kojoj se govori o: (1) studiji slučaja kojom se "ilustruje", dodatno potkrepljuje neka opštija pravilnost, ideja ili teorija, (2) istraživačkoj studiji slučaja, u kojoj se koristimo uobičajenom metodologijom egzaktnog prikupljanja relevantnih podataka, sa ciljem opisivanja i razumevanja pojave koju istražujemo i (3) studiji slučaja kao pedagoškom metodu. U radu se govori o metodi studije slučaja koja se realizuje u dve faze koje se ciklično ponavljaju: prva faza jeste faza upoznavanja sa teorijskim pristupom istraživanja problema darovitosti među, a druga je interpretacija studije slučaja iz ugla tog pristupa, a ostvaruje se kroz (1) razumevanje pedagoških procesa, (2) integrisanje subjektivističkog i naučnog pristupa i (3) jačanje sposobnosti primene teorijskih principa u praksi. Studija slučaja u ovom radu opisuje realnu problemsku situaciju i u njenom potencijalu je da ponudi ne samo načine reagovanja i ponašanja, već i strategije, dispozicije, navike mišljenja.

Ključne reči: Studija slučaja, Kvalitativna metoda, Kvalitativni pristup, Darovitost, Holistički pristup, Hermeneutičko-fenomenološki pristup.

A CASE STUDY IN QUALITATIVE RESEARCH GIFTEDNESS

A study of individual cases referred to the case study. What characterizes the case studies is that they are inextricably linked to the qualitative methods of data collection. In qualitative case studies is dominated by a holistic and hermeneutic-phenomenological approach. Qualitative methods allow for a plunge into the depths of the studied "cases" and understanding of what lies behind the phenomenal, can provide rich descriptions and explanations of variables, social and pedagogical processes and phenomena, so that their application is necessary to investigate the issues of moral education good categorization of the different a case study is one in which we talk about: (1) case study which "illustrate" is further backed by a more general regularity, ideas or theories, (2) research case study, where we use the exact ordinary methodology of collecting relevant data, with the aim of describing and understanding the phenomena that we investigate and (3) case study as a pedagogical method. The paper discusses the case study method that is implemented in two phases that are repeated in cycles: the first phase is the phase of familiarization with the theoretical approach to study the problem of talent, and the other is the interpretation of case studies from the perspective of this approach is realized through (1) understanding of the pedagogical process, (2) integration of subjectivist and scientific approach, and (3) strengthening the ability of application of theoretical principles in practice. A case study in this paper describes a real problematic situation and its potential to offer not only ways of responding and behaviors, but also strategy, dispositions, habits of thought.

Keywords: case study, qualitative methods, qualitative approach, giftedness, holistic approach, hermeneutic-phenomenological approach.

Проф. др Данило Ж. Марковић
Српска академија образовања, Београд
dacamarkovic@yahoo.com

СОЦИЈАЛНА ЕКОЛОГИЈА И РЕШАВАЊЕ МЕТОДОЛОШКИХ ПРОБЛЕМА ИСТРАЖИВАЊА ДАРОВИТИХ

Брига о даровитим, на један или други начин, постојала је у свим периодима развоја људског друштва. Та брига постајала је наглашенија и организованија са порастом значаја интелектуалног (и креативно- иновационог фактора) за људску радну делатност.

Међутим, истраживање даровитих и однос према њима, треба да прати сваку сложеност и динамику положаја даровитих у сложеним и променљивим друштвеним односима. Требало је да се на основу тих сазнања створе не само услови за потпунији развој личности даровитих, сагласно њиховој даровитости, већ обезбеди могућност да даровити утичу на развој човека и односа у друштву и хуманистички развој друштва.

У изграђивању метода даровитих у овом контексту, има своје место и социјална екологија својим сазнањима о прожимајућим компонентама; природној и друштвеној у човековој животној средини и законитостима у систему природа – човек – друштво.

Кључне речи; даровитост, природа, друштво, човек, социјална екологија

Prof Dr Danilo Z. Markovic
Serbian Academy of Education, Belgrade

Social Ecology and the Solution of Methodology Problems in Giftedness Research

Abstract: In one way or another, the care about the gifted has existed in all the periods of the development of human society. It has become more emphasized and organized with the increase of the importance of intellectual (as well as creative-innovative) factor for human working activity.

However, both research on giftedness and the care for them should follow all the complexity and the dynamics of the position of the gifted in the complex and changing social relations. According to the insights of such research, not only the conditions for more comprehensive development of personalities of the gifted in accordance to their giftedness should have been created, but possibilities should have been opened up for the gifted to influence human development, social relations and humanistic development of society.

Social ecology has its own place in the establishment of giftedness methods in this context, due to its insights on the permeating components: natural and social in man's environment and the regularities in the system nature – man – society.

Key words: giftedness, nature, society, man, social ecology.

Dr Tanja Nedimović

Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača

„Mihailo Palov“ Vršac

nedimovic.tanja@gmail.com

Podbacivanje darovitih – mogućnosti i ograničenja kvantitativnih istraživanja

Teoretičari i istraživači darovitosti nisu saglasni ni oko definisanja fenomena podbacivanja darovitih, kao ni oko toga da li ovaj fenomen zaista postoji. Pojedini autori iznose argument da je podbacivanje samo puki statistički artefakt koji se identifikuje u odnosu na neku arbitrarno uspostavljenu normu, te da o podbacivanju darovitih ni ne možemo govoriti kao legitimnoj psihološkoj kategoriji.

Generalno, postoje problemi i nesaglasnost u identifikaciji darovitih, a, u skladu sa tim, i problemi u identifikaciji darovitih podbacivača. Ako tome pridodamo nesaglasnost oko samog postojanja fenomena i definisanja darovitih podbacivača, možemo uočiti brojna pitanja i dileme metodološke prirode koja značajno mogu uticati i ograničavati nacrt kvantitativnih istraživanja ove problematike. Neka od pitanja kojima ćemo se baviti u ovom radu su: kako definisati pojam darovitosti i kako darovitost izmeriti; kako definisati pojam podbacivanja darovitih; kolika treba da bude diskrepanca između potencijala i postignuća darovitih da bi neko bio označen kao podbacivač; kako tu diskrepancu izmeriti?

Ključne reči: darovitost, podbacivanje darovitih; kvantitativna istraživanja

Dr Tanja Nedimovic

Preschool Teacher Training College “Mihailo Palov” Vršac

nedimovic.tanja@gmail.com

Underachievement of the Gifted – Possibilities and Limitations of Quantitative Research

Theoreticians and giftedness researchers have not reached an agreement either on the definition of the phenomenon of underachievement of the gifted or whether the phenomenon really exists. Certain authors have offered an argument that underachievement is nothing else but a mere statistical artifact, identified in accordance to an arbitrarily established norm; consequently, we cannot talk about underachievement as a legitimate psychological category.

Generally speaking, there are problems and disputes in regard to identification of the gifted and thus to the identification of gifted underachievers. If this is followed by the disagreement about over the very existence of the phenomenon and its identification, we can notice a number of issues and dilemmas of methodological nature that can significantly influence and limit the designs of quantitative research dealing with the subject. Certain questions to be dealt with in the paper are the following: how to define the notion of giftedness and how to measure giftedness; how to define the notion of underachievement of the gifted; what should be the level of discrepancy between potential and achievement of the gifted so that somebody should be labeled as an underachiever; how to measure the mentioned discrepancy?

Key words: giftedness; underachievement of the gifted; quantitative research.

Prof.dr Adrijan Negru,
Učiteljski fakultet Beograd,
Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača „Mihailo Palov“ Vršac
negruanastasia@yahoo.com

MENKSOVO VREDNOVANJE RENZULIJEVE TEORIJE O DAROVITIMA

F.J. Monks vrednuje Renculijevu teoriju o darovitosti u smislu očuvanja tri komponente u okviru sopstvenog modela (motivacija, intelektualne i kreativne sposobnosti), ali upućuje i kritiku američkom psihologu zbog činjenice da ignoriše interaktivni karakter ljudskog razvoja. Monksov pristup darovitosti jeste multidimenzionalan, u koji, pored faktora ličnosti (Renculijeva teorija o tri prstena), uključuje i tri socijalna faktora: porodicu, školu i drugove. Glavni problem, koji se pojavljuje kada je u pitanju istraživanje problema darovitosti, ne nalazi se u objašnjavanju odnosa između prirode – kulture, obrazovanja, već u reljefiranju modela interakcije između njih.

Ključne reči: darovitost, interakcija, motivacija, kreativnost.,

Prof. Dr Adrijan Negru,
Teacher Training Faculty, Belgrade
Preschool Teacher Training College “Mihailo Palov“ Vršac
negruanastasia@yahoo.com

Monks' View on Renzulli's Giftedness Theory

F. J. Monks evaluates Renzulli's theory on giftedness in the sense of preservation of the three components within his own model (motivation, intellectual and creative abilities), but he also criticizes the American psychologist due to the fact that he ignores the interactive character of human development. Monks' approach to giftedness is multidimensional involving, apart from personality factor (Renzulli's three rings theory), three social factors: family, school and peers. The main problem arising when giftedness research is in question does not refer to the explanation of the relation between nature – culture, education; it rather refers to designing of the model of interaction between them.

Key words: giftedness, interaction, motivation, creativity.

Victor NEUMANN profesor dr. la Universitatea de Vest din Timișoara
victorneumann@hotmail.com
Miodrag MILIN profesor dr. la Universitatea „Aurel Vlaicu“ din Arad
miomi333@yahoo.com

REINHART KOSELLECK ȘI ȘCOALA DE ISTORIE CONCEPTUALĂ DE LA TIMIȘOARA

Preocupările mele [Victor Neumann] privind istoria conceptuală datau dintr-o perioadă precedentă întâlnirilor cu Reinhart Koselleck și ele și-au găsit o primă valorificare în cartea dedicată evoluției câtorva concepte fundamentale românești⁴. Proiectul privind dezvoltarea unei școli și a unui institut de studii de istorie conceptuală a prins contur ca urmare a impactului operei lui Koselleck, dar și ca urmare a repetatelor

⁴ Victor Neumann, *Neam, Popor sau Națiune? Despre identitățile politice europene* (București: Editura Curtea Veche, 2005).

întâlniri și a imboldului pe care mi l-a dat prezența sa la Timișoara. Nu mult mai târziu, o fericită întâlnire cu Armin Heinen de la Universitatea din Aachen, expert de prim rang în istoria modernă a României, a făcut posibilă demararea a două proiecte academice în beneficiul școlii de istorie conceptuală de la Timișoara. Mulțumită cooperării româno-germane, suportului Fundației Volkswagen și al Consiliului Național al Cercetării Științifice din România, ele funcționează începând din anul 2008, respectiv, 2011, și evoluează în sensul perspectivelor gândite inițial împreună cu Reinhart Koselleck. Înființarea unei școli doctorale internaționale cu o tematică identică s-a datorat constanței și fecunde cooperări științifice, organizatorice și curriculare realizată împreună cu Armin Heinen. I-au urmat debutul cercetărilor în echipă, ceea ce a făcut posibilă reunirea la Timișoara în anul 2009 a mai multor studioși români, germani, ungari, sârbi, francezi, americani în scopul elaborării celei dintâi culegeri de studii de istorie a conceptelor fundamentale românești. Rezultatul s-a materializat în elaborarea și editarea volumului *Istoria României prin concepte. Perspective alternative asupra limbajelor social-politice* (2010) a cărei ediție în limba engleză este în curs de finalizare.

Metoda interdisciplinară dezvoltată prin *Begriffsgeschichte* este utilă identificării punților de legătură dintre terminologiile și limbajele diferitelor discipline științifice umaniste și social-politice. Extensia studiilor de *Begriffsgeschichte* în Europa Centrală și de Est merită o atenție specială, cu atât mai mult cu cât culturile, societățile, identitățile și istoriile lor pretind o atență reexaminare. Comparațiile și întregirea europeană a cercetărilor istorice dedicate acestor spații este cu neputință în absența profesării metodei novatoare amintite. Demersurile de acest fel – conferință internațională de istorie conceptuală de la Timișoara și-a propus să le încurajeze – pot genera rezultate pe potrivă, dimensiunea și valoarea lor fiind îndatorate în primul rând ecoului operei lui Reinhart Koselleck, unul dintre cei mai importanți istorici ai secolului al XX-lea.

CUVINTE CHEIE: ISTORIA CONCEPTUALĂ, REDEFINIREA IDENTITĂȚII EUROPENE, RESCRIEREA ISTORIILOR NAȚIONALE

Victor NEUMANN Ph. D., Western University in Timișoara
Miodrag MILIN Ph. D., “Aurel Vlaicu” University in Arad

REINHART KOSELLECK AND THE TIMIȘOARA SCHOOL OF CONCEPTUAL HISTORY

My preoccupations [Victor Neumann] regarding conceptual history were dating back to a time that preceded my meeting with Reinhart Koselleck and they first found fructification in my book dedicated to the evolution of a few Romanian concepts⁵. The project concerning the development of a school and of an institute of conceptual history started to become a reality as a consequence of Koselleck's work, but also as a consequence of the series of meetings and encouragements that his presence in Timișoara gave me. Not much later, my encounter with Armin Heinen of the Aachen University, first rank expert in the Romanian modern history, made the start of two academic projects to the benefit of the school of conceptual history in Timișoara possible. Due to the Romanian-German partnership and collaboration, supported by the Volkswagen Foundation, the National Council for Scientific Research in Romania and the West University of Timisoara, these projects are running starting 2008 and 2011 respectively and are developing in the sense initially considered together with Reinhart Koselleck. Setting up an international doctoral school with an identical thematic was owed to the constant and fruitful scientific, organisational and curricular cooperation managed together with Armin Heinen. The start of the team-researches followed which made possible the gathering in Timișoara in 2009 of some Romanian, German, Hungarian, Serbian, French and American scholars with the aim of elaborating the first collective volume of studies on the history of basic Romanian concepts. The result has been materialized in the volume entitled *Istoria României prin concepte. Perspective alternative asupra limbajelor social-politice* published in Romanian by Polirom Publishing in 2010. The English edition is under finalisation.

⁵ Victor Neumann, *Neam, Popor sau Națiune? Despre identitățile politice europene* [Kinship, People or Nation? On the European Political Identities], (București: Editura Curtea Veche, 2005).

The interdisciplinary method developed through *Begriffsgeschichte* is useful in order to identify the linking bridges between terminologies and languages within different scientific subjects in the fields of humanities and social sciences. The extension of the *Begriffsgeschichte* studies in Central and Eastern European regions deserves a special attention, the more so as their cultures, societies, identities and histories aim for a more careful re-examination. The comparisons and European integration of the historical researches dedicated to these spaces would not be possible without the renewal of the method mentioned above. The kind of endeavours – such as this international conference on conceptual history in Timișoara – can generate remarkable results, their dimension and value being owed firstly to the echo of Reinhart Koselleck's oeuvre, one of the most important historians of the 20th century.

KEY WORDS: CONCEPTUAL HISTORY, RE-DEFINING EUROPEAN IDENTITY, RE-WRITING NATIONAL HISTORY

Др Радмила Николић,

Универзитет у Крагујевцу, Учитељски факултет у Ужицу (schoale50@yahoo.com)

Др Вера Ж. Радовић

Универзитет у Београду, Учитељски факултет (vera.radovic@uf.bg.ac.rs)

Мр Јелена Стаматовић

Универзитет у Крагујевцу, Учитељски факултет у Ужицу

Тенденције у истраживању даровитости

Стална потреба да се васпитна пракса учини ефикаснијом и квалитетнијом отвара простор да општа сазнања из конкретне области постану полазиште емпиријских истраживања. То омогућава да се педагошка сазнања и принципи ставе у контекст практичне примене и да се у пракси провере. Проблематика даровитих као комплексан феномен захтева како теоријски тако и емпиријски приступ проучавања.

Проблеми даровитости у Србији последње две деценије, прецизније од 1995. године, интензивно се проучавају у окриљу Више школе за образовање васпитача, која је 2007. године прерасла у Високу школу струковних студија за образовање васпитача „Михаило Палов“. О томе сведоче одржаних 17 међународних научних скупова (16 објављених зборника са радовима са тих скупова), као и објављене студије и монографије посвећене питањима даровитости. Имајући у виду значај одржаних научних скупова и из њих проистеклих зборника радова, урадили смо теоријску анализу објављених радова са основним циљем да откријемо да ли постоје неке тенденције у истраживању даровитости у протеклих 17 година. Поставили смо неколико истраживачких задатака: да анализирамо и испитамо најчешће врсте истраживања проблема даровитости; да анализирамо и испитамо које су најчешће примењене методе и инструменти у истраживању даровитости са посебним освртом на учесталост примене познатих стандардизованих инструмената; да анализирамо репрезентативност узорака у истраживањима; да испитамо ком научном профилу припадају истраживачи који се најчешће баве проблематиком даровитости. Посебан истраживачки задатак односио се на анализу питања даровитости којима су се најчешће бавили аутори објављених научних радова. Узорак у анализи је намеран и обухвата 614 научних радова објављених у 16 зборника радова са међународних научних скупова одржаних у Вршцу од 1995. до 2010. године.

Утврђено је да у објављеним научним радовима доминирају примењена истраживања, а да је мањи број експерименталних и лонгитудиналних истраживања даровитости. Када је реч о истраживачким инструментима, доминирају анкете; ређе се користе тестови личности и тестови способности. Када је реч о профилу истраживача, преовлађују педагози и психолози. Истраживачки узорци у емпиријским радовима су репрезентативни како у погледу броја испитаника, тако и погледу обухвата даровите деце и младих од предшколског узраста до студентске популације. Уочена је тенденција да се од првог зборника радова (1995) до зборника радова са 16. међународног научног скупа (2010) повећава и број учесника и број радова, као и да се повећава број емпиријских истраживачких радова (у односу на теоријско-аналитичке радове), а аспекти проучавања даровитости бивају разноврснији. Општи закључак је да је повећан научни интерес за истраживање

даровитости који, међутим, и даље остаје без адекватне друштвене подршке у контексту повезивања научног дискурса и праксе образовања и васпитања даровитих.

Кључне речи: даровитост/ врсте истраживања/ методе истраживања/инструменти истраживања/тенденције

Tendencies in research of giftedness

Constant need to make educational practice more efficient and higher quality open space for general knowledge in specific areas to become the starting point of empirical researches. This allows that pedagogical knowledge and principles are put into the context of practical application and to verify in practice. Giftedness as a complex phenomenon requires theoretical and empirical approach in researching. Giftedness as a research problem in Serbia in the last two decades, specifically since 1995, was intensively studied under the auspices of the Pre-School Teacher College, which grew into High School of Professional Studies in Education of Pre-School Teachers "Mihailo Palov" in 2007. The proof of that are 17 international conferences (16 published collections of work-papers from these meetings) and published studies and monographs devoted to the issues of giftedness. Keeping in mind the importance of held scientific conferences and collections of work-papers from these meetings, we did a theoretical analysis of published scientific work-papers with the main objective to find out if there are some tendencies in the researching giftedness in the past 17 years. We set up several research tasks: to analyze and examine the most common types of research concerning giftedness, to analyze and examine which are most commonly applied methods and instruments of research giftedness with special reference to the frequency of the use known and standardized instruments, to analyze the representativeness of samples in the empirical researches, to analyze the scientific profile of researchers. A particular research task related to the analysis of the issues of giftedness which were usually in the center of research interest of the authors of published scientific papers. The sample includes 614 scientific papers published in 16 collections of papers from international conferences held in Vršac since 1995. by 2010. It was purposeful sample. It was found that in the published scientific works dominated applied researches and the smaller number of experimental and longitudinal studies of giftedness. Among the research instruments, researches most commonly used surveys and less personality tests and ability tests. Regarding the profile of researchers, pedagogues and psychologists prevail. Research samples in empirical research works are representative in terms of number of subjects and by including the gifted children and youth from preschool to university students. From the first scientific meeting (1995) until the 16th international scientific meeting (2010) there was tendency of increasing the number of participants and number of scientific paper-works, as well as increasing the number of empirical researching (in relation to the theoretical-analytical works). Also, aspects of the researching giftedness had become more diverse. The general conclusion is that there is increased interest in scientific researching giftedness which, however, still remains without adequate social support in the context of the connecting scientific discourse with practice of education gifted.

Key words: giftedness/ type of research / research methods / research instruments / trends

**Nițulescu Lavinia, l.nitulescu@uem.ro,
n.lavinia@gmail.com**

**Vișan Alina, a.visan@uem.ro
Universitatea „Eftimie Murgu” din Reșița**

IMPACTUL EXERCITIILOR DE GRUP ASUPRA CREATIVITĂȚII

Metodologia de cultivare a creativității constituie una din principalele preocupări ale practicii educaționale, reprezentând totodată un subiect de interes pentru cercetarea aplicativă din domeniu. Registrul metodelor este deosebit de amplu: brainstorming, sinectica, metoda Frisco, metoda Delphi, metoda pălăriilor colorate a lui de Bono, discuția panel etc.

Experimentul întreprins și prezentat în lucrarea de față își propune evidențierea efectelor participării studenților la un program interactiv axat pe dezvoltarea creativității. Programul este axat pe *componenta metodologică* (implicând utilizarea în cadrul cursurilor și a aplicațiilor, a unor metode precum:

tehnică acvariului, AIDA, GAP, împărțirea opiniilor, STAD, metoda Frisco, mozaic, asaltul de idei, voturile diferențiate, controversa constructivă ș.a.).

Concluziile studiului relevă existența unui impact pozitiv al măsurilor întreprinse în cadrul etapei experimentale asupra formării studenților, în ceea ce privește: nivelul creativității, al achizițiilor cognitive și al modificărilor atitudinale - comportamentale.

Cuvinte cheie: creativitate, interactivitate, metode

Nițulescu Lavinia, l.nitulescu@uem.ro,

n.lavinia@gmail.com

Vișan Alina, a.visan@uem.ro

„Eftimie Murgu” University of Reșița

THE IMPACT OF GROUP EXERCISES ON CREATIVITY

The methodology for creativity cultivation is one of the main concerns of the educational practice. In the same time it represents a topic of interest for applied research in the field. The register of methods is very large: brainstorming, sinectics, Frisco method, Delphi method, Bono's method of colorful hats, panel discussion.

The experiment presented in this paper aims at highlighting the students' participation in an interactive program focused on the development of creativity. The program is focused on *methodological component* (involving the use during courses and applications of methods such as fishbowl technique, AIDA, GAP, sharing opinions, STAD, Frisco method, jigsaw, brainstorming, different votes, constructive controversy).

The findings of this study reveal a positive impact of the measures undertaken during the experimental stage on the students' training, regarding: the level of creativity, the cognitive acquisitions and the behavioural changes.

Key words: creativity, interactivity, methods

Проф. др Александар М. Петровић,

Универзитет у Приштини

Филозофски факултет Косовска Митровица

Косово-Србија

aleksandarpet1@gmail.com

ПРИЛОГ МЕТОДОЛОГИЈИ РАЗМАТРАЊА ПРОБЛЕМА ДАРОВИТОСТИ У ДУХОВНИМ НАУКАМА

(МЕТОДОЛОШКИ ПРИСТУП ОПИСУ ФЕНОМЕНА ДАРОВИТОСТИ КАО НАУЧНОГ
ПРЕДМЕТА У ЊЕГОВОЈ ДУХОВНОЈ САМОРАЗВИЈЕНОСТИ)

Извесно је да се процедура установљивања феноменолошког смисла појма даровитости конституише педагошким методама, које указују на инклузивност надарености и генијалности. Кант је појам укуса свео на лепо, а истовремено му одузео сазнајни смисао, па се моћ суђења притајено повукла пред генијалношћу као отроисаним појмом, показујући и својеврстан рефлексивни страх од појма `надарености`. Тако су у новоразвијаној филозофској дисциплини естетици у први план доспели појмови генија и доживљаја, са којима се искључивао интерсубјективни елеменат, а и сам разум у радикалним увођењима крајње ирационалне категорије уметности доживљаја, чему је оправдано приговорио Хегел својим онтолошким утемељивањем идеје апсолутно лепог, као праведног и истинитог поимања, превазилазећи таква застрањивања. Изграђено искуство свести из Хегелове *Феноменологије духа* показује да се мисаона дела поимања (делорадњи, чинодесјествовања) сједињавају са посматрањем у јединственом процесу, те да нема изоловане естетске свести у остатку трансценденталне аперцептивности, или становишта од кога би се самосвесно полазило. У делу *Истина и метод* (1960), Ханс Георг-Гадамер је поставио као основно естетичко искуство, поред историјског и лингвистичког, али је у критичности према њему показао и оне романтичне

предрасуде везане за појам генија, које и саму талентованост или даровитост показују у једном изоштренијем светлу, дакле и са наличја. Происходи да унуташња прецизност коју захтева уметничко дело, или логичка сувислост у философским разматрањима, могу да имају тек слабо упориште у појму надарености, јер он управо ове педагошки важне категорије компетенције заобилази и нарушава. Способност за брзо схватање и упамћивање није никаква гаранција против брзоплетости, тако да је дубина увида увек повезана са напором и марљивошћу, са неolakшаним и небрзоплетим поимањем напорног рада на стварима. Склоност Хегеловој, неромантичкој преференцији појма рада у философији следио је Гадамер и у његових пет херменеутичких студија о Хегеловој дијалектици (*Hegels Dialektik. Fünf hermeneutische Studien*, Tübingen, 1971, прев. Бгд., 2003), неодложно нагласивши поимање запуштених питања античке дијалектике, `изокренутог света` и идеје његове научне логике према ирационалној субјективности доживљаја. Ту је он показао сву илузорност претендовања на редуковање искуства на поједини доживљај који би лежао у постигнутим увидима, занемарујући онај смисао целине коју истина сама у себи носи у експликацији полагања рачуна о самом приступу легитимисањем управо методе разумевања. Појмови моћи суђења су променљиви, што је Хегел одлично уочио инсистирајући на резултатима или закључку, тако да су они, како би одговарали стандардима научне методике, превођени у субјективне судове, да тек у резултацијама истинитости према карактеру педагошке ваљаности приступа у докучивању методологије научне истине. У томе се Хегел показао као веома проницљив, разматрајући феноменологију као први део свог научног система, а на то је указао и А. Ф. Лосев, с тим да је хегеловска феноменологија сама виђена као присутна дијалектика, тј. логосна наука. Иван Иљин одатле је извукао закључак да онај ко је талентован треба да се клони поборништва и аплауза, а да педагошки метод треба да буде опомињање на важност улагања напора, на ненадокнадивост уложеног рада који уноси духовну вредност у стварање, док геније ради и онда када се чини да ништа не ради.

Кључне речи: Методологија, Надареност, Моћ суђења, Феноменологија, Научна логика

**Prof. dr Aleksandar M. Petrovic,
University in Pristina,
Philosophical phaculty in Kosovska Mitrovica
Kosovo-Serbia**

ABOUT METHODOLOGY OF CONSIDERATION IN A HUMAN SCIENCES

/Methodological approach to the description of a phainomenon of giftness, as a subject of science in his selfdevelopment conception/

It is evident that procedure of a cognition of a phainomenological sence of a concept of giftness is constituted by the paedagogic methods, who enshoved the inclusion of a giftness and a geniality. Concept of a taste Kant simpicited on a beauty, and in tha same time take off his cognitive sence with it. The power of a judgment is unvisible taking down in front og of geniality as a revealed concept, shows also a some reflexive fear to the concept of `giftedness`. On that way in aesthetic enriched the concepts of a genious and intropassion, with whose element of intersubjectivity stay a closen, and also sa reason, with a radical introduction of a extremely irrational cathegory of art of empathy, on what Hegel give a right answer wit a onthological grunding of the idea of beauty, as a right an truth conceping, overwieving that inclinations. The making experience of a consciousness in a Hegels Phaenomenology of spirit shows that the thinking works in the conceptualization (taethandlung) make a unity with a considerations as a unique process, and that not resting any kind of aesthetic consciousness in the less sort of transcendental apperception, or a position of the independent starting. In the book `Wahrheit und Methode` (1960), Hans Georg-Gadamer start with a ground of a aesthetic experience with historic and linguistic, and stay on stand point of a critique position who shows the romantic rejective forjugementness connected with a conception of genius, who the giftness alone makes more evident in the stronger light, i.e. behind the apparence. It takes the resoult that praecision from within by the praescriptions of art work, or the logical coherence in a philosophical theories, may have a weak grounding in the concept of giftness, because he amfibolically unseen ud destructed that pedagogicaly main cathegories of competention. Enforce inhibition for the quick

understanding and memorizing have no any guaranteed against rush activities, and the deepness of evidence is always connected with the effort and diligence, with a stroussess and unrush conceping of the effort working on a things. Ability to the Hegels unromantic preference of the concept of working in the philosophy, Gadamer shows in the five studies about Hegels dialectic (*Hegels Dialektik. Fünf hermeneutische Studien*, Tübingen, 1971, прев. БГД, 2003), appostrophied conceptions of a misunderstandings with a questions of antique and modern dialectic, `turn inside world`, and ideas of his knowledge of logic in relation with irrational subjectivity of empathy. There he shows a illusions in the pretensions of a reduction of the experience on a single empahy leing in the enriched inspections, covered with it a sence of the wholeness who truth alone have in herself, in the explication of the giving the rationes about the methodology approaching of the problems by the legitimacy of it method of understanding. The concepts of the power of jugement are changible, and Hegel was insisted on a results or on a conclusions, translating them in the subjective judges by the paedagogical values in the reaching of methodical knowledge of truth. In that Hegel shows his smarting with consideration of a phaenomenology as a first part of his scientific system, what was a good objection of A. F. Losev that Hegels phaenomenology is also seen as a present dialectic, i.e. logical knowledge. Ivan Ilyn explored it in the conclusion that someone who is talented needs carred of from the applauding, and that paedagogical method means conciles for the value of more working, that inhabitant working incoming a spiritual values in the creations, sed a genius works also when it seems that he don't work anything.

Key words: Methodology, Giftness, Power of judgement, Phanomenology, Knowledge of Logic.

Asist.univ.dr. Prodan Gianina Cătălina
Universitatea „Eftimie Murgu” din Reșița
g.prodan@uem.ro

Impactul concepțiilor educaționale ale profesorilor din Regiunea de Vest a României în curriculumul pentru elevi supradotați și talentați

Într-un raport național privind educația elevilor supradotați din școlile din Anglia, regăsim afirmația: “Nici o școală nu poate afirma că nu are elevi supradotați sau talentați”. Elevii supradotați și talentați ar trebui să fie identificați în interiorul școlii, nu în context național. Profesorii ar trebui să ofere un curriculum extins și echilibrat, care să respecte nevoile individuale și să permită oportunități de descoperire a talentelor. Scopurile și obiectivele, incluzând o prezentare a strategiilor de dezvoltare, predare utilizate de către profesori, sunt importante.

Întrebarea este dacă profesorii din România (Regiunea de Vest) sunt pregătiți să devină experți în procesul de „educare” și „cultivare” a talentelor în sălile de clasă? Astfel, în cercetarea noastră am intervievat 672 profesori din 30 școli din Regiunea de Vest a României. Scopul nostru este de a identifica concepțiile lor educaționale (traditionalism, realism, idealism, experientialism, existentialism), inclusiv modalitatea de predare utilizată, și de a le compara cu caracteristicile și nevoile elevilor supradotați și talentați.

Cuvinte cheie: curriculum, concepții educaționale, elevi supradotați

Ph. D. Assistant Prodan Gianina Cătălina
„Eftimie Murgu” University of Reșița
g.prodan@uem.ro

The Impact of Teachers' Educational Conceptions from West Region of Romania to the curriculum for Gifted and Talented Pupils

In a national rapport for the education of highly able pupils in England, focusing on the government's Excellence in Cities school, it is noted that „No school can say it has no gifted or talented pupils.”¹ Gifted and talented pupils should be identified within the context of their school, not within a national context. Teachers should offer a broad and balanced curriculum that takes account of individual

needs and allows the opportunities to reach out the talents. The aims and objectives, including an overview of how the school is able to approach the teachers of over- developed students, are important.

The question is, whether teachers from Romania (the West Region) are prepared to become experts in both “schooling” and “nurturing” the gifts and talents in their classroom? So, in our research, we interviewed 672 teachers from 30 schools of the West Region. Our aim is to identify their educational conceptions (traditionalism, realism, idealism, experientialism, existentialism), including their way of teaching, and then to compare them with the typical characteristics and needs of the gifted and talented pupils.

Key words: curriculum, educational conceptions, gifted pupils.

**Predrag Prtljaga, Visoka škola strukovnih studija
za obrazovanje vaspitača „Mihailo Palov“ u Vršcu**

Realno i virtuelno – dva lica darovitosti

Činjenica je da broj identifikovanih, višestruko prevazilazi broj ispoljenih, darovitih ličnosti. Pouzdanim istraživačkim metodama, svojim rečima, delima i rešenjima brojni pojedinci bivaju *označeni* kao daroviti, međutim, okolnosti, društvo i surova činjenica da život treba *preživeti*, čine da se mnogi talenti, sklonosti i nadahnuća izgube u vrtlogu, koji vođen voljom Božijom, često nismo u stanju da kontrolišemo. Ilija Bašičević Bosilj, slikar kaže: *Teško je poznati život, a slikati je lako, treba samo započeti posle ide samo, slaže se jedno na drugo i kad svršiš sliku vidiš da je na njoj šareno sve kao u životu i da svaka istina ima dva lica*. Talenat mnogih slikara, pesnika, umetnika, inovatora otkriven je i ispoljen u njihovim poznim godinama.

Zaista, *istina ima dva lica*; glomaznih, ispućalih šaka od fizičkog rada zemljoradnik Ilija Bosilj u 62 godini života uzeo je slikarsku četkicu u ruke, vešta vezilja Zuzana Halupova sa 40-ak godina počinje da slika, a danas nijedna galerija naivne umetnosti u svetu na bilo kojem kontinentu nije kompletna ako nema njenu sliku, Unesco joj je organizovao osam samostalnih izložbi u najvećim svetskim metropolama, a Unicef je njene slike kao razglednice štampao u višemilionskim tiražima.

Primenu adekvatnih metoda za rano otkrivanje darovitih trebalo bi obogatiti iskustvima osoba koje su svoje talente relativno kasno otkrili i ispoljili. Isto tako, neke naizgled loše stvari mogu kriti mnoge značajne poruke, i mi često baš u životnim teškoćama otkrijemo neku svoju sposobnost ili talenat za koji nismo znali da ga posedujemo. Zahvaljujući računarima i visokotehnološkim dostignućima u oblasti elektronike, istraživači bi danas mogli, odgovarajuću darovitu osobu, kreiranjem modela virtuelne realnosti, smestiti u različite životne situacije, a kao rezultat bi mogli dobiti njegovo ili njeno ponašanje u datim okolnostima. Na osnovu ovih rezultata bilo bi moguće realnije proceniti mogućnosti ispoljavanja njihove darovitosti, kao i sačiniti smernice kako do željenog cilja doći. Međutim, nikako ne treba izgubiti iz vida činjenicu da takvim ponašanjem negativni uticaji ne ugroze pozitivne strane ispoljene darovitosti.

Ključne reči: daroviti, metode, pozno stvaralaštvo, računari, virtuelna realnost

Predrag Prtljaga, Preschool Teacher Training College “Mihailo Palov“ Vršac

Real and Virtual – the Two Faces of Giftedness

It is beyond dispute that the number of identified is significantly higher than the number of manifested gifted personalities. According to reliable research methods, according to their words, deeds and solutions numerous individuals are *labelled* as gifted; however, circumstances, society and the harsh fact that one should survive in life cause many talents, inclinations and inspiration to be lost in the vortex that is led by the will of God and we are often not able to control it. Ilija Basicевич Bosilj, a painter, says: *It is difficult to know life, to paint it is easy; one should only begin and then it goes on itself, one goes on top of another and when it is finished you can see that everything on it is vivid and colourful just like life, and that every truth has two faces*. The talent of many painters, poets, artists, innovators has been both discovered and manifested in their later years of life.

It certainly seems that *the truth has two faces*; the farmer Ilija Bosilj 62 years old took a brush in his big harsh hands tired of physical work in the fields, while a skilful embroiderer Zuzana Halupova

started painting when she was 40; nowadays none of the galleries of naive art in the world is not complete if it does not have her painting in its collection; UNESCO has organized 8 independent exhibitions in the greatest world cities and UNICEF has printed her paintings as postcards in millions of copies.

The application of adequate methods for early identification of the gifted should be enriched and supplemented by the experiences of persons who have discovered and manifested their talents rather late in life. At the same time, some seemingly negative things can hide many significant messages, and it is often the case that in difficult life circumstances we can often reveal some ability or talent we did not know existed earlier. Due to computers and high technology achievements in the field of electronics, creating a model of virtual reality, researchers could nowadays put a gifted person into various life situations and this could result in the model of his or her behaviour in given circumstances. According to these results it would be possible to more realistically evaluate the possibilities opened up for them to manifest their giftedness, as well as to create guidelines how to reach a desired aim. However, it should be always born in mind that in such a behaviour negative influences should not jeopardise positive sides of manifested giftedness.

Key words: gifted, methods, creativity in late years of life, computers, virtual reality.

Dr sc. Dario Saftich
EDIT Rijeka, Rijeka
dario.saftich@ri.htnet.hr

Nadarenost i princip neodređenosti

Nadarenost je samo potencijal koji se može razviti, potisnuti ili, čak, poništiti, ovisno o utjecajima okoline na nadareno dijete. Hoće li se taj potencijal otkriti, ovisi o različitim vanjskim i unutarnjim čimbenicima. Označavanje je obično propratna posljedica identifikacije darovitih, jer identifikacijom utvrđena karakteristika svrstava pojedinca u jednu kategoriju stereotipnih obilježja. Opći stereotip kategorije postaje osnova za stav okoline prema pojedincu, što ima posljedice po njegov razvoj. Zbog toga se može dogoditi da etiketa «darovit» može utjecati na promjenu stava darovitog prema okolini i prema sebi. Tu se javlja, dakle, svojevrsni princip neodređenosti. Ako za cjelinu darovitih može vrijediti determinizam koji omogućuje predviđanje, to ne znači da u situaciji determiniranog kaosa on vrijedi na istoj razini i za dijelove cjeline.

Ključne riječi: nadarenost, utjecaj, determinizam, neodređenost

Giftedness and principle of irresoluteness

Giftedness is simply potential which can be nurtured, suppressed or even eliminated, all depending on the environment's influence on the giftedness child in question. Whether that potential will indeed be identified depends on various external and internal factors. Labelling usually occurs as a consequence of the talented individuals' identification, as identification of certain determined characteristics places the individual into a category marked by stereotypical traits. The general stereotype tied to the category becomes a basis upon which the community's attitude towards the individual is founded, an occurrence that affects his development. As such, being labelled "gifted" may alter the individual's perception of his environment, as well as of himself. Thus, a certain principle of irresoluteness occurs. If the determinism that enables prediction applies to the integrity of those gifted, that doesn't imply that it applies in the same extent to parts of that integral whole in a situation of determined chaos.

Keywords: giftedness, influence, determinism, irresoluteness

Margarita Silantjeva
MGIMO University MID Russia
Philosophy Department Moscow, Russia
silvari@mail.ru

Методологические основания определения границ одаренности и возможностей ее диверсификации в свете подходов современной философии культуры

В условиях современного «глобального социального сдвига» наметилось *размывание границ личности за счет включения ее в поле массовых коммуникаций*, поставившее вопрос определение границ одаренности в условиях информатизации. Трактую *одаренность* сквозь призму философии культуры как *выход личности в сферу духовной свободы, связанный с самостоятельным преодолением пороговых показателей, являющихся средними для своего историко-культурного «локуса» и продвигающих культуру по пути творческого саморазвития*, необходимо указать ряд ее особенностей в новых условиях. Так, сегодня одаренность определяются не только «внутренними» факторами (раскрытие взрывного потенциала «охоты» - страстного желания контакта и взаимопонимания со взрослым), но и «внешними» социокультурными обстоятельствами. К последним относятся когнитивные «сдвиги» современной культуры и процесс неoантропологизации, задающие требование комбинации позитивной психологической динамики развития личности («человеческой одаренности») и ускоренного считывания референтных знаков (в том числе, и визуализированных).

Ключевые слова. Философия культуры, педагогика, границы одаренности, влияние информатизационных технологий, психологическая динамика развития личности, визуализация культуры, инфантилизация культуры, аутизация культуры, «задержанная» и «опережающая» одаренность.

M.V.Silanteva

Methodological foundations and endowments determine the boundaries of possibilities to diversify its approach in light of contemporary philosophy of culture

In today's "global social shift" there has been a blurring of identity by incorporating it into the field of mass communications, raising the question delimitation of talent in the information. Treating talent through the prism of the philosophy of culture as a way of personality in the sphere of spiritual freedom that is associated with self-overcoming of thresholds, which are averages for their historical and cultural "locus" and promote a culture of creative self-development path, you must specify a number of features in the new environment. So, today is not only determined by the talent of "internal" factors (the disclosure of the explosive potential of the "hunt" - a passionate desire to contact and understanding with an adult), but also 'external' socio-cultural circumstances. The latter include cognitive "progress" of modern culture and the process neoantropologizatsii defining the requirement of a combination of positive psychological dynamics of the individual ("human talent") and fast readout of the reference marks (including, and visualized).

Ofsted (2001), Providing for gifted and talented pupils: an evaluation of excellence in cities and other grant-aided programmes, www.ofsted.gov.uk

Keywords. The philosophy of culture, education, border gifts, the impact of technology informatizatsionnyh, psychological dynamics of personality development, the visualization of culture, infantilization of culture, autizatsiya culture, "delayed" and "anticipatory" talent.

Prof. dr sc. Dragica Stanojlović
Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača „ Mihailo Palov“ Vršac
drsdragica@hemo.net

METODOLOŠKE SPECIFIČNOSTI U PROUČAVANJU SOCIJALIZACIJE DAROVITE DECE

Proces socijalizacije podrazumeva socijalno učenje u društvenom okruženju. Socijalizacija, kao aktivni proces razvijanja ljudskih sposobnosti neophodnih za aktivno i pasivno učestvovanje u društvenim sistemima, odvija se kao neprekidni interaktivni odnos društvenih sistema i pojedinca.

Deti se rađa bez ikakvih kulturoloških obrazaca, koje postepeno uči u sistemima u kojima se razvija. Generalni procesi učenja socijalnih obrazaca počinju neposredno posle rođenja i odvijaju se tokom čitavog života.

Iako proces socijalizacije ima opšta obeležja koja važe za ljudsku vrstu, svaka socijalizacija se odvija u konkretnim društvenim uslovima obuhvatajući različite sadržaje koji treba da budu preneti deci u periodu ranog detinjstva i mladosti.

Proučavanje procesa socijalizacije odvijalo se, i odvija se, u okvirima društvenih nauka: socijologije, antropologije i psihologije. Svaka od ovih naučnih disciplina definiše socijalizaciju sa sopstvenih utemeljenja, i često ne postoje usaglašeni metodološki pristupi definicijama. Proučavanje pojma socijalizacije sa stanovišta pomenutih nauka može da nametne zaključak da se ove naučne discipline bave sistemima vrednosti koji se odnose na prosečnu većinu, koja treba da pređe put od biološke jedinice do ličnosti sa individualnim karakteristikama koje u sebi nose zajedničke obrasce za pripadajuću grupu, ali i specifičnosti koje je određuju kao autonomnu i jedinstvenu organizaciju.

Tokom procesa socijalnog učenja, formira se ličnost sa karakteristikama koje je određuju kao pripadnika određene etničke, rodne ili interesne grupe. Individualne karakteristike imaju ulogu da se usklađuju sa opšteprihvaćenim, čiji je osnovni cilj da se razviju poželjni oblici ponašanja koji bi bili u funkciji održanja društvenih sistema.

Da bi se društveni sistem održao, potrebno je da njegovi članovi poseduju mentalne resurse koji će im omogućiti da prihvate i primenjuju obrasce koji održavaju stabilnost sistema.

Naučne discipline koje se bave suštinom socijalizacije nedovoljno pažnje posvećuju ličnostima koje poseduju natprosečnu kompetenciju u jednom ili više domena sposobnosti koje se ispoljavaju u ranom detinjstvu.

Sticanje znanja, motiva i razvoj stavova koji su potrebni za realizovanje određenih društvenih uloga ne mogu da budu jednostavno preneti na sve članove društvenog sistema. Proces socijalizacije darovitih treba da se odvijaju uz posebnu podršku društvenog sistema, ali se ove činjenice nekada zanemaruju jer još uvek ne postoji jedinstvena metodologija koja bi se primenjivala u radu sa darovitim.

Teškoće u postavljanju temelja jedinstvenoj metodologiji u obrazovanju darovitih svakako da nastaju i zbog nejedinstvenog naučnog stava o didaktičkim modelima koji bi podsticali stvaralaštvo darovite dece.

Nedovoljna usaglašenost u metodološkim pristupima darovitim može da ima i pozitivne efekte jer ostavlja mogućnosti kreatorima programa koji se bave darovitim da ih prilagođavaju ličnostima svakog deteta, ali može da pokaže i svoje negativne efekte, ako državni sistem kao kohezivna organizacija ne ispuni u celosti sopstvenu ulogu, i darovite ostavi brizi samo obrazovnog sistema.

Didaktičke metode u radu sa darovitim treba da teoretski postavljaju i praktično primenjuju posebno edukovane osobe iz obrazovnog sistema, ali u porodnici i interakciji sa državnim sistemom koji treba da konstantno investira ekonomske resurse u razvijanje sposobnosti darovitih, jer će samo takvim investicijama društveni sistem biti u stalnom usponu.

Polazne osnove za metodološke pristupe treba da daju društvene naučne discipline koje se problemom socijalizacije bave, ali implementaciju i validizaciju mogu da sprovedu osobe koje se neposredno bave darovitim.

Socijalizacija darovitih zahteva, uz opšte prihvaćena pravila učenja društvenih normi, posebne programe koji bi omogućavali da se njihova kompetencija razvija nesmetano i podsticajno, zbog čega je neophodna tesna saradnja naučnih institucija koje su u svom istraživačkom radu potavili programe i vežbe prilagođene svojstvima darovitih i držanih institucija koje bi prihvaćene programe implementirali u predškolske i školske sisteme kao obavezni deo edukativnog sistema. Takva konekcija i sinhronizacija omogućila bi da se darovitim pruži jednaka šansa za razvoj njihove kompetentnosti u svakom delu državnog sistema.

Ključne reči: socijalizacija, darovita deca, didaktički modeli, društveni sistemi

SPECIFIK METHODOLOGY IN THE STUDY OF GIFTED CHILDREN

The process of socialization involves social learning in the social environment. The socialization, as an active process of developing the human skills necessary for active and passive participation in social system, is performed as a continuous interactive relationship between social systems and individuals.

A child is born without any cultural patterns which are gradually learning the system in which it develops. The general form of social learning process begins immediately after birth and takes place throughout life.

Although the process of socialization has general characteristics that apply to the human species, each socialization takes place in concrete social conditions, including a variety of topics that should be transmitted to children during early childhood and adolescence.

The study took place in the socialization process and takes place within the other social sciences: sociology, anthropology and psychology.

Each of these disciplines to define their own socialization of scientific foundation, and often there are no agreed definitions and methodological approaches. The study of the concept of socialization from the point of these science can impose the conclusion that the scientific discipline dealing with value systems that are related to the average most of which should not exceed the time of biological specimens to the person with individual characteristics, which incorporates the common patterns for the corresponding group, and specifically as determined by the unique and autonomous organization. During the process of social learning is formed with personality characteristics that were defined as members of ethnic, gender or interest groups.

Individual characteristics have a role to coordinate with the generally accepted, with the primary goal to develop desirable patterns of behavior that would serve the maintenance of social systems.

The members of social systems should have the mental resources to enable them to accept and apply patterns to maintain system stability.

Scientific discipline dealing with the essence of socialization does not pay enough attention to personalities who have above-average competence in one or more domains abilities that are manifested in early childhood.

The processes of socialization of gifted should take place with the special support of the social system, but these facts are sometimes ignored because there is still no single methodology that could be applied in working with gifted children.

Insufficient harmonization of methodological approaches in gifted children may give positive results because the program makers with the possibility to adapt the personality of each child.

Teaching methods in working with gifted children should be set and applied especially educated people from the education system, but the coordination and interaction with the state system.

Points for the methodologies used to provide social science disciplines dealing with socialization but the implementation and evaluation can handle people who directly involved in gifted.

The socialization requires special gifted programs would be allowed to freely develop their competencies which require close cooperation between science and government institutions. Such connectivity and synchronization to enable gifted children to provide equal opportunity to their competence in every part of the state.

Keywords: gifted children, didactic models, social system, state system, relationship

Jasmina Starc, PhD

Faculty of Business and Management Sciences

School of Business and Management

Novo mesto, Slovenia

starci@siol.net

jasmina.starc@vs-nm.si

METHODS OF DETECTING OF GIFTED EMPLOYEES IN AN ORGANIZATION

Giftedness and work with gifted is recently receiving more and more attention and appreciation. Companies are increasingly recognizing the competitive advantages as skills and creativity of its employees which bring significant contribution to them. In many cases the company itself is almost unaware who is gifted and is not devoting enough attention to identify, motivate and guide gifted individuals. Their skills are often not optimally used in working process and their giftedness is mostly overlooked. Of course, this raises the question of how to detect them and how to work with them. In this paper we present methods that

can help identify gifted employees by internships, mentoring, development of competence profiles, observatories, rotation of jobs, educational opportunities and encouraging creativity. Using these methods, organizations want to create a creative environment that is friendly to gifted individuals and focused on productivity.

Key words: giftedness, gifted employees, methods of detecting of gifted, work environment

Nadarjenosti in delu z nadarjenimi se v zadnjem času namenja več pozornosti. Podjetja se vse bolj zavedajo konkurenčnih prednosti, ki jim prinašajo sposobnosti in ustvarjalnost njenih zaposlenih. V podjetjih skoraj ne vemo, kdo je nadarjen; prepoznavanju, motiviranju in usmerjanju se ne posveča dovolj pozornosti. Velikokrat tudi niso optimalno izkoriščene njihove sposobnosti v delovnem procesu in njihova nadarjenost je spregledana. Seveda se ob tem postavlja vprašanje, kako jih odkriti in kako z njimi delati, zato v prispevku predstavljamo metode, ki lahko pripomorejo k identifikaciji nadarjenih zaposlenih: pripravništvo, mentorstvo, oblikovanje kompetenčnih profilov, opazovalni centri, rotacija delovnih mest, možnost izobraževanja ter spodbujanje ustvarjalnosti. S pomočjo teh metod želijo organizacije ustvariti ustvarjalno okolje, ki je prijazno do nadarjenih in usmerjeno v produktivnosti.

Ključne besede: nadarjenost, nadarjeni zaposleni, metode odkrivanja nadarjenih, delovno okolje

Milena Stipić, mast. pedagog.
Dr Radovan Grandić
Filozofski fakultet, Novi Sad
milenaletic@gmail.com
grandic@neobee.net

NOVI TOKOVI U ISTRAŽIVANJU DAROVITOSTI

U radu je učinjen pokušaj da se potcrtaju ključne razlike između starih i novih shvatanja darovitosti i rasvetle "detalji" koji stoje iza kvalifikacije savremenih teorija kako bi se ukazalo na nove tokove u istraživanju darovitosti.

Priroda razlika između starih i novih koncepcija darovitosti upućuje na zaključak o postojanju dve različite paradigme. Promena paradigme podrazumeva nove okvire, ciljeve i probleme u istraživanju darovitosti, novi ugao gledanja na izvore izuzetnog postignuća i njegove efekte, a sa promenom paradigme pojačava se i interesovanje za to na koji način se darovitost prepliće sa raznim varijablama ličnosti i sredine i kakvi su ishodi ove interakcije duž čitave razvojne putanje.

Analizirajući ove nove tokove u istraživanju darovitosti, namera autora jeste da ukažu na to u kojoj meri je ova oblast, uspostavljanjem novog poretka, zaista raskrstila sa starim koncepcijama i da li su savremene koncepcije, koje pretenduju da daju određenje "istinske" ili "prave" darovitosti, uistinu prave koncepcije darovitosti.

Ključne reči: darovitost, istraživanje darovitosti, promena paradigme.

Milena Stipić, MA
Prof. dr Radovan Grandić
Philosophical Faculty, Novi Sad

New Trends in Giftedness Research

An attempt has been made in the paper to underline the key differences between the old and new views on giftedness and to elucidate the "details" behind the qualifications of contemporary theories in order to point to new trends in giftedness research.

The nature of the differences between old and new conceptions of giftedness refers to a conclusion that there are two different paradigms. Paradigm shift implies new frameworks, aims and problems in giftedness research, new viewpoint on the sources of extraordinary achievement and its effects;

furthermore, paradigm shift intensifies the interest in the ways giftedness is interwoven with various variables of a personality and environment, as well as what are the implications of the interaction between the two throughout development.

Analysing the new currents in giftedness research, the authors aimed at pointing to the extent the field has truly abandoned the old concepts through the establishment of a new order and at dealing with the issue of whether the modern conceptions, pretending to offer the determination of a “true” or “real” giftedness, actually are the real conceptions of giftedness.

Key words: giftedness, giftedness research, paradigm shift.

Dr Petar Stojaković
Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet
Univerzitet u Banjoj Luci
profstojakovic@yahoo.com

Postupak meta-analize i proučavanje povezanosti varijabli reda rođenja i darovitosti (kreativnosti)

Na osnovu većine dosadašnjih istraživanja o povezanosti varijabli reda rođenja, veličine porodice i darovitosti (i kreativnosti) može se zaključiti (Stojaković, 2000) da prvorodena djeca kao i jedinčad – pokazuju veći nivo motivacije za postignućem, veći smisao za odgovornost; u svojim socijalnim odnosima pokazuju visok nivo orijentacije prema odraslima i više su kooperativna. Kao slabije strane im se pripisuju visok nivo anksioznosti i konzervativizam.

Što se tiče kasnije rođene djece (najmlađe ili mlađe djece u porodici), u tim istraživanjima je nađeno da ona pokazuju visok nivo osjećanja neadekvatnosti, ali istovremeno posjeduju visok nivo sposobnosti socijalnog snalaženja. Vole da se druže i lako sklapaju prijateljstva, više su spremna da se upuste u rizike i slično. Novija istraživanja u ovoj oblasti, tj. o značaju veličine porodice i reda rođenja po razvoju određenih osobina ličnosti djeteta (F. J. Sulloway, 1990, 1996), daju nešto detaljniji uvid u procese porodične dinamike ističući još veći značaj veličine porodice i reda rođenja (kao porodičnih varijabli) na razvoj ličnosti darovitih pojedinaca. Ove i druge razlike među starijom i mlađom djecom bile su predmet obimnog istraživanja Franka Soloveja (F. Sulloway, 1996). Vrijednost ovog istraživanja je i u tome što je uspjelo da unose mnogo više reda u ovu oblast savremenih istraživanja. To mu je pošlo za rukom posebnom tehnikom analize postojećih istraživanja i istraživačkih podataka koja se u naučnoj metodologiji zove – *meta analiza*. To je metod kvantitativne i kvalitativne obrade rezultata iz više različitih istraživanja o istom ili sličnom problemu – gdje se izvlače zaključci do kojih ta istraživanja kao pojedinačna nisu mogla da dođu. U različitim istraživačkim metodologijama i statističkim priručnicima postupak metaanalize se najčešće i određuje kao mogućnost kombinovanja rezultata nekoliko istraživačkih studija koje se bave srodnim ili sličnim istraživačkim problemima i hipotezama. Ovdje odmah treba naglasiti da je prednost metaanalize nad klasičnim kvalitativnim pregledom literature o istraživanjima srodnih fenomena, što se metaanalizom dobivaju precizniji podaci, jer se istraživački podaci različitih studija o istim ili srodnim fenomenima-kvantitativno kombinuju da bi se izvukao generalni zaključak. Taj generalni zaključak se sada može precizno, tj.kvantitativno, iskazati, za razliku od samo prostog kvalitativnog pregleda literature i istraživanja o nekim srodnim fenomenima

Ključne riječi: red rođenja, darovitost, kreativnost, metaanaliza, porodična dinamika, učenje, vaspitanje

Petar Stojakovic, PhD
Department of Psychology
University of Banjaluka

Metaanalysis and investigation of connection between birth order and giftedness (creativity)

Meta-analysis is a statistical technique in which the results of two or more studies are mathematically combined in order to improve the reliability of the results. Studies chosen for inclusion in a meta-analysis

must be sufficiently similar in a number of characteristics in order to accurately combine their results. When the treatment effect (or effect size) is consistent from one study to the next, meta-analysis can be used to identify this common effect. When the effect varies from one study to the next, meta-analysis may be used to identify the reason for the variation. One of the most potent factors impelling siblings to pursue different strategies is birth order. Whether you're older or younger than your sibling, hence temporarily stronger or weaker and more or less mature, has a big influence on what strategy could succeed for you. A newborn younger sibling is inevitably weaker and less smart than its older siblings for many years before it can catch up, if it ever does. Hence older children competing with younger siblings can often get their way by using their strength, bullying, asserting themselves, and dominating. Older siblings start out with another big advantage as well: parents have already made a big investment in them by the time that the next sibling is born. In all traditional human societies the first born is usually the parents' favorite, enjoying higher status. To overcome their disadvantage of a late start, younger children have to develop some strategy not based on brute strength such as: wheedling, developing social skills, appeasing or rebelling against older siblings, cultivating skills not already staked out by older siblings, and taking more risks. As in other matters, first borns conform more to their parents in social outlook, whether liberal or conservative, than do lateborns.

Key words: metaanalysis, birth order, giftedness, creativity, family dynamics, learning, education

Doc. dr Aleksandar Stojanović

Učiteljski fakultet - Beograd

Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača „Mihailo Palov“ - Vršac

vsvaskatedrapp@hemo.net

METODOLOŠKA OGRANIČENJA U PROUČAVANJU MORALNOSTI DAROVITIH

Fenomeni darovitosti i moralnosti su sami po sebi toliko kompleksni i složeni da je sasvim razumljivo što postoje brojne metodološke teškoće u istraživanjima moralnosti darovitih, kao i nedoumice u njihovom prevazilaženju. Stručne analize pokazuju da je neophodan holistički pristup, tj. celovito sagledavanje mnogobrojnih aspekata pri proučavanju ove problematike, jer su pokušaji primene pojedinih metodoloških koncepata rezultirali redukcijom istraživačkih problema i različitim metodološkim propustima. U radu se razmatraju još uvek otvorena metodološka pitanja u istraživanjima moralnosti darovitih pojedinaca: pluralizam, mogućnosti i ograničenja kvantitativne i kvalitativne paradigme, pozitivističkog i hermeneutičkog pristupa ovoj problematici, idiografskog i nomotetskog pristupa, alternativnih postupaka i dr. Razmatraju se mogućnosti prevazilaženja postojećih metodoloških ograničenja različitim tipovima triangulacije: teorijskom, interdisciplinarnom, metodološkom, istraživačkom i triangulacijom podataka.

Ključne reči: darovitost, moralnost, istraživački pristupi, metodološka ograničenja, triangulacija.

Dr Aleksandar Stojanović

Teacher Training Faculty – Belgrade

Preschool Teacher Training College “Mihailo Palov” Vršac

Methodology Limitations in the Research on Morality of the Gifted

The phenomena of giftedness and morality are by themselves so complex that it is understandable that there are numerous methodological difficulties in the research on morality of the gifted and the dilemmas how to overcome them. Professional analyses have shown that holistic approach is necessary, i.e. a comprehensive consideration of a number of aspects when dealing with the problem issue, having in mind that the attempts to apply certain methodological concepts have resulted in the reduction of research problems and various methodological oversights. The paper considers still open methodological problems in the research dealing with morality of gifted individuals: pluralism, possibilities and limitations of quantitative and qualitative paradigm, positivistic and hermeneutic approach to the issue, idiographic and nomothetic approach, alternative approaches, etc. The possibilities of overcoming the existing

methodological limitations through various types of triangulation: theoretical, interdisciplinary, methodological, research and triangulation of the data.

Key words: giftedness, morality, research approaches, methodological limitations, triangulation.

Проф. др Љубивоје Стојановић,

Висока школа струковних студија за образовање васпитача «Михаило Палов» Вршац

jlj6172@gmail.com

Истраживање даровитости као креативне различитости у теолошком контексту

Јединство и заједништво, као битне теолошке категорије човековог битисања, подразумевају различитост као предуслов стваралачке слободе. Тако се остварује стваралачка прогресија сваке слободне личности, што захтева стално препознавање свих облика човекове даровитости, стављање у функцију различитих стваралачких потенцијала. То се остварује као стално „служење већих мањима“ чиме даровитост добија посебну, креативну, димензију. На тај начин се непрестано увећава, а не губи, тим стваралачким поступком. Јер, није овде реч о уопштавању свега и свођењу на исту раван даровитости као великог потенцијала конкретне стваралачке личности и очигледног одсуства даровитости код других. Ради се о истицању даровитих личности у контексту креативне различитости, тако што је њихово стваралаштво препознато на прави начин и прихваћено као креативна различитост. На тај начин се у први план ставља поверење заједнице у стваралаштво појединца и успоставља саборна прогресивна динамика доброг стваралаштва. Тако се избегава гордост појединца, као и немоћна завист оних са мање стваралачког потенцијала; сви су ангажовани у делу заједничког бољитка. Тачно се зна место и улога сваког стваралачког субјекта, сви су стваралачки ангажовани и остварени по мери свога стварног дара и учињеног дела. Даровити остају истакнути појединци, заслужни ствараоци, али нису изоловани и одвојени од других у сопствену саможивост. Они су креатори бољитка и њихове заслуге су препознате и признате, али не стаје све ту јер нема места боготворењу људи и њихових дела. Све то добија посебну динамику и димензију онда кад постане креативна стваралачка чињеница у животу многих. То је ангажована даровитост у контексту конкретног живота заједнице, где је мера успешности себедавање. На тај начин се постиже прогресивна креативност као стално стваралачко усавршавање у коме се давањем себе и од себе, а не узимањем само за себе, највише стиче. То стицање није присвајање за себе, него је стално стваралачко препознавање и умножавање добрих дарова стварном добронамерношћу и непрестаном доброделатношћу.

Кључнеречи: даровитост, креативна различитост, себедавање, јединство, заједништво.

Exploration of ability as a creative diversity in theological context

Unity and witness, as important theological categories of human existence, involve diversity as a postulate for creative freedom. Thus a creative progression of each free personality is being accomplished, with a constant recognition of all kinds of human talents and the use of different creative potentials. This is being accomplished through a constant “wait of the magnates on the minors”, thus providing a special creative dimension for the gifts/talents, which are consequently being constantly enlarged instead of decaying. It's not about generalizing everything and drawing level between the gifts as large potentials of a creative personality and their absence in others. It's about emphasizing gifted personalities in the context creative diversity by recognizing their creativity adequately and accepting it as a creative diversity. Thus the trust of the community in the creativeness of the individual is placed foreground and the convocational progressive dynamics of a quality creativity is established. It's a way to avoid individual pride, as well as incapable envy of those less gifted, all being engaged in common betterment. The exact place and role of each creative individual is well known, they are all engaged in creativity and accomplished according to their true gift and work. The gifted remain distinguished, condign creators, without being isolated from others and plunged into their own selfishness. They are the creators of prosperity and their merits are recognized and known to us. But not just that, for the lack of space for God's creatures and their creation. Once it becomes the creative creational fact in the lives of many, it gains a special dynamics and dimension. That's ablenees in use in the context of the very life of the community, where the measure for success is an amount of selfgiving to others. Thus progressive creativity is achieved, as a constant creative perfection in

which by giving ourselves and from ourselves and not taking just for ourselves, we gain most. This gaining doesn't involve appropriation but constant creative recognizing and multiplying of beneficial gifts by our true benevolence and constant humanity.

Key words: talent/ableness/gift, creative diversity, self-giving, unity, collectiveness

Dr Nataša Sturza Milić

Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača «Mihailo Palov» Vršac

natasasturza@gmail.com

Provera metrijskih karakteristika baterije motoričkih zadataka za identifikaciju motorički darovite dece

U većini dosadašnjih istraživanja koja su kao cilj postavljala identifikaciju motoričke darovitosti na mlađim uzrastima, korišćena je tehnika motoričkog testiranja. Opredeljujući se za tehniku motoričkog testiranja, sa oprezom se postavlja pitanje: Koji hipotetski model motoričkih sposobnosti treba posmatrati da bi se sa pouzdanošću mogla identifikovati motorička darovitost ispitanika? S tim u vezi, metodološki problem predstavlja konstrukcija baterije validnih mernih instrumenata. Cilj ovog rada je bio da proveri metrijske karakteristike (validnost) baterije od 14 motoričkih zadataka za procenu motoričke darovitosti, primenjene na uzorku od 500 desetogodišnjaka. U cilju određivanja validnosti korišćenih motoričkih zadataka primenjena je faktorska analiza (ortogonalna i kosa solucija). Četiri dobijena faktora, definisana količinom zajedničke varijanse manifestnih motoričkih varijabli sa svojim ostvarenim međusobnim vezama sadrže pragmatične informacije koje mogu ukazati na reprezentativnost primenjenog uzorka varijabli, optimalnu pouzdanost i valjanost merenja i zadovoljavajuću informativnu vrednost latentnih dimenzija. Dobijeni rezultati ukazuju na to da nalazi budućih istraživanja (u kojima primenu nalazi ispitivana baterija motoričkih zadataka) pružaju mogućnost zaključivanja sa velikim stepenom verovatnoće.

Ključne reči: motorička darovitost, metrijske karakteristike motoričkih zadataka.

APPLICATION OF NTC SYSTEM OF LEARNING IN EARLY MUSIC LITERACY

In this paper, the authors have researched efficiency of NTC system of learning that we know as a developed system for the stimulation of creativity and giftedness of pre-schoolers (Rajović, 2009, 2010). In the form of action research, two approaches were treated: 1) initial music literacy of pre-schoolers by colours and 2) initial music literacy of pre-schoolers by associations supported by pictures and terms. NTC system is realised with the latter approach, based on colours and traditional teaching method (Васиљевић, 1991). Both approaches proved to be successful, but NTC system was significantly more efficient ($t = 7,38$ which is significant on the level of 0,001). Apart from this, while working this way, children have undoubtedly shown happiness and satisfaction, which is in accordance with some worldwide recognised pieces of research. Within the paper, there is also an instrument which measures effects of initial music literacy of pre-schoolers *SMLP – stimulation of music literacy of pre-schoolers* which can be checked after this research, but also to conduct new pieces of research. Apart from unequivocal proofs of the efficiency of NTC system, this paper offers a couple of themes for further pieces of research. For example, it was noticed that the most successful children in programme activities had the best results on standard intelligence tests so that, in the future, we could conduct a more detailed research about the role of NTC programme in the early detection of giftedness.

Key words: initial music literacy, associations by pictures, terms, colours, pleasant emotions

Mr Tomislav Suhecki
Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača „Mihailo Palov“, Vršac
svskatedrapp@hemo.net

Metode u identifikaciji likovne darovitosti

Najšire gledano, svaki mentalni proces je jedno malo čudo i kreacija, ali vremenom postaje rutina ili uobičajen, pa se identifikuju samo oni rezultati kreativnosti koji pomeraju opšte iskustvo i praksu ljudi neke zajednice i nekog doba.

To što još uvek ne znamo suštinu prirode darovitosti, ne smeta nam da je iščekujemo i podstičemo. Podsticanje je pravi metod identifikacije darovitih. Postojanje sistema metode identifikacije darovitih značilo bi i izvesno nedvosmisleno znanje o samoj prirodi darovitosti.

Živimo u vremenu kada su metode identifikacije darovitih upravo nasilje nad darovitošću, nad njenom epskom prirodom, a ne na darovitost kao ventil.

3
 $QI = \sqrt[3]{\text{populacija-broj ljudi}}$. Formula pokazuje da se darovitost kao zamajac društva redovno javlja, ali i da ne mora pokretati društvo.

Ključne reči: darovitost, metode, identifikacija.

Tomislav Suhecki, MA
Preschool Teacher Training College “Mihailo Palov”, Vrsac

Methods in Identification of Art Giftedness

Viewed in broadest sense, any mental process is a small miracle and a creation, but in time it becomes a routine or a common activity; consequently only those creativity results are identified that move general experience and practice of people of a community or a time.

The fact that we still do not know the essence of the nature of giftedness does not prevent us from expecting and encouraging. Encouragement is the right method of identification of the gifted. The existence of the system of methods of giftedness identification would mean that there is certain unambiguous knowledge of the very nature of giftedness.

We live in a time when the methods of identification of the gifted are nothing more but violence over giftedness, its epic nature, rather than giftedness as a valve.

3
 $QI = \sqrt[3]{\text{population - number of people}}$. The formula shows that that giftedness as an incentive regularly appears in a society, but it does not necessarily drive it.

Key words: giftedness, methods, identification.

Dr Slavica Ševkušić
Institut za pedagoška istraživanja, Beograd
ssevkusic@rcub.bg.ac.rs

Status kvalitativnih istraživanja u oblasti darovitosti i obrazovanja darovitih

U poslednje dve decenije, prisustvo kvalitativnih istraživanja o darovitosti i obrazovanju darovite i talentovane dece u naučnoj literaturi engleskog govornog područja postaje sve očiglednije. Prvi radovi pojavili su se između 1985. i 1990. godine i od tada broj ovih istraživanja kontinuirano raste. Iako su kvalitativna istraživanja 2002. godine priznata kao naučna od strane američkog nacionalnog istraživačkog saveta (NRC) i dalje se pokreću mnoga pitanja i dileme oko procenjivanja njihovog kvaliteta i vrednosti, a prisutno je i mnogo dilema u vezi sa osnovnim procedurama izvođenja ove forme istraživanja. Na osnovu nalaza preglednih studija, u kojima je analiziran status kvalitativnih istraživanja u eminentnim svetskim časopisima posvećenim darovitima i obrazovanju darovitih do 2009. godine, ukazaćemo na osnovne

tendencije s obzirom na izbor problema istraživanja, kao i na karakteristike primenjenih metodoloških pristupa. Posebno ćemo se osvrnuti na specifičnosti pristupa istraživanju darovitosti u Rusiji, gde dominacija kvalitativne metodologije govori o holističkom, sistemskom, kontekstualnom i kulturalnom shvatanju formiranja i razvoja darovitosti i kreativnosti. S obzirom na to da ne postoje pregledne studije koje prikazuju status kvalitativnih pristupa izučavanju darovitosti i kreativnosti u našoj zemlji, u ovom radu uradićemo detaljniju analizu ovih istraživanja s obzirom na: (a) teme i istraživačka pitanja kojima se autori bave, (b) metodološke pristupe koji su primenjeni i (c) njihov doprinos razumevanju istraživanog fenomena. Glavni predmet naše analize predstavljaju istraživanja o darovitosti koja su objavljena u poslednjih 15 godina u dva vodeća naučna časopisa u Srbiji, *Zborniku Instituta za pedagoška istraživanja i Psihologiji*. Pored toga, dat je pregled stanja kvalitativnih istraživanja od 2009. godine do danas, u dva vodeća svetska časopisa posvećena darovitosti, *High Ability Studies* i *Gifted Child Quarterly*, kako bi se prikazali glavni pravci najnovijih istraživanja i razmotrio njihov doprinos praksi obrazovanja darovite dece i mladih.

Ključne reči: kvalitativna istraživanja, darovitost, obrazovanje darovitih.

Dr Slavica Ševkušić¹

Institute for Educational Research, Belgrade

The status of qualitative research in the field of giftedness and gifted education

In the past two decades, the presence of qualitative research of giftedness and education of gifted and talented children in scientific publications in English-speaking countries has become more and more evident. The first papers appeared in the period between 1985 and 1990, and the number of such research studies has been continuously growing ever since. Although qualitative research was acknowledged as scientific by the American National Research Council (NRC) in 2002, there are still numerous questions and dilemmas regarding the assessment of its quality and value, as well as many dilemmas about the basic procedures for conducting this form of research. Based on the results of review studies that analysed the status of qualitative research in world's eminent academic journals dedicated to the gifted and gifted education until the year 2009, we will point to basic tendencies in choosing the research problem, as well as to characteristics of the methodological approaches applied. We will especially focus on the peculiarities of the approach for studying giftedness used in Russia, where the dominance of qualitative methodology indicates a holistic, systematic, contextual and cultural understanding of the origins and development of giftedness and creativity. Since there are no review studies showing the status of qualitative approaches for researching giftedness and creativity in our country, we will perform a detailed analysis of studies that use such approaches, with respect to the following: (a) topics and research questions addressed by the authors, (b) methodological approaches applied, and (c) their contribution to understanding the researched phenomenon. Studies of giftedness published in the past 15 years in two leading academic journals in Serbia, *Journal of the Institute for Educational Research and Psychology*, are the main subject of our analysis. In addition, there is an overview of the status of qualitative research from 2008 to the present date in the two leading world journals dedicated to giftedness, *High Ability Studies* and *Gifted Child Quarterly*, in order to show the main directions of the latest research and reconsider their contribution to practice of education of gifted children and youth.

Key words: qualitative research, giftedness, gifted education.

Александра Шиндић

Центар за предшколско

васпитање и образовање, Бања Лука

Ранко Рајовић

Комитет Mense International за даровиту децу, Нови Сад

grajovic@gmail.com

Ненад Сузић

Филозофски факултет

Бања Лука

ПРИМЈЕНА НТЦ СИСТЕМА УЧЕЊА У ПОЧЕТНОМ МУЗИЧКОМ ОПИСМЕЊАВАЊУ

Аутори су у овом раду истраживали ефикасност НТЦ система учења, који познајемо као развијен систем подстицања креативности и даровитости предшколаца (Rajović, 2009, 2010). У форми акционог истраживања тестирана су два приступа: 1) почетно музичко описмењавање предшколаца путем боја и 2) почетно музичко описмењавање предшколаца путем асоцијација подржаних сликама и појмовима. НТЦ систем је реализован уз други приступ, базиран на бојама и традиционалном наставном моделу (Васиљевић, 1991). Показало се да су дјеца напредовала уз примјену оба система поучавања, али да се НТЦ систем показао значајно ефикаснијим ($t = 7,38$ што је значајно на нивоу 0,001). Осим тога, при раду на овај начин дјеца су недвосмислено показала и вербално исказала срећу и задовољство, што се слаже са неким познатим свјетским истраживањима. Уз рад је приложен и инструмент који мјери ефекте почетног музичког описмењавања предшколаца *СМПП – стимулација музичке писмености предшколаца* којим се могу провјерити налази овог истраживања, али извести и нова истраживања. Осим недвосмислених доказа о ефикасности НТЦ система, овај рад нуди и неколико тема за даља истраживања. На примјер, уочено је да су најуспјешнија дјеца у програмским активностима имала најбоље резултате и на стандардним тестовима интелигенције, те бисмо у наредним корацима могли обавити детаљније истраживање о улози НТЦ програма у раној детекцији даровитости.

Кључне ријечи: почетно музичко описмењавање, асоцијације путем слика, појмови, боје, пријатне емоције.

APPLICATION OF NTC SYSTEM OF LEARNING IN EARLY MUSIC LITERACY

In this paper, the authors have researched efficiency of NTC system of learning that we know as a developed system for the stimulation of creativity and giftedness of pre-schoolers (Rajović, 2009, 2010). In the form of action research, two approaches were treated: 1) initial music literacy of pre-schoolers by colours and 2) initial music literacy of pre-schoolers by associations supported by pictures and terms. NTC system is realised with the latter approach, based on colours and traditional teaching method (Васиљевић, 1991). Both approaches proved to be successful, but NTC system was significantly more efficient ($t = 7,38$ which is significant on the level of 0,001). Apart from this, while working this way, children have undoubtedly shown happiness and satisfaction, which is in accordance with some worldwide recognised pieces of research. Within the paper, there is also an instrument which measures effects of initial music literacy of pre-schoolers *SMLP – stimulation of music literacy of pre-schoolers* which can be checked after this research, but also to conduct new pieces of research. Apart from unequivocal proofs of the efficiency of NTC system, this paper offers a couple of themes for further pieces of research. For example, it was noticed that the most successful children in programme activities had the best results on standard intelligence tests so that, in the future, we could conduct a more detailed research about the role of NTC programme in the early detection of giftedness.

Key words: initial music literacy, associations by pictures, terms, colours, pleasant emotions

Проф. др Крстивоје Шпијуновић

Проф. др Миленко Кундачина

kundi@ptt.rs

Доц. др Сања Маричић

Учитељски факултет, Ужице

МЕТОДОЛОШКИ ПРОБЛЕМИ ПРОУЧАВАЊА ДАРОВИТОСТИ ЗА МАТЕМАТИКУ

Рад представља покушај да се издвоје и систематизују методолошке тешкоће у откривању и идентификовању ученика даровитих за математику и да се тиме допринесе целовитијој синтези досадашњих теоријских проучавања и емпиријских истраживања овог проблема. Аутори су пажњу усмерили на методолошке проблеме проучавања даровитости за математику који произилазе из:

различитог схватања појма даровитости за математику, различитих приступа у проучавању даровитости за математику (квантитативни - квалитативни), разлика у примени метода и техника којима се даровитост за математику може истраживати и избора индикатора ове врсте даровитости. У тој функцији у раду се разматра и улога акционих истраживања.

Кључне речи: математика, даровитост, ученици, методологија, тешкоће.

Professor Krstivoje Špijunović, PhD

Professor Milenko Kundačina, PhD

Docent Sanja Maričić, PhD

Methodological Problems in The Study of Giftedness for Mathematics

This paper is an attempt to extract and systematize the methodological difficulties in detecting and identifying students gifted for mathematics, thus contributing the wholesome synthesis of existing theoretical studies and empirical research of this problem. The authors have focused on the methodological problems in studying giftedness for mathematics arising from: different understanding of the term giftedness for mathematics, different approaches in studying the giftedness for mathematics (quantitative - qualitative), difference in application of methods and techniques by which the giftedness for mathematics can be researched and the choice of indicators for this kind of giftedness. For this purpose, the paper discusses the role of action research.

Key Words: mathematics, giftedness, students, methodology, difficulties.

Проф. др Урош В. Шуваковић

**Универзитет у Приштини, Филозофски факултет
са привременим седиштем у Косовској Митровици**

Катедра за социологију

uros-s@eunet.rs

БИОГРАФСКИ МЕТОД (МЕТОД ЖИВОТНЕ ПРИЧЕ) У ИСТРАЖИВАЊУ ДАРОВИТОСТИ

У раду се полази од заснованости биографског метода (метода животних прича) на прикупљању спонтано насталих личних докумената појединца како би се добила прецизнија сазнања не првенствено о појединцу који је њихов аутор, већ о друштвеној групи чији је он припадник, што претпоставља и истраживање међуодноса на релацији појединац – уже и/или шире окружење (М. Богдановић). Стога је наша полазна претпоставка, када је реч о истраживањима даровитости, да је овај метод продоран у сазнавању утицаја, подстичућег или ограничавајућег, друштвене средине на развој даровитости.

С обзиром на његов развој, као и специфичне потребе прилагођавања ради проучавања даровитости, истражићемо и успешност полиметодског приступа у прикупљању и обради података, и то применом, осим биографског и метода испитивања, технике биографског интервјуа.

Кључне речи: биографски метод (метод животне приче), истраживање даровитости, полиметодски приступ, метод испитивања, биографски интервју.

Uros V. Suvakovic, PhD, Associate Professor

University of Pristina, Faculty of Philosophy

with temporary Head Office in Kosovska Mitrovica

Department of Sociology

BIOGRAPHICAL METHOD (LIFE STORY METHOD) IN RESEARCHING TALENT

The work starts from the basis of biographical method (life story method) in collecting spontaneously developed personal documents of an individual in order to get more precise knowledge

primarily not on the individual that is the author, but on social group whose member he is, which represents also researching of inter-relations between individual and narrower and/or wider environment (M. Bogdanovic). Therefore, our starting presumption is, in regard to research of talent, that this method is pervasive in acknowledgement of influence, stimulative or limiting, of social environment to development of talent.

Regarding its development, as well as the specific requirements of adaptation for researching the talent, we shall also research the successfulness of polymethodical approach in data collecting and processing by applying, except for biographical also the examination method, a technique of biographic interview.

Key words: biographical method (life story method), researching talent, polymethodical approach, examination method, biographical interview

Dr Olgica Tomić, savetnik
Pokrajinski sekretarijat za sport i omladinu – Novi Sad
Olgica.Tomic@vojvodina.gov.rs

NAGRAĐIVANJE I PROMOVISANJE POSTIGNUĆA DAROVITIH UČENIKA KAO PODSTICAJ RAZVOJU NJIHOVE DAROVITOSTI – NAUČNI KRITERIJUMI U IDENTIFIKACIJI DAROVITIH UČENIKA

Nagrađivanje darovitih učenika koji su postigli vrhunske rezultate na takmičenjima u naučnim oblastima, tehnici, umetnosti i sportu u zemlji i inostranstvu i njihovih mentora je jedan od strateških odluka podsticanja razvoja darovitosti. Rad će prikazati rezultate istraživanja efekata nagrađivanja Vlade APV darovitih učenika i njihovih mentora u razvoju darovitosti kod mladih poslednjih petnaest godina i efekata promovisanja njihovih postignuća. Od nauke se očekuju odgovori na otvorena pitanja, u praktične svrhe: definisanje darovitosti i talenta kod onih mladih čiji bi razvoj trebalo podsticati nagrađivanjem, promovisanjem postignuća, stipendiranjem i korišćenjem fondova za talente. Dakle, neophodna je pomoć nauke u praksi i iznalaženje odgovora na pitanja: koji su pouzdani dokazi darovitosti pored postignutih vrhunskih rezultata na takmičenjima; da li su pouzdaniji kvantitativni ili kvalitativni pokazatelji u proceni darovitosti; koji su to kvaliteti ličnosti u sistemu vrednosti pokazatelji darovitosti, a koje bi trebalo podržati i podsticati?

Glavne reči: daroviti učenici, nagrađivanje darovitih kao podsticaj, promovisanje postignuća darovitih, indentifikacija darovitih.

Ph. D. Olgica Tomić, adviser
Provincial Secretariat of sport and youth

AWARDING AND PROMOTING THE GIFTED PUPILS ACHIEVEMENTS AS THEIR GIFTEDNESS DEVELOPMENT STUMULATION – SCIENTIFIC CRITERIA IN GIFTED PUPILS IDENTIFICATION

Awarding a prize to the gifted pupils and their mentors who achieved the highest results on the competitions in science, technique, art and sport in the country and abroad is one of the strategic decisions for the stimulation of the giftedness development. The work will show the results of the research into the influence of APV Government's awarding the prizes to the gifted pupils and their mentors to the development of giftedness in young people, during the last fifteen years and the effects of their achievements promotion. From the science, the answers to the open issues are expected, for the practical purposes: defining giftedness and talent in those young people whose development is to be stimulated by awarding, achievements promotion, awarding a scholarship and using the funds for talents. Namely, the science help in practice is necessary as well as searching for the answers to the issues: which are the reliable proves for the giftedness besides the highest achieved results on competitions; are quantitative or qualitative indicators more reliable for giftedness estimation; which personality qualities in value system are the giftedness indicators and which are those that should be supported and stimulated?

Key words: gifted pupils, the gifted awarding as stimulation, promoting the gifted achievements, the gifted identification;

Mr sc. Valerija Večei-Funda, OŠ Ante Starčevića, Lepoglava, Hrvatska
Jelena Portner Pavićević, dipl. psiholog – prof. I. osnovna škola, Varaždin, Hrvatska
vveceifu@inet.hr
portner.j@gmail.com

Darovitost, kreativnost i humor

Prema definiciji višestruke darovitosti, darovita djeca su ona koja su od stručne osobe identificirana kao naročito sposobna za velika postignuća. Ona mogu biti, pojedinačno ili u kombinaciji, u područjima: opća intelektualna sposobnost, specifične sposobnosti za pojedino znanstveno područje, kreativno i produktivno mišljenje, sposobnosti rukovođenja, specifične sposobnosti za pojedino umjetničko područje, i specifične psihomotorne sposobnosti (ples, sport, itd.). Kreativnost, kao važan faktor darovitosti, često je zanemarivana i u postupku identifikacije a i rada s darovitima.

Kreativne osobe dijele neke zajedničke značajke, a najčešće navođene su: tolerancija na neodređenost, otvorenost novim iskustvima, spremnost na rizik, ustrajnost, pronalaženje reda u kaosu itd.

Kreativni se proces odvija kroz nekoliko faza: preparacija, inkubacija, iluminacija i verifikacija. On predstavlja slijed misli ili ideja koje dovode do kreativnog produkta. Produkt je svaki čin koji vodi zadovoljenju tri kriterija: odgovor treba biti nov, originalan, efikasan ili od vrijednosti pojedincu ili zajednici.

Humor je jedan od kreativnih produkata. Pod tim terminom podrazumijeva se prikazivanje situacija, ljudi, njihovih postupaka i mana s ciljem da se izazove smijeh. Nekada se ne mora govoriti konkretno ili direktno, a da se poruka vrlo dobro i jasno prenese. To se zove „siva zona“ u jeziku ili aluzija. Daroviti posebno mogu biti uspješni u tome. S lakoćom razumijevaju i osmišljavaju baš takve ideje.

Općenito se postavlja pitanje efikasnosti mjerenja kreativnosti, pa tako i humora. Najdirektniji način je procjena uzoraka rada. Tako je kreativni produkt bilo koja ideja koja se izražava u opažljivom obliku.

U školskom okruženju humor se provlači kroz odgojno - obrazovni proces na formalni i neformalni način.

U formalnom obliku najčešće se susreće kroz igrokaze, kratke šaljive priče, aforizme, humoreske, komedije, šaljive lirske pjesme, farse. U neformalnom obliku susreće se kroz šale i viceve.

Značaj i korisnost upotrebe humora očituje se, između ostalog, u indukciji veselog raspoloženja i stvaranja pogodne atmosfere za rad, učenje i pamćenje. Posebno u radu sa darovitima humor ima svoju ulogu kao metoda opuštanja i stvaranja uvjeta za produkciju kreativnih ideja.

Ključne riječi: darovitost, kreativnost, kreativni produkt, humor

M.Sc. Valerija Večei-Funda
Elementary School «Ante Starčević», Lepoglava, Croatia
Jelena Portner Pavićević, graduated psychologist – prof.
First Elementary School, Varaždin, Croatia
vveceifu@inet.hr
portner.j@gmail.com

Ability, creativity and humor

According to definition of multiple ability, the gifted children are those recognized by competent person as significantly able to achieve huge accomplishments. Those abilities can be as alone or combined within areas: general intellectual ability, specific ability within selected scientific area, creative and productive thinking process, ability to manage, specific abilities for selected artistic area, and specific psychomotor abilities (sport, dance, etc.)

Creativity, as important factor of ability, is often neglected during recognition as well as during work with gifted children.

Creative individuals share some common characteristics of which are: tolerance to vagueness, interest for new experiences, willingness to risk, perseverance, finding patterns of order in chaos etc. most often mentioned.

Creative process is progressing through several phases:

Preparation, incubation, illumination and verification. Creative process is in fact a sequence of thoughts or ideas which lead to creative product. The product is every act that leads to satisfaction of three criteria: the answer should be new, original, efficient or worthy to the individual or group.

Humor is one of creative products. The term humor implies the description of: situations, people, their acts and flaws with final goal of causing the laughter. Sometimes, in order to give a message or a point, the one does not have to speak clearly or specifically to accomplish the clear understanding of message itself. This is called «the grey zone» in language or hint (allusion). The gifted ones can be very successful in this area. They are understanding and creating such ideas with ease.

There is a question of how to measure the efficiency of creativity and humor in general. The most direct method is to evaluate the process pattern. This method implies that creative product is any idea which is expressed in notable form.

Humor in school environment is part of educational process in formal and informal fashion. Formal fashion is achieved through school plays, short anecdotes, aphorisms, spoofs, comedy, humorous poems, burlesque. Informal fashion consists of jokes and farce.

The significance and usefulness of humor in education manifests in creating of positive happy mood and environment suitable for work, learning and memorizing. Humor has a special role in work with gifted children as a method of relaxation and creating the conditions for producing the creative ideas.

Key words: ability, creativity, creative product, humor

Даница Веселинов

Висока школа струковних студија за образовање васпитача „Михаило Палов“, Вршац
danica.veselinov30@gmail.com

ХОЛИСТИЧКИ ПРИСТУП ДАРОВИТИМ УЧЕНИЦИМА У ИНТЕРДИСЦИПЛИНАРНОЈ ТЕМАТскоЈ НАСТАВИ ПРИРОДЕ И ДРУШТВА

У савременој школи настава природе и друштва има значење централног наставног предмета. Интердисциплинарност се огледа у повезивању садржаја наставе природе и друштва са садржајима осталих наставних предмета, с тим што сваки предмет задржава своју релативну аутономију према својим специфичним задацима и законитостима са методичке стране. Тематска настава се огледа у усмерености на различите садржаје и ресурсе, те ангажује и развија способност у различитим областима развоја даровитих ученика. Важност улоге тематске наставе лежи у подстицању дивергентног мишљења, које представља кључни елемент креативног мишљења.

Покушали смо да у раду представимо холистички приступ као цвет са шест латица, где се акценат не ставља само на сазнајне аспекте, већ и на доживљајне, психомоторне, биолошке, социјалне и самоактуализујуће потребе даровитих ученика. Циљ нам је био да повежемо поједина подручја из наставе природе и друштва са личношћу даровитог ученика, у контексту породице у којој се васпитава, одељења у ком је распоређен, места у ком живи, времена у којем одраста.

Кључне речи: холистички приступ, интердисциплинарност, тематска настава природе и друштва

Danica Veselinov

Preschool Teacher Training College “Mihailo Palov”, Vrsac

Holistic Approach to Gifted Students in Interdisciplinary Thematic Teaching of Science

Teaching of science has the meaning of a central teaching subject in a contemporary school. Its interdisciplinary feature reflects in the connection of the contents of science teaching with the contents of

other teaching subjects, having in mind that each subject preserves its relative autonomy according to its specific tasks and regularities in regard to teaching methodology. Thematic teaching reflects in it being directed to various contents and resources, engaging and developing abilities in various fields of the development of gifted students. The importance of the role of thematic teaching refers to the encouragement of divergent thinking, which is a key element of creative thinking.

The paper is an attempt to represent holistic approach as a flower with six petals, with the emphasis put not only on cognitive aspects, but also on experiential, psychomotor, biological, social and self-actualizing needs of gifted students. We aimed at connecting certain fields in science teaching with the personality of a gifted student, in the context of the family a student is raised in, the class he or she attends, the place a student lives in, and the time in which he or she grows up.

Key words: holistic approach, interdisciplinary, thematic teaching of science.

Др Нада Вилотијевић

Учитељски факултет, Београд

Мр Горан Вилотијевић

Висока школа струковних студија за образовање васпитача „Михаило Палов“, Вршац

gvilotijevic@sbb.rs

МЕТОДОЛОШКИ ПОСТУПЦИ ИСТРАЖИВАЊА ПОТРЕБА И ИНТЕРЕСОВАЊА ДАРОВИТИХ

Потребе су унутрашњи покретачи човекове активности, унутрашње силе које покрећу појединца да се бави одређеним активностима. Човек је богат по богатству потреба, а сиромашан и по духу и по остварењима ако су му потребе мале. Оне одређују садржај његове активности, битно утичу на домете, на укупни ментални и афективни развој. Да ли ће, и колико, даровити развити своје интелектуалне и друге потенцијале, у многоме зависи од нивоа развијености њихових потреба. Истраживање потреба чини основу за развој потенцијала сваког појединца, а посебно је важно истражити потребе даровитих јер су они најважнији ресурс сваке земље.

Постоје специфичне тешкоће у истраживању човекових потреба па тако и даровитих појединаца. Проблем је у томе што се потребе теже истражују директно па треба применити специфичне методолошке поступке посредног сагледавања интересовања и жеља којима се одражавају потребе појединца и воде га ка остваривању постављених циљева. Жеље имају синонимно значење за потребе. Да би се сагледале потребе даровитих, треба истражити њихова интересовања и жеље. У ту сврху користе се поступци директног посматрања, директних питања, сагледавања обавештености и др. У стручној литератури су познати многи метријски поуздани инструменти, као, на пример, „Охајо“ инструментариј за истраживање општих интересовања младих. Међу најстарије спада Строногов инвентар интересовања састављен од 400 ајтема подељених у осам делова. Познати су и други инструменти за испитивање интересовања с обзиром узрасне периоде (Глезер-Малеров инвентар интересовања, Данлопов инвентар и др).

У раду који следи анализирају се специфични поступци истраживања потреба и интересовања даровитих.

Кључне речи: истраживање потреба даровитих, истраживање интересовања даровитих, специфични поступци истраживања потреба даровитих.

Dr Nada Vilotijević

Teacher Training Faculty – Belgrade

Mr Goran Vilotijević

Preschool Teacher Training College “Mihailo Palov”, Vrsac

METHODOLOGICAL PROCEDURES OF RESEARCH IN THE NEEDS AND INTERESTS OF THE GIFTED

Needs are internal drivers of the most of human activities, and internal forces drive individuals to engage themselves in certain activities. A man is rich as much as his wealth of needs, and poor in spirit and

achievements if his needs are small. They determine the content of men's activities and significantly affect the range and the overall mental and emotional development. Whether and in which measure the gifted will develop his intellectual and other potentials depends largely on the level of development of his needs. Exploring its needs is the base for developing the potential of every individual, and it is especially important to explore the needs of the gifted because they are the most important resource of any country. There are specific difficulties in the study of human needs including the gifted individuals. The problem is that it is difficult to directly investigate their needs and to apply specific methodological procedures for consideration of indirect interests and desires that reflect the needs of individuals and lead him towards achieving goals. Wishes are synonymous in meaning to purpose. For the insight into the needs of the gifted, we have to explore their interests and desires. For this purpose we use the methods of direct observation, direct questioning, and consideration of familiarity etc. In literature there are many known and reliable metric instruments, such as, for example, "Ohio" instruments for the study of the general interest of the youth. Among the oldest is the Strong's interest inventory composed of 400 items divided into eight parts.

**Биљана Вујасин, Висока школа струковних студија за образовање васпитача
«Михаило Палов» Вршац
vsvapedagozi@hemo.net**

**Методолошке специфичности препознавања даровитости у посебној популацији
(„хендикепирани даровити“)**

У раду указујемо на методе и процедуре за идентификацију даровитих и талентованих у посебној популацији - групама које се разликују: даровити који су хендикепирани (тешкоће у учењу, визуелне потешкоће, оштећења слуха, неролошка неуравнотеженост, емоционални проблеми, моторичке тешкоће), као и материјално угрожени ученици, „културно специфичне“ мањине, и талентовани који по традицији нису признати у школским установама.

Даље, указујемо на бројне препреке у идентификовању хендикепиране деце (стереотипна очекивања, заосталост у развоју, недостатак изазова, некомплетни подаци о детету, недостатак прикладних тестова или скала за процењивање...) и могућности за њихово превазилажење. Педагошке препоруке на крају рада упућују на употребу адекватних објективних и субјективних процедура за процену којима би се обезбедило откриће даровитих и талентованих који постоје у оквиру посебне популације деце и младих.

Кључне речи: идентификација, „хендикепирани даровити“, методе.

**Biljana Vujasin, Preschool Teacher Training College
«Mihailo Palov» Vršac**

**Specific methodology features of giftedness identification in special population
("the handicapped gifted")**

The paper points to the methods and procedures for identification of the gifted and talented in a specific population – groups which differ: the gifted who are handicapped (difficulties in learning, visual difficulties, damaged hearing, neurological imbalance, emotional problems, motor difficulties), as well as socially deprived students, "culturally specific" minorities, as well as those talented who traditionally are not recognized in school institutions.

Furthermore, the paper deals with numerous obstacles in identification of handicapped children (stereotype expectations, developmental difficulties, the lack of challenge, incomplete data on the child, the lack of appropriate tests or assessment scales...) and with the possibilities to overcome them. Pedagogical recommendations in the end of the paper refer to the need for adequate objective and subjective evaluation elements that would ensure the discovery of the gifted and talented who exist within a special population of children and young people.

Key words: identification, "handicapped gifted", methods.

Prof.dr.sc. Jasminka Zloković
jzlokovic@ffri.hr
Petra Polić, prof.
ppolic2@ffri.hr
Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci
Odsjek za pedagogiju

Obitelj kao (ne)poticatelj darovitog djeteta

Od vremena moderne, obitelj se etablira kao mjesto ljubavi, tolerancije, uvažavanja osobnosti i individualnosti i poticanja njenih članova. Dvojba „voditi ili pustiti da raste“ započeta od Theodora Litta u duhovnoznanstvenoj teoriji, ima svoje mjesto i u obitelji i još uvijek nije adekvatno riješena. Svakodnevica nas uči da postoje obitelji koje znaju napraviti „zlatni omjer“ između vođenja i rastezanja te njihova djeca odabiru aktivnosti prema svojim osobnim interesima. Prepoznavši darovitost svoje djece, roditelji im daju podršku u pronalaženju onih aktivnosti koje još više potiču njihovu darovitost. Takva djeca često bivaju uspješna i zadovoljna. Na drugoj strani, postoje obitelji koje nastoje snažno voditi svoju djecu i učiniti od njih „čuda od djeteta“ bez obzira što za čudo treba puno više nego što njihova djeca imaju. Kako je vođenje usmjereno prema krivim aktivnostima, rezultati nisu očekivani, a potencijali djece ostaju neotkriveni ili/ugušeni. Zbog toga je veliki izazov (obiteljskoj) teoriji i praksi kako omogućiti (svojoj) djeci iskazivanje darovitosti bez velikog nametanja kriterija koji mogu biti u suprotnosti s onim što djeca zaista mogu.

Ključne riječi: obitelj, darovita djeca, poticanje, usmjeravanje, vođenje

The role of family in encouraging the gifted child

Since modern times, the family has become established as a place of love, tolerance and respect for personality and individuality, as well as encouraging its members. The dilemma "to lead or let it grow," introduced by Theodor Litt, is relevant in the raising of the child in the family and has not been adequately resolved yet. The examples from everyday life show that there are families who know how to make the balance between the guiding and growing, while their children choose activities according to their personal interests. Recognizing the giftedness of their children, parents support them in looking for the activities that further promote them. Such children are often successful and satisfied. On the other hand, there are families who are trying hard to guide their children and make them "miracle children" regardless of their real potential. In the family in which the child is directed toward non-appropriate activities, the results are not as expected, and the child's potential may remain undetected and/or suppressed. For this reason, a big challenge of the family theory and practice is to answer the question of supporting the giftedness of the child without the imposition of criteria that may be in conflict with the child's potential.

Key words: family, gifted child, encouraging, directing, guiding

Dr Sladana Zuković, docent
Filozofski fakultet, Univerzitet Novi Sad
Novi Sad
e-mail: sladjanaz71@gmail.com
Dr Jovana Milutinović, docent
Filozofski fakultet, Univerzitet Novi Sad
Novi Sad
e-mail: jovanam@uns.ac.rs

METODOLOŠKI ASPEKTI ISTRAŽIVANJA PORODICE KAO SREDINSKOG FAKTORA RAZVOJA DAROVITOSTI

Polazeći od stanovišta da fenomen darovitosti predstavlja razvojni proces koji je determinisan različitim sredinskim faktorima, autorke se fokusiraju na razmatranje metodoloških aspekata proučavanja porodice

kao primarnog faktora razvoja darovitosti. Na osnovu razmatranja specifičnosti i određenih poteškoća u empirijskom istraživanju porodice, u radu se ističe da proučavanje darovitosti u porodičnom okruženju zahteva kombinovanje kvalitativnih i kvantitativnih istraživačkih metoda. Pored toga, u radu je dat pregled rezultata istraživanja o ličnosnim faktorima darovitih učenika i njihovih roditelja, kao i istraživanja o kvalitetu porodičnih relacija. S tim u vezi, apostrofirane su određene implikacije za buduća istraživanja u ovoj oblasti i izveden zaključak da teorijska i empirijska istraživanja darovitosti u porodičnom kontekstu treba budu zasnovana na principu interdisciplinarnosti koji će biti utemeljen na konceptu multidimenzionalnosti i fenomena porodice i fenomena darovitosti.

Ključne reči: porodica, razvoj darovitosti, empirijsko istraživanje, interdisciplinarni pristup

**Dr Sladana Zuković, Assistant Professor
Faculty of Philosophy, University of Novi Sad
Novi Sad**

e-mail: sladjanaz71@gmail.com

**Dr Jovana Milutinović, Assistant Professor
Faculty of Philosophy, University of Novi Sad
Novi Sad**

e-mail: jovanam@uns.ac.rs

METHODOLOGICAL RESEARCH ASPECTS OF THE FAMILY AS AN ENVIRONMENTAL FACTOR OF THE GIFTEDNESS

Starting from the standpoint that the phenomenon of giftedness is an evolving process that is determined by various environmental factors, the authors focus on the consideration of methodological aspects of studying the family as a primary factor for the giftedness development. Based on the considerations of specificities and particular difficulties in the empirical research of the family, the paper emphasizes that studying of giftedness in a family environment requires a combination of qualitative and quantitative research methods. In addition, the paper provides a review of the research results on the personality traits of gifted pupils and their parents, as well as the research on the quality of family relations. Accordingly, there are emphasized some implications for the future research in this field. The conclusion has been derived that theoretical and empirical research of giftedness in the family context should be based on the principle of interdisciplinary approach, which will be based both on the concept of multidimensionality, the phenomenon of the family, and the phenomenon of giftedness.

Key words: family, giftedness development, empirical research, interdisciplinary approach.

DR. IVAN FERBEŽER
izredni profesor v pokoju
Mirna ulica 6
2345 BISTRICA OB DRAVI
SLOVENIA, EUROPE
T: 00386 (0) 2 661 19 31
ivan.ferbezer@siol.net

KRATKA RECENZIJA MONOGRAFIJE »TALENTI 2000-2010«, VLADE AVTONOMNE
POKRAJINE VOJVODINE, NOVI SAD, 2012, DR. OLGICA TOMIĆ

Poleg drugih motivov je monografija »TALENTI 2000-2010« nastala z namenom obeležitve jubileja skrbi za nadarjene učenice v omenjenih letih v Avtonomni pokrajini Vojvodini. Monografija je nadrobno kritično analizirala v vsebinskem in tudi deloma v metodološkem pogledu, v luči zahtevnosti deskriptivnega

raziskovanja in aktualnega svetovnega gibanja, operativno področje skrbi za nadarjene učence v Vojvodini in deloma v Srbiji.

Bogata ilustriranost, najrazličnejše ponazoritve, opremljenost s tabelami in fotografijami, ustrezen stil in terminologija, način oblikovanja misli ter struktura teksta ustreza zahtevam kvalitete deskriptivnega strokovnega dela v pedagoškem raziskovanju.

Monografija vsebuje dovolj aktualnih, zanimivih in deloma izvirnih opisov podatkov pretežno v sistemu funkcionalne vzgoje (izven šolskega sistema) celotne skrbi za nadarjene učence v Vojvodini od leta 2000 do leta 2010.

Strokovna literatura je ustrezno uporabljena na zahtevan standardni način in klasificirana v bibliografskih enotah na koncu knjige. Vrstni red posameznih poglavij je logično postavljen in predstavlja homogeno celoto. V monografiji navedeni podatki, stališča in nekateri zaključki lahko predstavljajo solidno osnovo za nadaljnja sistematična kavzalna raziskovanja položaja nadarjenih učencev v sistemu funkcionalne vzgoje. Opisano stanje in zaključki na tem obravnavanem področju lahko koristno prispevajo k izpopolnjevanju aktualnega položaja nadarjenih učencev, ne le v sistemu funkcionalne vzgoje, ampak tudi v sistemu intencionalne vzgoje. Poleg drugega ima obravnavano strokovno delo karakteristike znanstveno uporabne deskripcije.

Pedagoški pojav, ki je predmet deskripcije, položaj nadarjenih učencev v sistemu funkcionalne vzgoje, je precizno definiran v vsebinskem in časovnem oziru, tako, da omogoča razvijanje vzgojno izobraževalne prakse dela s talenti danes in v prihodnosti.

Vsebinsko konceptualno se pojmovanje nadarjenosti v monografiji členi v smeri sodobne vse večje diferenciacije pojma nadarjenosti: najrazličnejši ustvarjalni talenti, specifični talenti na posameznih predmetnih področjih, športni talenti, glasbeni talenti, likovni talenti, tehnični talenti, talenti na področju naravoslovja, jezikovni talenti, talenti v gledališki in filmski ustvarjalnosti, itd.

Z vidika dejavnikov razvoja nadarjenosti in talentiranosti je v monografiji sodobno izpostavljena interaktivna sociološka koncepcija odločilne vloge subjektivnega dejavnika.

V okviru sodobno pojmovane povezanosti nadarjenosti in ustvarjalnosti v aktualnih definicijah nadarjenosti je celotna operativna skrbi za talente v opisanem sistemu funkcionalne vzgoje upoštevana tako v identifikaciji, kakor tudi v edukaciji.

Glede na sodoben trend zajetja vse večjega števila področij (s prevladujočo kategorijo kristalizirane motivacije, ki jo v nekaterih delih sveta še žal izpuščajo) in vse širšega obsega človeških potencialov za učenje v najrazličnejših aktivnostih, je v monografiji operativna v identifikaciji pravilno tolerantna do zajetja 20 procentov nadarjenih in talentiranih učencev.

Prav tako je v monografiji opisana sodobno zastavljena operativna v smislu enakovrednega zajetja tako intelektualnih kot dinamičnih osebnostnih potez nadarjenih, ki vsebujejo emocionalne, interesno motivacijske in karakterne poteze, ki usodno določajo realizacijo nadarjenih in talentiranih učencev.

Znotraj segmenta identifikacije nadarjenih učencev je v monografiji opisana praksa tekmovanj kot osrednja razpoznavna metoda v nadrejenem položaju v odnosu na najrazličnejše v svetu obstoječe druge metode: psihološki testi, opazovalne ocene, ocene staršev, učiteljev, učencev in samoocene. Omenjena metodološka ožitev lahko kdaj vodi tudi v edukativnoožitev.

Najkvalitetnejše pa monografija obravnava kategorijo široke različnosti strategij in programov edukacije nadarjenih učencev v sistemu funkcionalne vzgoje v Vojvodini. V edukativnem procesu so zajeta najrazličnejša vsebinska področja in zelo bogate oblike družbene in pedagoške skrbi za talente v sistemu funkcionalne vzgoje v Vojvodini. Posebne pozornosti je vredno opisano prizadevanje različnih nosilcev projektov v smeri sinteze, v smeri celovite, sistematične, kontinuirane in koordinirane skrbi za talente. Pri tem je sodobno pojmovano težišče prilagoditve šole in družbe potrebam nadarjenih in talentiranih učencev. Znotraj edukacijskega okolja primerne za nadarjene in talentirane učence je pravilno izpostavljen poudarek na spodbudni, razvejani strukturi vzgojno izobraževalnega dela s prožno menjavo vlog, horizontalnih in vertikalnih prehodov, visoko stopnjo svobode in samostojnosti v odločanju.

Posebne strokovne pozornosti je vredno težišče za longitudinalnim pristopom, to je za kontinuiranim spremljanjem nadarjenih učencev tako v sistemu intencionalne, kakor tudi funkcionalne vzgoje.

Razveseljivo sodobno se operativna opisana v monografiji usmerja danes v svetu nova raziskovalna polja, kot so, kulturno prikrajšani nadarjeni učenci, kulturno drugačni nadarjeni učenci in multietični talenti.

Največjo strokovno znanstveno pozornost pa si monografija zasluži v prizadevanju, da kompleksno problematiko nadarjenosti kot fenomena obravnava ne le v okvirih ene znanosti, ali multidisciplinarno, temveč interdisciplinarno in v domeni širših družbenih političnih sil **kot dejavnost posebnega družbenega**

pomena. Posebej dragoceni so poudarki v ozaveščanju širše družbene skupnosti o neizkoriščenih človeških resursih.

V ilustracijo drugim deželam v svetu so konkretizirani podatki o številnih organizacijah v Vojvodini, kjer nadarjeni uspešno razvijajo svoje potenciale, kjer so organizirani njihovim potrebam ustrezni pogoji, opisane najrazličnejše podpore in skrbi za storilnostno uspešne talente, opisani posebni programi in kurikulumi za nadarjene, skrb za bogato vzgojno izobraževalno opremo, skrb za financiranje šolanja talentov in njihovih mentorjev doma in v tujini, povezovanje tovrstnih programov z humanitarnimi cilji, povezovanje s pionirji svetovno uveljavljenih znanstvenikov Srbov (Tesla, Pupin, Cvijić, itd.), zgodovinsko zelo pomembna vloga MENSE, inovativna vloga Raziskovalne postaje Petnica, analogna postaja blizu Fruške gore, razvijanje talentov v Centru za likovno vzgojo, razvijanje glasbenih talentov v okviru Glasbene mladine Vojvodine, razvijanje tehničnih talentov v okviru Narodne tehnike Vojvodine, razvijanje naravoslovnih talentov v okviru Regionalnega centra za talente v Sremskih Karlovcih, razvijanje talentov v okviru Regionalnega centra za talente Mihajlo Pupin v Pančevu, razvijanje nadarjenih učencev v Regionalnem centru za talente v Novem Sadu, skrb za športne talente na različnih lokacijah v Vojvodini, itd.

Posebej poglobljeno je obdelano poglavje o nagrajevanju nadarjenih učencev, pri čemer so tekmovanja prikazana kritično, tako v psihološko pozitivnih učinkih, a nekoliko manj v morebitnih za talente negativnih osebnostnih deviacijah. (Novejše teorije motivacije nadarjenosti). Avtorica monografije znotraj te motivacijske strategije ne sledi le učinku zmage nad drugimi (ekstrinzična motivacija), temveč tudi v smeri pozitivnega razvoja karakterja, vrlin odgovornosti, spoštovanja drugih tekmovalcev, višanje aspiracij in tekmovanje samega s seboj (intrinzična motivacija).

Na koncu je kot posebno pohvalo vredno poudariti, glede na deficit sistematičnega raziskovanje interdisciplinarnega področja nadarjenosti, da je avtorica prof. dr. Olgica Tomić v okviru tega projekta uspešno zagovarjala doktorsko disertacijo z naslovom »Vpliv okoljskih dejavnikov na kreiranje strategije spodbujanja razvoja nadarjenosti pri učencih« leta 2010 na Filozofski fakulteti v Novem sadu. Mnoge države v svetu bi bile vesele če bi imele tako kvalitetno diagnozo skrbi za nadarjene in talentirane učence.

Научни одбор скупа / Comitetul Științific / Scientific Committee:

академик Јован Ђорђевић, Српска академија образовања, Београд
akademik Lizica Mihut, Universitatea „Aurel Vlaicu” Arad, Romania
akademik Miodrag Milin, Universitatea „Aurel Vlaicu” Arad, Romania
prof. dr Jasmina Starc, Pedagoška fakulteta v Ljubljani, Slovenia
Ph.D Svetlana Kurteš, University of Portsmouth, Velika Britanija
проф. др Љупчо Кеверески, Педагошки факултет, Битољ, Македонија
проф. др Радован Грандић, Универзитет у Новом Саду, Филозофски факултет
проф. др Ненад Сузић, Филозофски факултет, Бања Лука, Б и Х
prof. dr Milena Valenčič Zuljan, Pedagoška fakulteta v Ljubljani, Slovenia
prof. dr Vladimir Kadum, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Hrvatska
проф. др Милан Узелац, Висока школа струковних студија за образовање васпитача, Вршац
prof. dr Viktor Nojman, Univerzitet De Vest, Temišvar, Rumunija

Организациони одбор / Organizing Committee / Comitetul de organizare:

академик Грозданка Гојков, Висока школа струковних студија за образовање васпитача „Михаило Палов“ Вршац, Учитељски факултет, Београд, Србија
professor Ph.D. Anton Ilica, Instituția Faculty of Science Education, Psychology and Social Work
“Aurel Vlaicu” University from Arad, Romania
др Мирча Маран, Висока школа струковних студија за образовање васпитача „Михаило Палов“
Вршац, Србија
доц. др Александар Стојановић, Учитељски факултет, Београд, Висока школа струковних студија за
образовање васпитача „Михаило Палов“ Вршац, Србија
др Наташа Стурза Милић, Висока школа струковних студија за образовање васпитача „Михаило
Палов“ Вршац, Србија
др Еуђен Чинч, Висока школа струковних студија за образовање васпитача „Михаило Палов“
Вршац, Србија
Биљана Вујасин, Висока школа струковних студија за образовање васпитача „Михаило Палов“
Вршац, Србија

Скуп финансијски подржава Покрајински секретаријат за науку и технолошки развој, Нови Сад
Conferința a fost susținută de către Secretariatul Provincial pentru Știință și Dezvoltare Tehnologică
The conference is supported by the Provincial secretariat for science and technological development,
Novi Sad.

ПРОГРАМ РАДА / PROGRAM / CONFERENCE PROGRAMME

18. ОКРУГЛИ СТО

Међународни научни скуп

Cea de-a XVIII-a Masă Rotundă – Conferință Internațională

International Scientific Conference – 18th Round Table

V r s a c, 29. 06. 2012.

МЕТОДОЛОШКИ ПРОБЛЕМИ ИСТРАЖИВАЊА ДАРОВИТОСТИ PROBLEME METODOLOGICE ÎN CERCETAREA SUPRADOTĂRII METHODOLOGY ISSUES IN GIFTEDNESS RESEARCH

9.30 – 10.00

Пријем учесника / Sosirea oaspeților / Reception

(Вршац, Хотел Вилла Брег, Горанска бб)

(Vrsac, Hotel Villa Breg, Goranska bb)

10.00 – 10.30

Поздравна обраћања / Cuvintele de salut / Welcoming addresses

10.30 – 11.00

Уводни импулси / Impulsuri introductive / Introductory Impulses

др Славица Шевкушић, научни сарадник, Институт за педагошка истраживања – Београд
STATUS KVALITATIVNIH ISTRAJIVANJA U OBLASTI OBRAZOVANJA DAROVITIH

Dr. Slavica Sevkusic, Institutul pentru Cercetări Pedagogice – Belgrad

Statutul cercetărilor calitative în domeniul euducării supradotaților

Dr Slavica Sevkusic, The Institute for Pedagogical Research – Belgrade

The Status of Qualitative Research in the Field of Education of the Gifted

11.00-11.15

Пауза / Pauză / Break

11.15 – 14.00

Дискусија / Discuții / Discussion

14.00 – 14.15

Представљање књиге / Lansare de carte / Book promotion

Др Олгица Томић, *Таленти 2000-2010, подстицаји даровитим ученицима и ученицама награђивањем и промовисањем њихових постигнућа*. Покрајински секретаријат за спорт и омладину. Нови Сад, 2012. год.

О књизи ће говорити проф. др Иван Фербежер и проф. др Милица Андевски

Dr. Olgica Tomic, *Talentele anilor 2000-2010, sprijinirea elevilor supradotați prin premiere și promovarea rezultatelor obținute*, Secretariatul Provincial pentru Tineret și Sport, Novi Sad, 2012.

Despre carte va vorbi prof.dr. Ivan Ferbezer și prof. Dr. Milica Andevski

Dr Olgica Tomic Talents 2000-2010, encouragements to gifted students through rewarding and promoting of their achievements. Provincial Secretariat for Sports and Youth, Novi Sad, 2012,

Prof. Dr Ivan Ferbezer and prof.dr Milica Andevski will talk about the book.

14.30

Ручак / Lunch / Masa de prânz

Белешке /

CIP – Каталогизација у публикацији
Библиотеке Матице српске, Нови Сад

001.8:37] : 159. 928 (048.3)

МЕЂУНАРОДНИ научни скуп „Методолошки проблеми истраживања
даровитости“ (2012 ; Вршац)

Zbornik rezimea sa Međunarodnog naučnog skupa
„Metodološki problemi istraživanja darovitosti“, 2012, Vršac
/ [organizator] Visoka škola strukovnih studija za
obrazovanje vaspitača „Mihailo Palov“, Vršac. - Vršac :
Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača
„Mihailo Palov“, 2012 (Vršac : Tuli). – 80 str. ; 30 cm

„18. okrugli sto“ - > nasl. str. – Uporedo srp. tekst i
Engl. prevod. – Tiraž 100.

ISBN 978-86-7372-153-8

1. Висока школа струковних студија за образовање васпитача
„Михаило Палов“ (Вршац)
А) Даровитост – Педагошка истраживања – Методологија –
Апстракт

COBISS.SR-ID 272033031